

DRVO

tehnika nameštaj

broj 61 ■ godina XVI ■ januar 2019. ■ cena 300 dinara ■ godišnja pretplata 1980 dinara ■ za inostranstvo 50 evra

9 771451 512008

simpo

www.simpors

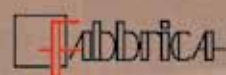
Nova dimenzija udobnosti

MOCA

Weinig

 GRAKOM SN

LESSTROJ
LESNOOBDELOVALNI STROJI

 fabbrica

SARADNJA
CESTITKE
ŽELJE
JUBILEJ
PROFESIONALNOST
POUZDANOST
FABBRICA
BUDUĆNOST
ROĐENDAN
POKLONI
IDEJE
PLANOWI
REŠENJA

KVALITET
TORTA
PARTNERSTVO
GODIŠNJIKA
PROFESIONALNOST
SARADNJA
ŽELJE
ZABAVA
ROĐENDAN
BUDUĆNOST
POKLONI
IDEJE
PLANOWI
REŠENJA

Najbolja rešenja za drvenu industriju

office@fabbrica.co.rs | www.fabbrica.co.rs

Bosanska 65 | 11080 Zemun | BG | Srbija | +381 11 316 99 77 | 316 99 88 | 307 79 05 | 307 79 06

*From nature
with compliments.*

Vaš partner i najpouzdaniji dobavljač masivne bukve

MicroTri d.o.o.; Karađorđeva 65; 11000 Beograd; Srbija
Tel +381 11 2621 689; Fax +381 11 2632 297
Email: timber@microtri.rs
www.microtri.rs

AquaHome

by **bane**
SUBOTICA

Kreativnost
Inovativnost
Kvalitet

HI-MACS® je izvanredan materijal čvrste površine. Osjetljiv sastav akrilata, minerala i prirodnih pigmenata koji se kombinuju kako bi se stvorila glatka, bez porozna, termoformirajuća i vizualno bešavna površina.

Materijal ispunjava najviše standarde za kvalitet u svim aspektima: performanse materijala, izrada, funkcionalnost i higijena.

Zahvaljujući velikom delu ovih kvaliteta i izuzetne fleksibilnosti u izradi i dizajnu, HI-MACS® nudi brojne prednosti više od konvencionalnih materijala.

BANE d.o.o.

Batinska 34
24000 Subotica
Tel: +381 (0)24 4 561 187
Fax: +381 (0)24 4 561 186

Saloni kupatila AquaHome:

Novi Beograd

Zemunska 22
Tel.: +381 (0)11 612 8 995
Mob.: +381 (0)64 640 64 16

Novi Sad

Rumenački put 11
Tel.: +381 (0)21 518 091
Mob.: +381 (0)64 829 36 16
Subotica
Banijska 2, Tel: +381 (0)24 547 886
Mob.: +381 (0)64 829 36 15

/ Aqua Home by Bane

www.banesu.rs
www.aquahome.rs

DRVOTEHNIKA

Revijalni časopis za poslovnu saradnju,
marketing, tržište, ekologiju i tehnologiju
u preradi drveta, proizvodnji nameštaja,
šumarstvu i graditeljstvu

Časopis izlazi tromesečno

Osnivač i izdavač

EKOpress Blagojević d.o.o.

NOVI BEOGRAD

Antifašističke borbe 22, lokal 22

Tel/fax: +381 (0) 11 213 95 84, 311 06 39

www.drvotehnika.com

e-mail: office@drvotehnika.com

Godišnja pretplata 1.980 dinara

Pretplata za inostranstvo 50 evra

Izdavački savet

- Dragan Bojović, UNIDAS, Beograd
- Božo Janković, ENTERIJER Janković, Novi Sad
- Vladislav Jokić, XILIA, Beograd
- Bogdan Kavazović, TIK stolarija, Sremska Mitrovica
- Stevan Kiš, EuroTehno, Sremska Kamenica
- Radoš Marić, MARIĆ, Čačak
- Rajko Marić, MICROTRI, Beograd
- Dr Živka Meloska, Šumarski fakultet Skoplje
- Dr Goran Milić, Šumarski fakultet Beograd
- Golub Nikolić, NIGOS elektronika, Niš
- Zvonko Petković, red. prof. Akademija SPC
- Dragan Petronijević, MOCA, Jablanica
- Tomislav Rabrenović, DRVOPROMET, Ivanjica
- Gradimir Simijonović, TOPLICA DRVO, Beograd
- Vesna Spahn, WEINIG, MW Group, Kruševac
- Mr Borisav Todorović, BMSK, Beograd
- Milorad Žarković, ORAGO TERMO-T, Hrtkovci

Redakcija

- Mr Dragojlo Blagojević,
direktor, glavni i odgovorni urednik
- Zoran Perović, tehnički urednik
- Nemanja Jokić, saradnik

Stručni konsultant

- Prof. dr Zdravko Popović, Šumarski fakultet
- Dipl. ing. Dobrovoje Gavović
- Snežana Marjanović d.i.a. AMBIENTE, Čačak

**Uplate za pretplatu, marketinške
i druge usluge izvršiti na tekući račun broj**

160-176289-53, BANCA INTESA ad Beograd
Devizni račun - IBAN: RS35160005010001291720

Rukopisi i fotografije se ne vraćaju

**Redakcija se ne mora slagati sa mišljenjem
autora i izjavama sagovornika**

**Redakcija ne preuzima odgovornost
za sadržaj reklamnih poruka, niti za
informacije u autorskim tekstovima**

Priprema, štampa i distribucija

EKOpress Blagojević d.o.o.

Registarski broj APR: NV000356

CIP – Katalogizacija u publikaciji

Narodna biblioteka Srbije, Beograd

ISSN 1451-5121

COBISS.SR-ID 112598028

Stubac za urednika

**Za većinu ljudi život je kao ružno
vreme: stanu i čekaju da prođe.**

Džek London

Slabe institucije produkuju korupciju

Dragojlo Blagojević

Uz iskrene želje za dobro zdravlje, sreću i uspešno poslovanje u Novoj 2019. godini, našim čitaocima i ovoga puta nudimo obilje informacija iz oblasti tehnologije, mašina, opreme, repromaterijala i tržišta vezanog za preradu drveta i proizvodnju nameštaja. Već tradicionalno u januarskom izdanju opširno pišemo o Sajmu nameštaja koji je održan polovinom proteklog novembra. Govorimo i o sajamskim priznanjima, nagrađenim eksponatima i firmama, a bez većih intervencija objavljujemo stavove i sugestije petnaestak privrednika, uvereni da ova razmišljanja mogu biti korisna organizatoru Sajma nameštaja... U izuzetno poslovnoj atmosferi održan je i Sajam mašina, alata i repromaterijala za drvnu industriju, o čemu takođe pišemo u ovom izdanju. Konceptualno redizajniran pre tri godine, novembarski sajam je bio uspešan, a u oblasti dizajna je premašio prethodne dve manifestacije. Za šest sajamskih dana stekao se utisak da bi Beogradski sajam uistinu mogao biti generator privrednih dešavanja u oblasti proizvodnje nameštaja. Prisustvo značajno većeg broja poslovnih posetilaca iz inostranstva i učesnika iz oblasti dizajna i arhitekture, kako je saopšteno sa Beogradskog sajma, može otvoriti mogućnosti za nove poslovne aranžmane i plasman domaćeg nameštaja na nova tržišta.

Drvena industrija i proizvodnja nameštaja su među retkim privrednim granama koje u našoj zemlji već godinama beleže pozitivne rezultate, a proizvođači nameštaja iz Srbije kontinuirano ostvaruju suficit i oslanjajući se na domaće sirovine, izvoze finalne proizvode na zahtevna tržišta. Uz novine i unapređenja koncepta, ova manifestacija je zadržala već dugu tradiciju, po kojoj sajmovi nisu samo poslovnog, već izložbeno prodajnog karaktera, što je posebno bilo primamljivo za posetioce i kupce, kojima je većina izlagača nudila pristojne sajamske popuste...

A više od polovine građana Srbije smatra da je korupcija kod nas nešto ukorenjeno i uobičajeno. Zanimljivo je da naši građani nemaju poverenje u institucije koje u nadležnosti imaju borbu protiv korupcije kao što su policija i Agencija za borbu protiv korupcije, ali imaju veliko poverenje u predsednika Srbije kao najposvećenijeg toj borbi, pokazalo je istraživanje *USAID Projekta za odgovornu vlast*, koje je predstavljeno polovinom proteklog decembra.

Čak 57% građana Srbije smatra da je korupcija rasprostranjena u velikoj ili veoma velikoj meri, a ispitanici smatraju da je korupcija najrasprostranjenija u zdravstvu, sudovima, policiji i carini... Samo 8% ispitanika je reklo da je kod nas korupcije malo ili veoma malo.

Stav većine građana koji smatra da je korupcija nešto ukorenjeno i uobičajeno, otežava borbu protiv korupcije. Ispitanici se, naime, više zalažu za kažnjavanje, nego za prevenciju korupcije. U njihovom iskustvu je stav da se prijavljivanjem ništa ne može promeniti i da je korupciju teško dokazati. Iz svega, kao i iz činjenice da ljudi osećaju nedovoljnu kontrolu državnih službi, što je kazalo 41% ispitanika, proizilazi strah i pasivnost građana da prijave korupciju. Problem je, kažu stručnjaci, što građanima nije jasno ko bi trebalo da se bori protiv korupcije i gde prestaju i počinju nadležnosti pojedinih institucija.

Korupcija postoji u gotovo svim društvima, ali je ipak najprisutnija ukoliko postoje monopol i velika diskreciona ovlašćenja u donošenju odluka, a nedostaju mehanizmi za utvrđivanje odgovornosti pojedinca. U Srbiji je korupcija, prema mišljenju građana, najizraženija u zdravstvu, pravosuđu i policiji. Korupcija usporava ekonomski razvoj, narušava stabilnost institucija, slabi državu i negativno utiče na razvoj celokupnog društva. U najširem smislu korupcija predstavlja svaku zloupotrebu položaja onih koji vrše javne funkcije. U osnovi korupcije je materijalna korist, a ova pojava je rasprostranjena u svim delovima sveta i što je institucionalni sistem slabiji, korupcija je više izražena. ■

98 godina u službi

Profesor dr Ratko Ristić,
dekan Šumarskog fakulteta

Protoklog 5. decembra na Šumarskom fakultetu u Beogradu svečano je obeleženo 98 godina od osnivanja ove visokoškolske ustanove. Podsećamo, u Srbiji je 5. decembra 1920. godine, pored pet postojećih, osnovan šesti, Poljoprivredni fakultet sa dva nezavisna odseka: POLJOPRIVREDNIM i ŠUMARSKIM. Tada je počela nastava za prvu generaciju studenata šumarstva na jednom od šest fakulteta u Beogradu.

Uz tradicionalno veliki broj inženjera, nekada studenata ove visokoškolske ustanove, zaposlenih širom Srbije, svečanosti na Šumarskom fakultetu 5. decembra prošle godine, prisustvovali su i gosti sa više fakulteta i naučnih instituta iz zemlje i okruženja, predstavnici ministarstava i drugih društveno političkih institucija i zajednica, javnih preduzeća i brojnih kompanija, zatim studenti i zaposleni na Šumarskom fakultetu kao i penzionisani radnici ove visokoškolske ustanove. Podeljena su priznanja i nagrade najboljim studentima, kao i zaposlenima koji su tokom protekle godine napunili dve ili tri decenije rada na ovoj visokoškolskoj ustanovi i onima koji su stekli uslove za odlazak u penziju.

U prepunom amfiteatru prisutne je prvo pozdravio **Goran Trivan**, ministar za zaštitu životne sredine u Vladi Republike Srbije, koji je rekao da je ovaj dan za Šumarski fakultet i veliki broj onih koji su ovde stekli svoje obrazovanje i zanimanje kulturni dan i da se već ozbiljno razmišlja o obeležavanju veka postojanja ove visokoškolske institucije. Ministar je zatim naglasio da nije dobro ono što se dešava na Kosovu i Metohiji i da Srbija čini maksimalne napore da predupredi intenzivnu destabilizaciju ovog dela zemlje i da zaštititi ugroženo stanovništvo koje tamo, uz sve teškoće, opstaje u neljudskim uslovima.

Rodoljublje nema cenu, naglasio je Trivan, koji je zatim rekao da je zaštita životne sredine ubedljivo najvažnije planetarno pitanje, kao i da je sve sigurniji da u Srbiji sve više sazreva svest i da je sve više onih koji se slažu da je to jedno od naših najvažnijih pitanja. Jedan u nizu najefikasnijih načina za zaštitu životne sredine je pošumljavanje i na tome bi Srbija u narednom periodu trebalo veoma intenzivno da radi, rekao je ministar Trivan ukazujući na niz ekoloških problema u našoj zemlji, pri čemu je posebno apostrofirao potrebu za sadržajnijim ekološkim obrazovanjem gde bi Šumarski fakultet u skoroj budućnosti mogao imati značajniju ulogu.

Prisutne je zatim pozdrvio profesor dr **Ratko Ristić**, dekan Šumarskog fakulteta, koji je govorio o nastanku, razvoju, organizaciji, naučnim i nastavnim aktivnostima profesora i studenata tokom proteklih decenija, kao i o rezultatima rada u protekloj godini i planovima za dalji razvoj ove ustanove. Profesor Ristić je podsetio da je prvo predavanje u istoriji Šumarskog fakulteta održao tadašnji dekan, profesor dr Petar Đorđević 5.12.1920. godine na Šumarskom odseku Poljoprivrednog fakulteta u Beogradu. Deceniju nakon toga, 1930. godine Poljoprivredni fakultet menja naziv u POLJOPRIVREDNO-ŠUMARSKI, a 1949. godine Šumarski fakultet postaje samostalan. Značajno je istaći da se Šumarski fakultet 1953. godine uselio u novu zgradu na Banovom brdu u Beogradu, gde se i danas nalazi...Od 1956. godine Šumarski fakultet čine dva odseka: ŠUMARSKI i DRVNO-INDUSTRIJSKI, a tokom daljeg razvoja manjali su se nazivi studijskih odseka, tako da danas Šumarski fakultet čine četiri odseka: Odsek za šumarstvo, Odsek za tehnologije, menadžment i projektovanje nameštaja i proizvoda od drveta, Odsek za pejzažnu arhitekturu i horti-

Naš zadatak je dalje kadrovsko jačanje i posvećenost procesu permanentne obuke kadrova, a to je kompatibilno sa potrebom stalnog praćenja promena u primenjenim tehnologijama, proizvodnim procesima i izmenjenim socijalnim uslovima, pri čemu se posebno nameće potreba za sve većim i sadržajnijim obrazovanjem iz oblasti zaštite životne sredine – rekao je profesor dr Ratko Ristić, dekan Šumarskog fakulteta..

kulturu i Odsek za ekološki inženjering u zaštiti zemljišnih i vodnih resursa.

Šumarski fakultet Univerziteta u Beogradu je priznata visokoškolska ustanova koja se uspešno bavi obrazovanjem stručnih, naučnih i istraživačkih kadrova iz oblasti šumarstva, prerade drveta, pejzažne arhitekture i hortikulture, kao i ekološkog inženjeringa u zaštiti zemljišnih i vodnih resursa, a time i u oblasti zaštite i unapređivanja životne sredine kao dela strategije održivog razvoja Republike Srbije.

U prioritete svog rada Šumarski fakultet je svrstao dalje usavršavanje nastavnog procesa, na svim nivoima studija, u cilju postizanja što boljih rezultata, bolje prola-

znosti studenata i veći obim usvojenih znanja i veština potrebnih za stručne poslove i uključivanje u naučno-istraživačku delatnost. Takođe, naš zadatak je dalje kadrovsko jačanje i posvećenost procesu permanentne obuke kadrova, a to je kompatibilno sa potrebom stalnog praćenja promena u primenjenim tehnologijama, proizvodnim procesima i izmenjenim socijalnim uslovima, pri čemu se posebno nameće potreba za sve većim i sadržajnijim obrazovanjem iz oblasti zaštite životne sredine – rekao je profesor dr Ratko Ristić.

Prvi put je zabeležen pad interesovanja za upis na Šumarski fakultet, pa je u prvu godinu, školske 2018/19. godine, na osnovne akademske

šumarstva, prerade drveta, hortikulture, zaštite zemljišta i vodnih resursa

Fotografije: Mile Radojić

studije upisano 207 studenata (190 na budžet i 17 samofinansiranje). Na svim nivoima studija, školske 2018/19. godine, ukupno je upisano 1.780 studenata, od čega na osnovne akademske studije 1.497, master akademske studije 204 i na doktorske studije 79 studenata.

Za najbolji uspeh u školskoj 2017/18. godini dodeljeni su tableti studentima: prva godina studija - Olga Gajanić, prosek 9,64; druga godina

studija - Petar Nešković, prosek 9,62; treća godina studija - Ivan Simić, prosek 9,50; i četvrta godina studija - Zlatko Fabri, prosek 9,34.

Dodeljeni su tableti i najboljim diplomiranim studentima u 2017/18. godinu i to za studije Šumarstva - Aleksandar Marković, prosečna ocena 9,16; Tehnologija, menadžment i projektovanje namštaja i proizvoda od drveta - Jovan Savić, prosečna ocena 8,87; Pejzažna arhitektura

- Bojana Pupavac, prosečna ocena 9,13; Ekološki inženjering u zaštiti zemljišnih i vodnih resursa - Jana Andrijašević, prosečna ocena 8,30.

Dekan Ristić je posebno istakao projekt „Jedno drvo za jednog ratnika“ koji traje od 2014. godine, a Šumarski fakultet ga je realizovao u saradnji sa Ministarstvom pravde Republike Srbije i JP *Srbijašume*. Dosadašnji rezultat ovog projekta je 1.150.000 zasađenih sadnica, odnosno podignuto novih šuma na 685 hektara za 1.760 radnih dana, a sve u slavu i čast preko 1,2 miliona poginulih u Prvom svetskom ratu.

Važno je takođe spomenuti da je nastavljena praksa zapošljavanja najboljih, pa je generalni direktor JP *Srbijašume*, gospodin Igor Braunović uručio rešenja o zasnivanju radnog odnosa za troje mladih inženjera šumarstva.

Polazeći od činjenice da je visoko obrazovanje osnov razvoja i ekonomskog napretka društva zasnovanog na znanju, unapređenju ljudskih prava i osnovnih sloboda, misi-

ja Šumarskog fakulteta je da omogućiti najviše akademske standarde i obezbediti sticanje znanja i veština u skladu sa potrebama društva i projektovanim nacionalnim razvojem. Šumarski fakultet je trajno opredeljen da teži unapređenju kvaliteta visokog obrazovanja i uključivanja u jedinstven evropski prostor visokog obrazovanja. Delatnost Šumarskog fakulteta je usmerena ka stalnom podizanju kvaliteta studijskih programa, efikasnosti studija i kvaliteta studiranja, a ova visokoškolska ustanova svoju budućnost vidi u daljoj promociji i intenziviranju univerzitetske saradnje i mobilnosti profesora i studenata na institucionalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou, u cilju poboljšavanja kvaliteta visokog obrazovanja. U tom smislu je logično da Šumarski fakultet kao i do sada očekuje podršku i razumevanje institucija i društvene zajednice, te šumarskih preduzeća i velikog broja firmi koje se bave preradom drveta.

PRIPREMIO: D. Blagojević

Igor Braunović, generalni direktor JP *Srbijašume*, uručio je rešenja o zasnivanju radnog odnosa za troje najboljih mladih inženjera šumarstva

Nova dimenzija udobnosti nameštaja

Sadašnji, odnosno novi život kompanije SIMPO, teče sa mnogo manje problema, uz uporan i odgovoran rad, sa jasnom vizijom, perspektivom i optimizmom koji se može videti kod zaposlenih. Ako je put oporavka ili konsolidacije imao deset etapa, mi smo do sada prešli devet. Ostala je deseta etapa, a to je realizacija Unapred pripremljenog plana reorganizacije (UPPR), koji predstavlja novi ugovor sa poveriocima o načinu izmirivanja obaveza prema njima i koji daje mogućnost da firma može normalno tržišno da posluje.

SIMPO će u 2019. godini krenuti u potpunu realizaciju plana koji predstavlja održiv sistem koji se razvija iz sopstvenih sredstava; sistem koji će biti u mogućnosti da u naredne dve do tri, najviše četiri godine, potpuno rekonstruiše i modernizuje sve svoje proizvodne i trgovačke kapacitete i postane još prepoznatljiviji brend na tržištu nameštaja. To će nam omogućiti da kroz povećanje produktivnosti, povećamo i standard naših radnika, da zarade radnika budu ne samo redovne kao što su danas, već da budu i znatno veće – kaže Slađan Disić, generalni direktor kompanije SIMPO.

Slađan Disić, generalni direktor kompanije SIMPO

Pre tačno dve godine, pišući o povratku kompanije SIMPO na domaće i svetsko tržište, u naslovu smo tvrdili da *pobeđuje ko se usuđuje...* Tu staru narodnu mudrost ovde su dobro znali, nije se, uz uporan rad i kvalitet proizvoda, dosledno držali i nemaju nameru da odustanu!

Da podsetimo, nakon niza problema koje je SIMPO imao, a svakako najteži period je avgust 2013. godine, kada je država blokirala sve račune zbog neizmirenih poreza, doprinosa i ostalih javnih obaveza, a posebno 2014. godina u periodu od maja do decembra, kada je zaustavljena proizvodnja, a radnici upućeni na plaćeno odsustvo i kada se nad ovom firmom nadvio stečaj, Vlada Republike Srbije i pre svega tadašnji premijer, sada predsednik države, prepoznali su značaj ove kompanije za jug naše zemlje, pa je u saradnji sa Ministarstvom privrede napravljen i usvojen plan finansijsko ekonom-

ske konsolidacije i od 12. januara 2015. godine SIMPO radi u kontinuitetu. Država je, sa fondovima i lokalnom samoupravom, postala većinski vlasnik kapitala, a izvršena je promena svih organa upravljanja i za generalnog direktora SIMPA imenovan **Slađan Disić**, čovek pod čijim rukovodstvom je za četiri godine tim kompanije SIMPO ne samo povratio stara tržišta, nego je osvojio nova, permanentno usavršavajući program, modele i kvalitet rada...

Tada je usvojena i nova poslovna politika od 2015. do 2025. godine koja je apsolutno tržišno orijentisana, a SIMPO je već četiri godine redovno i na Sajmu nameštaja u Beogradu. Tako je bilo i proteklog novembra 2018. godine gde je SIMPO predstavio svoju kolekciju pod nazivom *Nova dimenzija udobnosti* sačinjenu od moderno dizajniranih komada nameštaja, što je kod posetilaca izazvalo oduševljenje i veliko interesovanje. Bilo je, sa-

znali smo, poslovnih dogovora, prometa i sajamskih priznanja, ali svi ti uspjesi i činjenica da ukupno 2.262 zaposlena radnika redovno, u dva dela, primaju platu nisu dovoljni nekim lokalnim medijima da bestidno šire neistine o ovom gigantu srpske privrede...

U nameri da saznamo šta se dešava u jednoj od najvećih kompanija u našem regionu, čiji nameštaj oplemenjuje domove širom Srbije, kao i u preko 30 drugih zemalja sveta, otišli smo do Vranja gde je naš sagovornik bio Slađan Disić, generalni direktor kompanije SIMPO. Gospodina Disića smo zamolili za intervju uvereni da će njegove ocene i stavovi interesovati naše čitaoce ne samo u Srbiji, nego i u zemljama u okruženju, a on nas je uverio da ova kompanija ima sigurnu perspektivu.

Gospodine Disiću, uz zahvalnost što ste odvojili vreme za razgovor, hoću prvo da Vas pitam kako se ukratko sećate tih dana novog početka SIMPA i proteklih četiri godine rada?

– Bio je to period velike nelikvidnosti zbog ogromnih dospelih, a neizmirenih obaveza prema bankama, državnim i ostalim poveriocima. Stajali smo na ivici ponora. Samo mali, dodatni potres odveo bi nas u bankrot... Zahvaljujući razumevanju i podršci države, tadašnjeg predsednika Vlade RS, danas predsednika Srbije, gospodina Aleksandra Vučića, i ljudi iz Ministarstva privrede, donete su mere čija realizacija je obezbedila zauzavljanje sunovrata i konsolidaciju poslovanja. Urađen je plan ekonomsko - finansijske konsolidacije; uz posredovanje Ministarstva privrede, sa bankama su zaključeni ugovori o mirovanju obaveza; državni poverioci su konvertovali svoja potraživanja u kapital SIMPA; izvršene su promene organa upravljanja i rukovođenja; za 1.562 zaposlena je sproveden socijalni program; zaposleni koji su ispunjavali starosni uslov, njih 53, penzionisani su zaključno sa 31. decembrom 2014. godine; odobren je kredit Fonda za razvoj Republike Srbije za pokretanje procesa proizvodnje i od 15. januara 2015. godine SIMPO radi bez prekida... Od tada počinje i permanentno traje borba rukovodstva i svih zaposlenih u SIMPU za vraćanje na izgubljena i osvajanje novih tržišta. Ta borba nije ni malo laka. Naprotiv, ona je vrlo teška i odvijala se u uslovima konstantne blokade tekućih računa, raznih sudskih izvršenja, negativne kampanje pojedinih lokalnih medija, velike

Fotografije: Arhiva kompanije SIMPO

konkurencije u zemlji i inostranstvu, negativnog poslovanja povezanih društava u non-core biznisu i slično...

A danas možemo reći da su rezultati te borbe činjenica da se SIMPO vratio i posluje na tržištima Srbije, Makedonije, BiH, Crne Gore, Hrvatske, Slovenije i da su osvajana nova tržišta: Rumunija, Bugarska, Kipar, Severna Irsko, Albanija... SIMPO stalno razvija nove proizvode, uspešno oprema enterijere hotela u Srbiji, Hrvatskoj, Crnoj Gori, Severnoj Irskoj, Makedoniji... SIMPO izmiruje svoje obaveze prema bankama, državnim i ostalim poveriocima i zaposlenima čija je vrednost za protekle četiri godine premašila 33 miliona evra i radi u kontinuitetu, bez i jednog dana zastoja, od 15. januara 2015. godine, do danas – kaže generalni direktor Slađan Disić.

Podsećam Vas gospodine Disiću da ste tvrdili kako je podrška države drvnoj industriji, dobit i za državu. Da li i sada tako mislite i da li je to potvrđeno i na primeru kompanije SIMPO?

– Bez sumnje tako i danas mislim i to je potvrdila naša praksa. Država je, naime, 2014. godine stala iza SIMPA i dala sredstva za novi početak procesa proizvodnje. Rukovodstvo SIMPA je znalo to da ceni upornim sveobuhvatnim radom, jednom novom politikom koja je podrazumevala pre svega uvažavanje tržišnih uslova i našu fokusiranost na kupce, a to je rezultiralo našim novim asortimanom, novim dizajnom, funkcionalnim i udobnim nameštajem prihvatljivih cena, što nas je dovelo u situaciju da smo danas

Glamping – vikend kućice koje SIMPO proizvodi u sardnji sa partnerom iz Irske predstavljaju urbano kampingovanje i boravak u prirodi gde je komfor na nivou najboljih hotela. Glamping privlači vikendaše i turiste koji ne žele da zagađuju životnu sredinu. Takođe, glamping je atraktivan i za romantične parove, koji žele da provedu romantičan odmor u prirodi. Glamping je novi svetski trend koji već deset godina podjednako oduševljava ljubitelje prirode i turiste koji žele da u toku svog odmora budu u prirodnom okruženju, a da to ne utiče na njihove potrebe za komocijom i komforom. Glamping predstavlja najudobniju verziju ekoturizma današnjice – tvrde u SIMPU.

opet prepoznatljiv brend na tržištu koji praktično permanentno ima naloge za tromesečnu proizvodnju. Sve više kupaca se vraća SIMPU, a sve više investitora želi i prihvata ponude SIMPA za uređenje enterijera hotela i drugih objekata... Danas je takva situacija da možemo reći da se državi vraća novac koji je uložila i da će se u budućnosti još više vraćati, jer pored kapaciteta koji rade u Vranju i Bujanovcu, rade naše fabrike i u Preševu, potpuno devastiranim i najnerazvijenijim područjima, takođe u Radovnici, Surdulici... Kada se smiri situacija na KiM planiramo da uz pomoć države rekonstruišemo i modernizujemo fabriku lameliranog nameštaja u Zubinom Potoku, gde će biti posla za 71. radnika... U planu je da se 90% proizvodnje izvozi, pre svega u Nemačku i Skandinavske zemlje, a ostalih 10% da se prodaje na domaćem tržištu. Dakle, ono što je država uložila mi nastojimo da vratimo kroz kontinuirani proces proizvodnje, kroz održavanje nivoa zaposlenosti, čak i povećanja, jer smo mi u ovom periodu uspeali da zaposlimo 267 novih radnika u Vranju, Bujanovcu, Preševu i maloprodajnim objektima širom Srbije. Naš cilj jeste da kroz inoviranje i modernizaciju tehnološkog procesa proizvodnje primamo mlade obrazovane ljude, tehnički obrazovane ljude koji će moći da rade na savremenim mašinama i koji će doprinositi da se produktivnost znatno poveća. Time ćemo smanjiti troškove proizvodnje i postati još konkurentniji na tržištu nameštaja – objašnjava direktor Disić.

Kako teče novi život kompanije SIMPO i po čemu ćete pamtili 2018. godinu?

– Ne volim da opterećujem javnost problemima koje je SIMPO imao i još uvek ih ima, ali u dosta manjoj meri u odnosu na početak reorganizacije. Ne dolazi u pitanje naša potpuna posvećenost radu i kupcima, razvoj proizvoda u skladu sa zahtevima kupaca i tržišta, proizvodnja za poznatog kupca, racionalizacija troškova, modernizacija proizvodnih kapaciteta, školovanje i usavršavanje kadrova. Novi život SIMPA teče sa mnogo manje problema, sa jasnom vizijom, perspektivom i optimizmom koji se može videti kod zaposlenih. Ako je put opo-

ravka ili konsolidacije SIMPA imao deset etapa, mi smo do sada prešli devet. Ostala je deseta etapa, a to je realizacija Unapred pripremljenog plana reorganizacije (UPPR), koji predstavlja novi ugovor sa poveriocima o načinu izmirivanja obaveza prema njima, čak i onih koja su nastala u periodu od 1990. do 1997. godine i koji SIMPU daje mogućnost da može normalno tržišno da posluje, funkcioniše i da se razvija.

Ali svakako moram reći da je zbog neizmirenih obaveza i problema iz prethodnih godina, SIMPO od 2015. do prošle godine mnogo novca iz tekućih priliva izdvojio da bi te obaveze izmirivao, što je u kontinuitetu predstavljalo ugrožava-

nje likvidnosti firme i nemogućnost da se optimalno uposle naši kapaciteti. Pored toga što smo na ime starih obaveza vratili 4,5 milijardi dinara, nismo bili u prilici da izmirimo sve obaveze od kojih su neke stare 10, 15, 20 i više godina... Upravo zato smo u saradnji sa većinskim vlasnicima kapitala u SIMPU dogovorili da idemo u UPPR (Unapred pripremljen plan reorganizacije), koji u suštini, hoću da ponovim, predstavlja novi ugovor o izmiranju obaveza prema poveriocima i koji nam daje mogućnost da normalno tržišno posluje i da se razvijamo. Godinu iza nas, moji saradnici i ja, pamtićemo po tome što smo uspešno uradili i predali UPPR 30. marta 2018. godine, sproveli sve postupke i što je Privredni sud u Leskovcu 24. jula 2018. doneo prvostepeno rešenje o prihvatanju UPPR-a na osnovu glasanja ogromne većine poverilaca... S obzirom da na prvostepeno rešenje postoje žalbe malog broja poverilaca, iskreno se nadam, da će UPPR uskoro biti pravosnažan, što će značiti da će SIMPO u 2019. godini krenuti u potpunu realizaciju plana, koji predstavlja održivi sistem koji se razvija iz sopstvenih sredstava; sistem koji će biti u mogućnosti da u naredne dve do tri, najviše četiri godine, potpuno rekonstruiše i modernizuje sve svoje proizvodne i trgovačke kapacitete i postane još prepoznatljiviji brend na tržištu nameštaja. To će nam omogućiti da kroz povećanje produktivnosti, povećamo i standard naših radnika, da zarade radnika budu ne samo redovne kao što su danas, već da budu i znatno veće. Sadašnji prosek plata u SIMPU je 30.771 dinar, što je objektivno mala plata, ali su ekonomske mogućnosti trenutno takve i ograničene. U narednom periodu kada se sve fabrike u sistemu modernizuju, kada se produktivnost poveća, sigurno ćemo biti u prilici da zarade povećamo i da standard naših zaposlenih bude znatno veći nego što je to danas – sa optimizmom tvrdi generalni direktor kompanije SIMPO.

Podsetiće da je SIMPO imao savršen nastup na proteklom Sajmu nameštaja sa kolekcijom pod nazivom *Nova dimenzija udobnosti*, sa novim modelima, boljim dizajnom i kvalitetom izrade... Dobili ste i sajamsko priznanje, mada verujem da su Vama važnija priznanja kupaca...

– Mi smo na protekli Sajam nameštaja u Beogradu izložili naš program na prostoru od 450 metara kvadratnih. Izaš-

li smo sa potpuno novom kolekcijom u svim robnim grupama i sa tim programom smo izazvali ogromno interesovanje posetilaca. Naš moto na sajmu je bio „Nova dimenzija udobnosti”, što znači da naš nameštaj, pored izvanrednog dizajna i funkcionalnosti ima i izvanrednu udobnost u smislu da su ugrađeni najkvalitetniji potpuno sertifikovani materijali, da se vrlo jednostavno preko daljinskog upravljača sedeći deo garniture pretvara u ležaj, da je udobnost potkrepljena i novom memori penom i HR penom, što daje osećaj vrhunske udobnosti prilikom korišćenja.

Interesovanje je bilo ogromno i kada su me pitali da li očekujem nagradu, rekao sam da za nas nagrade nisu bitne i da nismo došli na sajam zbog nagrada. Za nas je najveća nagrada posećenost našem štandu, zainteresovanost kupaca i prodaja naših proizvoda... Na našu sreću to se dogodilo. Istina, dobili smo i sa-

jamsku nagradu, ali smo imali ogromno interesovanje i promet. Na osnovu posete i potražnje dobili smo garanciju da kolekciju treba da uvedemo u redovni program za 2019. godinu. Dakle, naša kolekcija koja je bila na sajmu, predstavljaće deo proizvodnog programa SIMPA za 2019. godinu – kaže gospodin Disić.

Izložili ste i jedan neobičan proizvod – vikend kuću, pa Vas pitam da li je bilo interesovanja za taj proizvod?

– Da, izložili smo nov proizvod, vikend kuću koju ćemo proizvoditi u saradnji sa partnerima iz Irske. Proizvođače ih naša fabrika u Radovnici i ta vikend kuća je, bez sumnje, bila hit na Sajmu nameštaja. Ova vikendica se može raditi u raznim veličinama od 17 do 34 metara kvadratnih. Dizajnom i funkcionalnošću je potpuno prihvatljiva, ima apsolutno karakteristi-

ke prave vikend kuće i pogodna je kako za planinske tako i za primorske krajeve. Ovu vikend kuću tržištu nudimo potpuno opremljenu našim nameštajem, a ima vrlo povoljnu cenu. Interesovanja za ovaj proizvod su bila prilično velika, nešto više izražena od strane inostranih kupaca – kaže Disić.

Možete li nam reći nešto o ekonomskim parametrima poslovanja, o izvozu, broju zaposlenosti, da li ima nekih promena i povećanja u odnosu na prošlu godinu?

– Većina naših ekonomskih parametara je iz godine u godinu u postepenom porastu. Ali, kako smo 2018. godine ušli u UPPR, a nažalost ima zlonamernih ljudi i medija koji se ne bave istinom, protiv SIMPA su kružile kojekakve negativne ve-

da firma potpuno nastavi da razvija svoj proizvodni program. Upravo radi jedne takve negativne kampanje koja je vođena pre svega na lokalnom nivou, ali su je bez proveravanja preneli i neki mediji na državnom nivou, mi smo na domaćem tržištu imali neznatan pad prometa u 2018. godini. Ali, taj pad smo kompenzovali povećanjem plasmana na inostranom tržištu. Naš izvoz je 2018. bio veći za nekih 12% u odnosu na 2017. godinu. Proizvodnja nam je zaključno sa decembrom u 2018. u odnosu na 2017. veća za 7% a nadamo se da će do kraja godine dostići 8%. Na nivou Srbije povećanje proizvodnje nameštaja je 8,2%, što znači da smo negde u tom proseku...

Ono što je najbitnije je činjenica da imamo ukupno povećanje plasmana, što znači da izvoz pokriva onaj mali pad prometa na domaćem tržištu. Imamo pove-

ćanje proizvodnje, imamo redovne isplate zarada, dva puta u toku meseca. U prilici smo da nabavljamo kvalitetne reprod materijale po nižim cenama nego što je to bilo do sada, sa dužim vremenskim rokom plaćanja i sa kraćim rokovima isporuke, sve sa ciljem da imamo nižu cenu proizvodnje, konkurentniju cenu prodaje i zadovoljnije kupce – objašnjava gospodin Disić i dodaje da SIMPO ima ukupno 2.262 zaposlena radnika, od čega je u osnovnom biznisu zaposleno 1.632 radnika...

Većinu drvoprerađivača tište problemi izvoza trupaca i rezane građe... To pitanje bezuspešno pokreću u svakoj prilici, a ministar Rasim Ljajić je o tome govorio na otvaranju Sajma nameštaja. Šta Vi mislite o tom problemu?

Da nisam optimista ne bih bio na mestu generalnog direktora kompanije SIMPO, kaže gospodin Slađan Disić

sti i informacije koje nemaju nikakve veze sa istinom. Govorilo se da idemo u stečaj, da prestajemo sa radom... To su pretenzionske laži, a šira javnost koja ne razume šta je to UPPR, lako može da nasedne na te neistine i da ih nesvesno širi. Mnogo je dokonih ljudi, siromašnih životnim sadržajima, ljudi koji u sebi nose nezdravu i ružnu radoznalost, ali i potrebu da o drugima saopšte neku tobože važnu i najčestće izmišljenu informaciju. Takvim ljudima je život prazan i lišen svake lepote, a kako je lakše baviti se tuđim, a ne svojim životom, glasine se lako šire... A već sam rekao da UPPR nije stečaj. To je program reorganizacije i stvaranje mogućnosti

– Nažalost iz naše zemlje se izvoze trupci i rezana građa. U vašem časopisu *DRVOtehnika* sam pročitao da je na trećoj konferenciji „Drvena industrija i šumarstvo Srbije“ u Nišu iznet podatak da je prema podacima Uprave carina u 2016. izveženo oko 100.000 m³ trupaca, a da je 2017. došlo do povećanja izvoza trupaca za čak 40%. Još je rečeno da su svi apeli nadležnim ministarstvima bili bezuspešni. To nije dobro. Umesto da ulaže u razvoj i tehnologiju, u modernizaciju proizvodnih pogona i veći nivo finalizacije vredne sirovine, što bi rezultiralo većim zapošljavanjem i izvozom, većim prihodom za kompletnu zajednicu, mi dozvoljavamo izvoz trupaca i sirove rezane građe. Druge zemlje štite svoju sirovinu, pa bi i naša država, uz sve teškoće, trebalo da se pozabavi ovim problemom.

S obzirom da sam predsednik Parlamenta privrednika Regionalne komore Pčinjskog i Jablaničkog okruga, uvek preko Udruženja pri Privrednoj komori Srbije pokrećemo pitanja vezana za probleme iz proizvodnje. A moram da kažem da Privredna komora ima izvanrednu komunikaciju i konekciju sa svim ministarstvima u Vladi Republike Srbije i da svaka konstruktivna ideja i inicijativa koja dođe od privrednika bude dobro obrađena i prosleđena nadležnim ministarstvima. Dobar deo tih ideja prolazi i ugradi se u zakone kroz usvajanje u Skupštini Srbije. Pitanje izvoza drvne sirovine treba intenzivnije postaviti upravo preko Privredne komore Srbije.

Inače, SIMPO se sirovinom snabdeva isključivo od JP *Srbijašume* i treba reći da je ta saradnja na zadovoljavajućem nivou. Kvalitet oblovinе koja nam je isporučena 2018. godine dosta je bolji u odnosu na raniji period, pa se nadam da će ta praksa biti nastavljena. Istina ne mo-

žemo reći da je cena oblovina povoljna, a naročito je poskupljuje transport, kada se snabdevamo iz udaljenijih šumskih gazdinstava, a ne iz Vranja ili Leskovca. To su primarno pitanja organizacije i mogla bi se rešiti na nivou JP *Srbijašume*... Pitanja snabdevanja sirovinom su i pitanja otvorenosti naših šuma. Činjenica je da nemamo dovoljno šumskih komunikacija, odnosno da nam je prosečna otvorenost šuma četiri puta manja od razvijenih zemalja Evrope, a to znači da su otežani poslovi korišćenja, nege, zaštite i obnavljanja šuma... Tu je i pitanje pošumljavanja o čemu drvoprerađivači takođe razmišljaju. Šume pokrivaju oko 29% površine Srbije, a prema Prostornom planu šumovitost bi trebalo da iznosi oko 41% što bi i ekološki i ekonomski bilo optimalno – objašnjava gospodin Disić.

Uz zahvalnost za razgovor i iskrene želje za uspeh, molim Vas, gospodine direktore da, kao prvi čovek ovog giganta u proizvodnji nameštaja, kažete kako u budućnosti vidite SIMPO i da li ste optimista? Govori se i o privatizaciji SIMPA. Šta nam možete o tome reći?

– Da nisam optimista ne bih već pune četiri godine bio na mestu generalnog direktora. Nije to baš lako, ali verujem, da sa kadrovima i radnicima koje imamo, SIMPO ima perspektivu. Najgori period je iza nas. Istina, ništa nije lako i predstoji nam još napora pa da postanemo moderna, savremeno organizovana firma koja će biti samostalni, održivi sistem na tržištu, prepoznatljiv pre svega po pozitivnom poslovanju, ostvarivanju profita i boljim platama, a posebno po redovnom izmirivanju svih zakonskih, ugovorenih i ostalih obaveza prema svim poveriocima sa kojima ima poslovne odnose...

Kada se UPPR usvoji mi smo dužni da se u potpunosti ponašamo u skladu sa tim programom. U suštini UPPR predstavlja izvršnu sudsku ispravu. Program predviđa da je SIMPO u naredne dve godine dužan da sva svoja povezana društva privatizuje. To znači, SIMPO je dužan da raspiše tender, koji će biti transparentan i da proda *non kor biznis*. Tu spada Simpo cveće, Kondiva, farma ovaca, Čičevac, ŠIK Kuršumljija...

Dakle, sve što je van osnovne delatnosti, SIMPO je dužan da privatizuje. Ukoliko u roku od dve godine to ne uspemo, dužni smo da to ponudimo državi, a ako država u roku od 30 dana ne pokaže interesovanje, onda ih uvodimo u stečaj. Ali, to se sigurno neće dogoditi, sobzirom da već sada postoji veliko interesovanje za pojedina proizvodna društva. Mi ćemo uspeti da u roku od 12 do 15 meseci privatizujemo veći deo pratećeg biznisa. Što se tiče osnovne delatnosti, dakle proizvodnja nameštaja, po programu smo u obavezi da sredstva koja dobijamo iz privatizacije koristimo za tekuću likvidnost, rekonstrukciju i modernizaciju svih fabrika. Na taj način ćemo dobiti mogućnost da znatno povećamo produktivnost, smanjimo troškove proizvodnje i cenu proizvoda, dakle, da apsolutno postanemo konkurentni na tržištu. U tom periodu i mi ćemo tražiti kupce i strateške partnere, ali svako prva faza je potpuna tehnološka reorganizacija proizvodnih kapaciteta, pa tek onda prodaja. Sve to radimo da bismo napravili zdravu firmu za koju će država, nakon prodaje, nadam se, dobrim delom dobiti ono što je ovde ulagala – uverljivo tvrdi na kraju našeg razgovora Slađan Disić, generalni direktor kompanije SIMPO.

PRIPREMIO: D. Blagojević

Kako ćemo živeti u 2019.

Mnogo toga je moglo da se uradi i sa postojećim zakonskim rešenjima. Ključna je politička volja, a nje do sada nije bilo dovoljno. Prioritet Srbije treba da bude modernizacija privrede i svih funkcija države.

Ekonomisti tvrde da nema čarobnog štapića, iako je 2018. za privredu Srbije bila najbolja u prethodnih 10 godina. Ostvareni su rezultati na nivou proseka zemalja centralne i istočne Evrope. Tu se pre svega misli na rast BDP i zarada povećane za 4%, povećanu zaposlenost od oko 3%, nisku inflaciju od oko 2% i niske kamatne stope, fiskalni suficit, ali i rešavanje problema niskih kredita.

– Međunarodne okolnosti za rast privrede Srbije u 2019. godini, uprkos turbulentnim političkim događanjima, za sada izgledaju povoljno. U 2019. godini očekujemo rast BDP od 3,5 do četiri odsto, što je nešto sporije nego u prethodnoj, prvenstveno zbog toga što se ne može računati na veliki pozitivan uticaj jednokratnih faktora – pre svih rast poljoprivrede.

Očekivani rast privrede u ovoj godini omogućiće nastavak rasta realnih zarada po stopi od oko četiri odsto, dok bi prosečne zarade u evrima mogle da dostignu između 440 i 450 evra. U narednoj godini očekujemo rast zaposlenosti dva, tri odsto, dok će nezaposlenost opadati brže zbog masovnog odlaska građana Srbije na rad u inostranstvo – rekao je za Politiku dr Miloško Arsić, profesor Ekonomskog fakulteta.

Zbog očekivanog visokog rasta domaće tražnje procenjuje se da će deficit tekućeg platnog bilansa u ovoj godini biti približno na nivou prošlogodišnjeg od oko šest odsto BDP. U 2019. godini očekujemo da će se inflacija kretati ispod sredine ciljnog koridora, odnosno da će biti manja od tri procenta.

– Privatizacija RTB „Bora“ predstavlja jedan od najpozitivnijih događaja u privredi Srbije u godini za nama. Ona je značajna ne samo za zaposlene, nego za sve građane Srbije čiji se poreski prihodi ubuduće neće trošiti na pokrivanje gubitaka i plaćanje dugova ovog preduzeća. Ona je takođe važna i za dobavljače RTB „Bor“, poput EPS-a, jer će lakše naplaćivati svoja potraživanja – objašnjava Arsić.

Prioritet vlade u 2019. godini trebalo bi da bude očuvanje makroekonomske stabilnosti, ali i promena ekonomke politike u smeru podsticanja dugoročno održivog rasta privrede. Država bi konačno trebalo da ostvari napredak u restrukturiranju javnih preduzeća, kao i da prestane da im uzima dividende, kako bi ova preduzeća više investirala.

Da bi ove želje mogle da nam se ostvare u novoj 2019. ceni i Vladimir Vučković, član Fiskalnog saveta, koji očekuje još jednu dobru godinu. Naravno, uz ogradu, „ukoliko izostanu ekonomski i politički šokovi iz okruženja“. To bi značilo stabilne javne finansije, cene i devizni kurs i nešto manji privredni rast nego u 2018. Ključno će biti da li ćemo brže reformisati državu, od boljeg planiranja i izvršenja javnih investicija, do odluke da se sredimo u oblastima gde su drugi odavno napredovali – platni razredi za zaposlene u javnom sektoru, zapošljavanja tamo gde ima manjkova i otpuštanja gde ima viškova, reforma zdravstva i prosvete, efikasnije institucije i sudstvo, sređivanje lokalnih finansija, brže privatizacije i prepuštanja neuspešnih državnih preduzeća stečaju.

U godini za nama možemo biti zadovoljni privrednim rastom nešto većim od četiri odsto, inflacijom od oko dva procenta, ravnotežom u budžetu i obaranjem javnog duga.

– Veoma su važne i dve privatizacije RTB „Bora“ i PKB-a, jer se time otvara mogućnost da preduzeća budu uspešnija i da se smanje rizici njihovog poslovanja na javne finansije. Od makroekonomskih pokazatelja, najviše zabrinjava rast deficita u razmeni sa svetom (biće više od milijardu evra veći nego u 2017) i to što u pogledu privrednog rasta i dalje zaostajemo za okruženjem. To je sve povezano i s tim što su domaće javne i privatne investici-

je i dalje niske, što pokazuje da državna administracija i dalje ne uspeva da organizuje radove i napravi i popravi dovoljno puteva, pruga, vodovoda, kanalizacija, prečišćivača voda, deponija, već da se lakše upušta u kupovinu i uvoz opreme, od novogodišnjih ukrasa do aviona.

Nakon odličnih rezultata u 2015. i 2016. godini, u prethodne dve godine primećuje se da se siva ekonomija i dalje ne smanjuje. Nagradne igre i prijave građana ne mogu da daju rezultate Poreskoj upravi, jer su potrebnije temeljnije promene – izgradnja kapaciteta poreske administracije kroz zapošljavanje novih radnika, naročito deficitarnih terenskih inspektora, povećanje zarada zaposlenih, investicije u izgradnju modernog informacionog sistema.

Kada je reč o sudbini penzionera, Vučković ističe, da je prava šteta što je i nakon ukidanja privremenog smanjenja penzija uneta nova neizvesnost i diskriminacija. Ukidanje formule za usklađivanje penzija i dodeljivanje posebnog povećanje samo najnižim penzijama udaljavaju penzijski sistem od legalno i ekonomski održivog sistema. Dobro je što je nagovešteno da će se formula ponovo uvesti već u 2019. a onda se postavlja pitanje zašto je uopšte bila suspendovana i zašto su nas nadležni ministar i narodni poslanici ubeđivali da je to zastarelo i prevaziđeno rešenje?

Da je prošla godina bila relativno uspešna i da džak Deda Mraza nije pretežak za sve naše želje u novoj, smatra i Miodrag Zec, prof. na Filozofskom fakultetu. Ostvareni su, kaže, neki važni ciljevi – rast BDP, smanjen je javni dug, povećan priliv stranih investicija, smanjen budžetski deficit i pad stope nezaposlenosti. Načini na koji je uspeh ostvaren predmet su rasprave u javnosti.

– Ključne primedbe odnose se na konsolidaciju ostvarenu selektivnim smanjivanjem samo nekih penzija i visokih subvencija pretežno stranim investitorima. Najveći problemi vezani za sistem ostali su nereformisana država, javna preduzeća i javne službe (zdravstvo, prosveta...). Fiskalna konsolidacija i ad hoc intervencije su podrle temelje stabilnosti, predvidljivosti i efikasne održivosti penzionog sistema. Ako penzija nije posledica uplata i ako vlada može uredbama da određuje kome će i koliko dati onda se može očekivati urušavanje PIO sistema u budućnosti – ocenjuje Zec.

I sada se uplaćuju doprinosi na minimalac, a plate se daju u kešu radnicima, a dobit preduzetnicima. Socijalnu politiku treba odvojiti od penzija, napraviti socijalne karte i to rešavati odvojeno. Ukoliko se napusti predvidiv i stabilan sistem biće kažnjeni oni koji su plaćali, a nagrađeni oni koji su izigravali zakon. Nažalost, kod nas je izgleda „rentabilnije“ kršiti nego poštovati zakon (divlja gradnja, rad na crno...)

Prioriteti vlade bi u tom smislu trebalo da budu, kaže Zec, reforma države, javnih preduzeća i javnih službi, sudstva....

Za ekonomistu prof. dr Jurija Bajeca najvažnije je što je u godini za nama očuvana stabilnost javnih finansija uz solidan privredni rast. Najmanje je urađeno na reformi javnog sektora i sistemskoj podršci domaćem privatnom sektoru. I dalje zaostajemo u odnosu na druge, kada je reč o efikasnom funkcionisanju tržišnih institucija i vladavini prava.

– Zakon o poreklu imovine, koji bi trebalo da se donese, ne vredi donositi ako ne postoji namera da se sprovodi i da se bez izuzetka odnosi na sve. Mnogo toga je moglo da se uradi i sa postojećim zakonskim rešenjima. Ključna je politička volja, a nje do sada nije bilo. Prioritet Srbije treba da bude modernizacija privrede i svih funkcija države.

AVENTOS HK top Funkcionalnost, lepo upakovana!

Mala veličina izrade i redukovani dizajn – AVENTOS HK top je uverljiv na prvi pogled. Sa optimizovanom montažom: Pričvrstite simetrično pogodni opružni mehanizam direktno na gornji deo donje strane. Graničnik ugla otvaranja je integrisan.

> Detaljne
informacije

www.blum.com/aventoshktop1

 blum®

Zoran Berbatović
PRIVREDNA KOMORA SRBIJE

Deset godina stalnog povećanja izvoza i suficita

Posmatrajući spoljno-trgovinske podatke od 2002. do 2018. godine, primećujemo konstantno povećanje izvoza finalnih proizvoda, tj. proizvoda sa višim stepenom obrade što, pored suficita koji se iz godine u godinu uvećava, predstavlja izuzetnu činjenicu koja drvnu industriju svrstava među najuspešnije u Srbiji. Realna su očekivanja da ćemo na kraju 2019. godine, moći da konstatujemo da je izvoz proizvoda drvne industrije Srbije premašio iznos od milijardu dolara.

Drvena industrija je treća po suficitu u spoljnotrgovinskoj razmeni Srbije sa inostranim zemljama. Učešće ove grane u ukupnom izvozu iznosi 5,7%, uz prisutan pozitivan trend rasta tokom poslednjih nekoliko godina.

Ako posmatramo izvoz proizvoda drvne industrije u poslednjih deset godina primećujemo konstantno povećanje, kao i povećanje suficita. Procena je da će na kraju 2018. godine suficit u drvenoj industriji premašiti cifru od 250 miliona dolara i postići još bolje rezultate nego 2017. godine koja je bila izuzetno uspešna. Ako se vratimo deset godina unazad, videćemo da je 2009. godine bio deficit u drvenoj industriji. Tada je izvoz iznosio 273 miliona dolara, dok je uvoz bio 300 miliona, a deficit 27 miliona dolara. Osnovni razlog negativnog pokazatelja te godine je bila Svetska ekonomska kriza. Već 2010. godine ostvaren je suficit od 47 miliona dolara, povećan je izvoz (310 mil.\$), a smanjen uvoz (263 mil.\$). Za 2011. godinu možemo reći da je uz poslednje dve najuspešnije godine u dekadi. Izvoz je iznosio 400 miliona dolara, dok je uvoz bio 277 miliona, a suficit se drastično uvećao na 123 miliona dolara. Trend povećanja i izvoza i suficita bio je izražen tokom svih ovih godina, osim 2015. kada je došlo do pada i uvoza i izvoza, ali i suficita za 17 miliona dolara. Procena za 2018. godinu, a prema podacima za jedanaest meseci 2018. godine, kao i analizom uvoza i izvoza prethodnih godina na mesečnom nivou, ukazuju da će 2018. godina biti daleko najuspešnija godina, ne samo po suficitu, već i po ukupnom izvozu proizvoda drvne industrije. Očekivanje je da će se izvoz približiti iznosu od 600 miliona dolara.

Za uvoz proizvoda od drveta za ovih deset godina možemo reći da je uglavnom konstantan i da se kreće između 250 i 300 miliona dolara. Najveći udeo u uvozu imaju ploče od drveta, pre svega ploče iverice koje predstavljaju jedini proizvod koji beleži deficit u spoljno-trgovinskoj razmeni. Otvaranjem dve fabrike ploča

iverica u Srbiji došlo je do smanjenja uvoza i deficita, ali i povećanja izvoza. Izvoz ploča je 2009. godine iznosio 18 miliona dolara, konstantno se povećavao i očekuje se da će 2018. godine iznositi blizu 60 miliona dolara. Uvoz je smanjivan sa 125 miliona 2009. godine do 100 miliona dolara, ali se očekuje da će 2018. godine biti znatno veći. Taj podatak nije negativan, jer se ploče upotrebljavaju za proizvodnju nameštaja, robe sa višim stepenom obrade namenjenom izvozu. I pored ovog povećanja uvoza, deficit kod ploča od drveta biće manji nego 2009. godine. Izvoz pločastog nameštaja, poslednjih godina, postao je izuzetno značajan i pozicionirao je Srbiju kao lidera u regionu. Pored tri velike firme koje serijski proizvode i izvoze pločasti nameštaj i mnoge manje firme izrađuju nameštaj za poznatog inostranog kupca.

Analizom spoljno-trgovinskih podataka za nameštaj od drveta, za proteklih deset godina, dolazimo do veoma pozitivnih i ohrabrujućih rezultata. Izvoz ovih proizvoda se u ovom periodu duplirao, dok se za uvoz može reći da je uglavnom ujednačen, što je doprinelo ogromnom suficitu u spoljno-trgovinskoj razmeni nameštajem od drveta. Izvoz je 2009. godine iznosio 124 miliona dolara, a procena je da će 2018. godine iznositi skoro 250 miliona. Uvoz ovih proizvoda je bio najveći 2009. godine i iznosio je 69 miliona dolara, dok se svih ostalih godina ove dekade kretao između 45 i 60 miliona dolara. Suficit se povećavao od 55 miliona dolara 2009. godine do 155 miliona 2017. godine, dok su procene da bi ove 2018. godine mogao da dostigne 190 miliona dolara.

Svi navedeni podaci za nameštaj odnose se isključivo na nameštaj izrađen od drveta. Ako analiziramo spoljno-trgovin-

ske podatke za nameštaj od svih materijala (pored drvenog i nameštaj od metala, plastičnih masa i ostalih materijala), dolazimo do još značajnijih rezultata ove grane industrije. Očekivanja za ovu, 2018. godinu, kada je izvoz u pitanju, iznose približno 550 miliona dolara, a suficit preko 350 miliona dolara. Najveći udeo u izvozu proizvoda koji nisu izrađeni od drveta čine sedišta za automobilsku industriju koja se proizvode u tri fabrike u Srbiji. Interesantno je istaći da je uvoz nameštaja, koji nije izrađen od drveta, dva puta veći od uvoza drvenog nameštaja. Kao i kod nameštaja od drveta i ovde je prisutno konstantno povećanje i izvoza i suficita tokom cele poslednje dekade. Ove, 2018. godine će suficit biti više od deset puta veći nego pre deset godina, tj. 2009. godine.

Pored ovih podataka, za poslednjih deset godina, u kojima su proizvodi razvrstani na nameštaj i ostale proizvode od drveta, urađena je i analiza podataka za poslednjih trideset godina, ali su ovde proizvodi grupisani na finalne i primarne. U proizvode finalne prerade drveta svrstani su: nameštaj, građevinska stolarija, drvena galanterija, ambalaža od drveta, dok su u primarnoj preradi drveta: rezana građa, ploče od drveta, impregnacija. Bitno je istaći da je u ovoj analizi obuhvaćen nameštaj od svih materijala, a ne samo izrađen od drveta.

Izvoz proizvoda primarne prerade 1988. godine iznosio je 50 miliona dolara, dok je izvoz finalne bio 75 miliona dolara. Narednih nekoliko godina bilo je povećanje izvoza i finalnih i primarnih proizvoda u kojima su finalni proizvodi dominirali, ali uvođenjem trgovinskog embarga Srbiji devedesetih godina, došlo je do znatnih promena u spoljno-trgovinskom poslovanju. Godine 1996. došlo

je do smanjenja izvoza i finalnih i primarnih proizvoda, ali i do njihovog izjednačavanja u ukupnom izvozu. Izvoz i finalnih i primarnih proizvoda iznosio je po 45 miliona dolara. Od sledeće godine, pa sve do 2001. dominantniji je bio izvoz proizvoda primarne prerade drveta. Od 2002. godine do danas konstantno se povećavao izvoz i finalnih i primarnih proizvoda. Izvoz proizvoda primarne prerade drveta 2002. godine bio je 38 miliona dolara, a 2017. godine 140 miliona dolara, dok je izvoz finalnih proizvoda 2002. godine iznosio 46 miliona dola-

ra, a 2017. godine 587 miliona dolara. Još drastičniji podaci će biti za 2018. godinu gde su očekivanja da će ukupan izvoz i primarnih i finalnih proizvoda biti blizu 900 miliona dolara. Jedina godina u kojoj su izvozni rezultati bili lošiji od prethodne je bila 2009. godina, a razlog je već pomenuta Svetska ekonomska kriza.

Kod uvoza je takođe konstantno povećanje i finalnih i proizvoda primarne prerade drveta, ali značajno manje u odnosu na povećanje izvoza, što rezultira stalnim uvećanjem suficita. Interesantno je da je uvoz proizvoda primarne prera-

de drveta 1988. godine iznosio 9 miliona dolara, a finalne 4 miliona dolara. Konstantno se uvećavao, a najviše 2004. godine, kada se duplirao uvoz finalnih proizvoda u odnosu na prethodnu godinu i iznosio 100 miliona dolara, a primarnih uvećao za 50% i iznosio 147 miliona dolara. Godina Svetske ekonomske krize 2009. kao i kod izvoza odrazila se na trgovinsku razmenu, pa je došlo do smanjenja uvoza primarnih proizvoda za 104 miliona dolara, a finalnih za 56 miliona. Do 2013. godine veći je bio uvoz proizvoda primarne prerade drveta, a od tada dominira uvoz finalnih proizvoda, koji je prošle godine bio neznatno veći.

Posmatrajući spoljno-trgovinske podatke od 2002. do 2018. godine, primećujemo konstantno povećanje izvoza finalnih proizvoda, tj. proizvoda sa višim stepenom obrade što, pored suficita koji se iz godine u godinu uvećava, predstavlja izuzetnu činjenicu koja svrstava drvnu industriju među najuspešnije u Srbiji. Realna su očekivanja da ćemo na kraju 2019. godine, moći da konstatujemo da je izvoz proizvoda drvne industrije Srbije premašio iznos od milijardu dolara. ■

KLEIBERIT®
ADHESIVES • COATINGS

70
Jahre Klebstoffe
1948 - 2018

*70 GODINA U
DRVNOJ INDUSTRIJI*

www.kleiberit.com

PIŠE: prof. dr Ratko Ristić, sa grupom saradnika

REZIME

U skladu sa Nacionalnim akcionim planom za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora u Srbiji je do sada izgrađeno oko 90 malih hidroelektrana (MHE), dok je planirana izgradnja 850 MHE, dominantno derivacionog tipa, u brdsko-planinskim područjima Srbije, uglavnom, u zaštićenim prirodnim područjima (Nacionalni parkovi, Parkovi prirode, Specijalni rezervati prirode). Srbija je najsiromašnija zemlja Balkana kada su u pitanju autohtone površinske vode, a upravo na ekološki i hidrološki najvrednijim rečicama započelo je sprovođenje masovne gradnje MHE.

Problemi koji su uočeni izgradnjom postojećih MHE zahtevaju hitno preispitivanje procedura za izdavanje dozvola, kako za planirane tako i izgrađene objekte, uz imperativ zabrane dalje gradnje u zaštićenim područjima. Ukoliko bi se sve planirane MHE izgradile, bilo bi obezbeđeno svega 2 do 3,5% potreba u energetsom bilansu Srbije na godišnjem nivou, ali bi to značilo da je devastiran najveći deo kvalitetnih vodotokova brdsko-planinskog regiona Srbije. Zbog malog energetskeg doprinosa, a fatalnih ekoloških posledica, vlasti u SAD su uklonile više od 1.000 MHE, u periodu 1993. do 2017. godine. Slični procesi se odvijaju u Francuskoj, Španiji, Nemačkoj i Švedskoj. Drugi načini proizvodnje energije iz obnovljivih izvora imaju daleko manje negativne efekte na životnu sredinu, a ako bi se gubici Elektroprivrede Srbije (EPS) prilikom prenosa električne energije od proizvođača do korisnika smanjili za samo 2%, bila bi sačuvana količina koja bi eliminisala potrebu za derivacionim MHE.

1. UVOD

Prema Zakonu o energetici Srbija je izradila Nacionalni akcioni plan za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora sa ciljem da se u ukupnoj proizvodnji energije dostigne 27%, upravo iz obnovljivih izvora (hidro, solarna, biomasa, energija vetra). Cilj je da se smanji zavisnost od fosilnih goriva i zaštiti životna sredina, kroz smanjenje emisije CO₂ i drugih gasova koji stvaraju efekat „staklene bašte“. U skladu sa navedenim, u Srbiji je do sada izgrađeno oko 90 malih hidroelektrana (u daljem tekstu MHE). Planirana je izgradnja 850 MHE, dominantno derivacionog tipa, u brdsko-planinskim područjima Srbije, na vodotokovima koji imaju neravnomeran hidrološki režim, bujičnog su karaktera i nalaze se, uglavnom, u zaštićenim prirodnim područjima.

Šta je cilj izgradnje tolikog broja MHE: realizacija koncepta „energetske sigurnosti“, kroz povećanje kapaciteta za proizvodnju električne energije ili nešto sasvim drugo? Imajući na umu izjavu ministra energetike da će do kraja 2018. godine biti priključeno na mrežu čak 250 MW iz postrojenja koja proizvode električnu energiju snagom vetra, što je ekvivalent energiji proizvedenoj na 500-600 MHE, jasno je da nema „energetskog“ opravdanja. Gubici EPS (Elektroprivreda Srbije) prilikom prenosa električne energije od proizvođača do korisnika, iznose oko 17%, a ukoliko bi se smanjili za svega 2%, bila bi sačuvana količina

Male hidroelektrane derivacionog tipa

BEZNAČAJNA ENERGETSKA KORIST I NEMERLJIVA EKOLOŠKA ŠTETA

na energije koja elimiše potrebu za derivacionim MHE! Planirane i izgrađene MHE u Srbiji imaju instalisanu snagu, uglavnom u opsegu 0,1-0,5 MW, retko više od 1 MW. Koje je obrazloženje za planiranu gradnju više stotina MHE, u svetlu činjenice da bi time bili uništeni najvredniji brdsko-planinski vodotokovi Srbije, mnogi u zaštićenim prirodnim područjima? Ukoliko bi se izgradilo svih planiranih 850 MHE, bilo bi obezbeđeno svega 2-3,5% potreba u energetsom bilansu Srbije na godišnjem nivou, ali bi to značilo da je devastiran najveći deo kvalitetnih vodotokova brdsko-planinskog regiona Srbije. Treba napomenuti da je Srbija najsiromašnija zemlja Balkana kada su u pitanju autohtone površinske vode, a upravo na ekološki i hidrološki najvrednijim rečicama započelo je sprovođenje masovne gradnje MHE.

2. STANJE U SVETU I REGIONU

U Evropskoj Uniji je izgrađeno oko 23.000 hidroelektrana, od čega je oko 91% MHE (21.000). MHE proizvode svega 13% električne energije dobijene snagom vode, dok veće hidroelektrane sa brojčanim učešćem od 9% proizvode čak 87% od ukupne električne energije. Kada se navodi primer Nemačke, ističe se da je izgrađeno čak 7.300 MHE, ali se često izostavlja podatak da one doprinose sa svega 0,06% u bilansu proizvedene električne energije na godišnjem nivou, sa teškim ekološkim posledicama, pre svega, ugrožavanjem ili potpunim uništenjem živog sveta. Drugi primer je Austrija, gde 2.202 MHE proizvode svega 4% električne energije dobijene snagom vode, dok 417 većih hidroelektrana proizvodi 96% električne energije. Upravo zbog malog energetskeg doprinosa, a fatalnih ekoloških posledica, vlasti u SAD su uklonile više od 1.000 MHE (uglavnom derivacionog tipa), u periodu 1993-2017. Slični procesi se odvijaju u Francuskoj, Španiji, Nemačkoj i Švedskoj. **Pregrađivanje manjih vodotokova značajno je smanjilo brojnost pojedinih vrsta riba i drugih organizama, tako da je kvalitet više od 70% staništa u EU ocenjen kao „nepovoljan, neodgovarajući ili loš“.** Gotovo 47% evropskih vodotokova nema „dobar ekološki status“. Ozbiljne diskusije o celishodnosti korišćenja MHE, pogotovo u brdsko-planinskim područjima, se vode i u Evropskom parlamentu zbog izraženih negativnih, ekoloških efekata, pogotovo u alpskim oblastima Austrije, Nemačke, Francuske i Italije. Najviše primedbi se odnosi na degradaciju ekosistema, smanjenje biodiverziteta, fragmentaciju staništa riba i pojačanu eroziju. Evropska komisija je Rumuniji dala obavezujući nalog da ispita održivost koncepta MHE, jer su u jako kratkom periodu izgradili više od 500 objekata i značajno narušili kvalitet akvatičnih ekosistema u svojim brdsko-planinskim područjima. Predlaže se ukidanje stimulativnih („feed-in“) tarifa koje se primenjuju za energiju proizvedenu u MHE, jer se na taj način stvaraju nejednaki uslovi na tržištu i iniciraju mogući koruptivni procesi, uz malu energetske korist i nesrazmerno veliku ekološku štetu.

3. STANJE U SRBIJI

Proces izgradnje MHE započinje sa pregrađivanjem vodotokova i formiranjem vodozahvatnih građevina, posle čega se postavljaju derivacioni cevovodi, prosečne dužine 1-3 km, ne-

Autori ovog teksta su: Ratko RISTIĆ, dekan Šumarskog fakulteta; Ivan MALUŠEVIĆ, Siniša POLOVINA, Vukašin MILČANOVIĆ i Boris RADIĆ, svi sa Šumarskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Vodozahvatna građevina i derivacioni cevovod u koritu Crnovrške reke (Park prirode "Stara planina"), april 2018.

kada i čitavih 5 km, kojima se voda transportuje do mašinske zgrade sa turbinama, odakle se vraća u vodotok. Gradnja se obavlja korišćenjem teške mehanizacije, uz potpunu destrukciju rečnog korita i priobalja, što ima fatalne posledice po živi svet akvatičnog ekosistema. Tokom malovodnih perioda vlasnici MHE gotovo svu vodu usmeravaju u derivacione cevovode, jer sa većom količinom vode proizvode više energije i ostvaruju veći profit. Na taj način korito ostaje suvo, što dovodi do potpunog uništenja živog sveta u vodotoku.

Prilikom izrade tehničke dokumentacije potrebno je odrediti „biološki minimum“, odnosno „ekološki održiv protok“, koji bi trebalo da obezbedi opstanak akvatičnog ekosistema. U svim projektima za MHE u Srbiji ovaj proticaj se određuje na osnovu primene računa verovatnoće, empirijskih ili statističkih metoda. Međutim, reprezentativan „biološki minimum“, moguće je odrediti tek posle definisanja hidrobioloških karakteristika vodotoka, na osnovu detaljnog monitoringa živog sveta. Detaljan monitoring akvatičnih ekosistema, pre izrade projektno dokumentacije, nije obavljen ni za jednu MHE u Srbiji, tako da se postavlja pitanje reprezentativnosti usvojenih vrednosti „biološkog minimuma“, odnosno, nema dokaza da tako određeni proticaji obezbeđuju uslove za opstanak živog sveta u rečnom toku. Jedan od elemenata tehničke dokumentacije su i *Studije o proceni uticaja na životnu sredinu* (SPU), koje su uglavnom podrška nameri investitora, odnosno, gotovo sve pokazuju „da nema negativnih uticaja na životnu sredinu i biodiverzitet“, što je netačno...

Jedan od obaveznih građevinskih elemenata na pregradnim mestima za MHE su „riblje staze“, koje bi trebalo da obezbede kretanje ihtiofaune uzvodno i nizvodno od vodozahvata. Međutim one su uglavnom bez vode, zasute nanosom ili granjem, dakle potpuno nefunkcionalne. Autori ovog članka su proveli više sati na dvadesetak ribljih staza u Srbiji, u gotovo svim vremenskim i hidrološkim uslovima, i doslovce ni jednom nisu uočili bilo koju riblju jedinku koja je migrirala sa nizvodne na uzvodnu deonicu, niti obrnuto! Međutim, situacija nije bolja ni u drugim zemljama: od 212 analiziranih ribljih staza u Nemačkoj, samo 10% ribe uočavaju kao moguću putanju kretanja, a svega 5% ispunjava kriterijume za efikasno kretanje riba. Slične rezultate pokazuju istraživanja obavljena u Austriji i SAD.

Na žalost, dovoljno je pogledati primere Jošaničke reke (padine Kopaonika), Bistrice (okolina Nove Varoši) i Crnovrške reke (Stara planina), da bi se razumele katastrofalne ekološke posledice gradnje MHE u Srbiji. Ono što posebno zabrinjava jeste činjenica da su Jošanička i Crnovrška reka u zaštićenim područjima gde je primarni cilj očuvanje prirodnih vrednosti, a ne proizvodnja energije.

Ilustrativan negativan primer takozvanog „planiranja“ je Park prirode „Stara planina“ gde je predviđena izgradnja 58 MHE. Posebno je problematičan primer planirane gradnje MHE „Pakleštica“ na reci Visočici, uprkos kršenju važećih zakonskih odredbi...

Ministarstvo GSI (građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture) je izdalo akt koji je u suprotnosti sa **UREDBOM O UTVRĐIVANJU PROSTORNOG PLANA PODRUČJA PARKA PRIRODE I TURISTIČKE REGIJE STARA PLANINA. Takođe, URED-**

BOM O ZAŠTITI PARKA PRIRODE STARA PLANINA propisano je: *...Na površinama na kojima je utvrđen režim zaštite II stepena zabranjuje se izgradnja....osim rekonstrukcije, dogradnje i održavanja elektroprivrednih, vodoprivrednih i šumarskih objekata. Dakle, u pomenutim Uredbama se ne pominje izgradnja novih elektroprivrednih objekata na lokacijama u režimu zaštite II stepena, kao što je MHE „Pakleštica“ na reci Visočici, naprotiv ističe se zabrana gradnje ovakvih objekata.*

Postavlja se pitanje kako je moguće da Ministarstvo GSI donosi akte koji su u suprotnosti sa važećim uredbama Vlade Republike Srbije? Takođe, upućeno je otvoreno pismo svim odbornicima skupštine i gradonačelniku grada Pirota (19.02.2018.), povodom netačnih, neodrživih tvrdnji iznetih u *Prostornom Planu Grada Pirota*. Naglašeno je da bi postupanje po ovom Planu dovelo do destrukcije hidrografske mreže Stare planine sa katastrofalnim, nepovratnim posledicama po životnu sredinu, bez ikakvih koristi za lokalno stanovništvo. Izgradnjom i stavljanjem u funkciju MHE bio bi potpuno poremećen hidrološki režim vodotokova, degradiran predeoni ambijent, sa minornim energetske koristima.

Stara planina je biser biološke, predeone i geološke raznovrsnosti Evrope, i jedan od najvrednijih očuvanih (još uvek) prirodnih potencijala Srbije. Srce ekosistema Stare planine jeste upravo reka Visočica sa svojim pritokama. Nikako ne treba zaboraviti ni stanovnike Visoka i ostalih delova Stare planine čiji su način života, tradicionalne aktivnosti, verovanja, moralne i kulturne vrednosti, vekovima oblikovani upravo u postojećem prirodnom ambijentu, gde su potoci i rečice žile kucavice te matrice življenja i opstajanja. Očuvanje postojećeg prirodnog ambijenta predstavlja gest podrške preostalom stanovništvu sela Stare planine i pretpostavku za realizaciju aktivnosti na ponovnom oživljavanju sela kroz etno i eko turizam, obnovu stočarstva i proizvodnju mlečnih proizvoda vrhunskog kvaliteta, organsku povrtarsku proizvodnju i visokofinalizovanu prerađivanje šumskih plodova. U tom kontekstu, bilo kakvo pregrađivanje i derivacija vode za potrebe MHE predstavljalo bi invazivan, direktan atak na biodiverzitet i uvod u postepenu degradaciju celokupnog ekosistema Stare planine. Na žalost, Skupština Grada Pirota, do danas nije pokrenula inicijativu o izmeni delova Prostornog Plana, u cilju uklanjanja poglavlja u kome se predviđa gradnja MHE u okviru zaštićenog područja Parka Prirode „Stara planina“.

4. GRADNJA MHE I KONCEPT PRAVEDNOG DRUŠTVA

Postavlja se pitanje ko ima interes da forsira proces gradnje MHE u Srbiji, ako se imaju u vidu navedene činjenice? Izgradnja MHE donosi korist jedino pojedincima i interesnim grupama (investitori i korisnici MHE, proizvođači i isporučioци opreme). Investitori su uglavnom privatne kompanije koje imaju jasan interes: od trenutka puštanja MHE u pogon, proizvedena električna energija se isporučuje Elektroprivredi Srbije, koja plaća povlašćenu cenu proizvođačima 10,6-13,93 evrocenti po kilovatčasu proizvedene energije (prema podacima sa sajta Ministarstva rudarstva i energetike, a sve to na kraju ide na teret građana jer se računajući za potrošenu električnu energiju opterećuju sa 0,093 dinara po potrošenom kilovat času, u svakom domaćinstvu u Srbiji. Da-

kle, interesne grupe i pojedinci ostvaruju ogromnu materijalnu korist, nanoseći veliku ekološku štetu, a sve to plaćaju građani Srbije, kroz račune za utrošenu električnu energiju. Ovde se ne može govoriti o nacionalnom interesu, naprotiv, koncept izgradnje MHE fundamentalno ugrožava sistem zaštite životne sredine, očuvanje biodiverziteta i stabilnost fragilnih ekosistema brdsko-planinskih područja. Problemi koji su uočeni izgradnjom postojećih MHE zahtevaju hitno preispitivanje procedura za izdavanje dozvola, kako za planirane tako i izgrađene objekte, uz imperativ zabrane dalje gradnje u zaštićenim područjima. Nastavak izgradnje MHE do planiranog broja (850) doveo bi do ozbiljnih ekosistemskih poremećaja, degradacije životne sredine i bio bi indikator nesposobnosti sistema ali i šire društvene zajednice, da sagledaju autodestruktivnost ove forme ponašanja u javnom životu. To bi, pored ostalog, značilo i uskraćivanje osnovnog ljudskog prava svakom građaninu Republike Srbije, da koristi tokom svog života i sačuva za buduća pokoljenja, jedinstvene prirodne vrednosti Srbije. Apsurdno je da tako nešto finansijski podržava čitavo društvo, nametnutom obavezom da sva domaćinstva plaćaju naknadu za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, o čemu građani nisu ni imali priliku da se izjasne.

Dakle, gradnja MHE nije nacionalni interes, naprotiv, time se fundamentalno narušava koncept zaštite životne sredine i ugrožava tradicionalan način života lokalnog stanovništva.

5. UMETO ZAKLJUČAKA

- Preispitati važeće odredbe Zakona o energetici i Nacionalnog akcionog plana za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- Zabraniti gradnju MHE u zaštićenim prirodnim područjima;

- Ukinuti ekonomske podsticaje za električnu energiju proizvedenu u MHE derivacionog tipa;
- Ostvariti dosledno poštovanje i supremaciju Zakona o zaštiti prirode u odnosu na Zakon o planiranju i izgradnji, kada su u pitanju zaštićena prirodna područja;
- Obezbediti mehanizam za poštovanje hijerarhije prostorno-planskih dokumenata;
- Ukloniti iz prostorno-planskih dokumenata za zaštićena područja sve lokacije za gradnju MHE;
- Uvesti obavezu izrade SPU za sve MHE, bez obzira na instalisani kapacitet, i lokaciju (zaštićena ili nezaštićena područja);
- Uvesti obavezu direktnog pozivanja (obaveštavanja) upravljača zaštićenih prirodnih dobara na javne rasprave povodom izrađenih SPU, sa obaveznom dostavom integralne verzije SPU najmanje 30 dana pre javne rasprave;
- Onemogućiti izdavanje uslova zaštite prirode bez saglasnosti upravljača zaštićenih prirodnih dobara i Ministarstva zaštite životne sredine;
- Propisati adekvatnu metodologiju za utvrđivanje „biološkog minimuma“, odnosno, „ekološki održivog protoka“;
- Proširiti ovlašćenja, kapacitet i dignitet inspeksijskih službi i značajno pooštriti kaznene mere za nepoštovanje propisa;
- Eksplicitno zabraniti postavljanje derivacionih cevovoda u minor korita vodotokova;
- Obezbediti efikasan mehanizam kontrole ispuštanja biološkog minimuma na izgrađenim objektima;
- Preispitati sve do sada izdate dozvole za gradnju MHE, u cilju utvrđivanja zakonitosti sprovedenih procedura;
- Obezbediti učešće lokalnog stanovništva u procesu izdavanja uslova, mišljenja, saglasnosti i dozvola, koje se tiču malih hidroelektrana. ■

Wood World Trading
Marka Aurelija bb
22000 Sremska Mitrovica
tel. +381 22 636 636
fax. +381 22 613 893
e-mail: office@chabros.rs

■ Rezana sušena grada i elementi od bukve, hrasta, oraha, trešnje i egzotičnih vrsta drveta (zebrano, venge, tikovina)

■ Termo tretirano drvo

■ Parket i brodski podovi

■ Različite vrste plemenitih furnira

THINK WEINIG

PUNO DRVO

PLOČASTI MATERIJAL

WEINIG Grupa: Mašine i sistemi za obradu punog drveta i pločastog materijala

Inovativna, vrhunska tehnologija, sveobuhvatna usluga i sistemska rešenja sve do kompletnih proizvodnih linija: WEINIG Grupa je Vaš partner za profitabilnu proizvodnju u preradi drveta i pločastih materijala. WEINIG kvalitet i profitabilnost pružaju kako malim i srednjim preduzećima tako i velikim industrijskim sistemima krajnju prednost naspram globalne konkurencije.

Blanjanje, profilisanje,
alati, oštrenje
Rezanje, skeniranje
optimiranje, lepljenje
Prozori, vrata
CNC tehnologija
Dužinsko nastavljjanje,
lepljenje profilisanje
krajeva

Kantovanje
CNC obrada
Vertikalna i
horizontalna rešenja
za rezanje
Automatizovna
manipulacija ploča

Vašeg stručnjaka potražite na:
www.weinig.com

WEINIG NUDI VIŠE

MW GROUP SCG doo, Čupićeva 1/1, 37000 Kruševac

Tel.+381 (0)37 445 070, (0)37 445 075, Fax.+381 37 445 070, E-mail: mwgroupscg@mts.rs, www.mwgroup.rs

Beogradski Sajam nameštaja – *proizvodnje nameštaja*

PRIPREMIO: D. Blagojević

Na Beogradskom sajmu je od 06. do 11. novembra 2018. godine održan **56. Sajam nameštaja, opreme i unutrašnje dekoracije**, najznačajniji događaj u sferi dizajna, proizvodnje i distribucije nameštaja, drvene industrije i pratećih grana u Jugoistočnoj Evropi. Sajam je bio mesto susreta proizvođača nameštaja i distributera, dizajnera, inženjera, arhitekata i šire javnosti. Već tradicionalno, paralelno sa Sajmom nameštaja održan je i **56. Međunarodni sajam mašina, alata i repromaterijala za drvenu industriju**. Obe ove manifestacije neguju jasnu biznis orijentaciju, a to ima veliki značaj za domaću i regionalnu privredu.

Prema saopštenju PRESS službe Beogradskog sajma, najveći događaj industrije nameštaja i drvene industrije u ovom delu Evrope održan je na izložbenom prostoru od 60.000 metara kvadratnih, gde se predstavilo oko 500 izlagača iz 45 zemalja, a u fokus ove manifestacije su, uz promociju, stavljene inovacije, vrhunski dizajn, kvalitetan i funkcionalan nameštaj svih vrsti i namena, kao i mladi dizajneri koji predstavljaju novu kreativnu i pokretačku snagu. Takođe, i u novom izdanju Sajam je ostao dosledan konceptu kreiranja prepoznatljivog vizuelnog i tržišnog identiteta Srbije i regiona.

Konceptualno redizajniran pre tri godine, Sajam nameštaja je i ovoga puta bio uspešan, a u nekim segmentima je premašio prethodne manifestacije. Dizajnerska inovativnost, sveže ideje, upotreba novih tehnologija i platformi, digitalizacija u drvenoj industriji, samo su neke od karakteristika proteklog Sajma nameštaja u Beogradu. U fokusu sajma bile su kompanije okrenute dizajnu, inovacijama, kvalitetu i funkcionalnosti nameštaja, kao i najsavremenije mašine i alati za razvijanje drvene industrije.

Na svečanom otvaranju Sajma nameštaja prisutnima se obratila i Dejana Kabić, arhitektka i dizajner, koja je govorila o značaju dizajna za vreme u kome živimo.

Manifestaciju je otvorio ministar trgovine, turizma i telekomunikacija

Konceptualno redizajniran pre tri godine, Sajam nameštaja je, prema oceni organizatora i većeg broja izlagača, bio uspešan, a u oblasti dizajna je u prednosti u odnosu na prethodne dve manifestacije.

Za šest sajamskih dana stekao se utisak da bi Beogradski sajam uistinu mogao biti generator privrednih dešavanja u oblasti proizvodnje nameštaja.

Prisustvo većeg broja poslovnih posetilaca iz inostranstva i učesnika iz oblasti dizajna i arhitekture, kako je saopšteno sa Beogradskog sajma, može otvoriti mogućnosti za nove poslovne aranžmane i plasman domaćeg nameštaja na nova tržišta.

Prerada drveta i proizvodnja nameštaja pripadaju industrijskoj grani koja permanentno pravi suficit u spoljnotrgovinskoj razmeni.

U poslednjih pet godina prosečan godišnji rast izvoza ove industrijske grane iznosio je 13,3%. U BDP-u Srbije udeo drvene industrije iznosi blizu 2%, a udeo u izvozu je 6,3%.

Rasim Ljajić istakavši da je rast i napredak beogradskog Sajma nameštaja uočljiv u svim segmentima, kao i pozitivna statistika ovih perspektivnih privrednih grana. Posebno je naglasio da je u Srbiji zabeležen rast drvene industrije od 9%.

Prodaja nameštaja je porasla 14% na domaćem tržištu, a izvoz je u odnosu na prošlu godinu uvećan za 16% i iznosio je 418 miliona evra.

– To, naravno, nije konačno, a nije ni puni kapacitet naše drvene industrije. Mi-

- najznačajnija biznis manifestacija i drvne industrije u regionu

Sajam nameštaja je otvorio ministar trgovine, turizma i telekomunikacija Rasim Ljajić

slimo da postoji prostor za dalje povećanje, za dalje unapređenje i ovo će biti jedna od industrija koja svakako može da pomogne i rastu BDP i smanjenju nezaposlenosti u zemlji i posebno rastu našeg izvoza. Čini mi se da su dva ključna problema pred našom drvnom industrijom – rekao je ministar Ljajić. – Prvi je svakako činjenica da se naši proizvođači suočavaju sa činjenicom da postoji sve veći izvoz trupaca i rezane građe, a onda naši proizvođači moraju da tu rezanu građu uvo-

ze po znatno većim cenama. Samo prošle godine izvoz trupaca i rezane građe dostigao je rekordnih 94 miliona evra. Kada bi se taj izvoz upola smanjio i ti poluproizvodi koristili za proizvodnju nameštaja naš izvoz bi porastao za 150 do 200 miliona evra. Mislim da u budućnosti svi zajedno i naši proizvođači i država pre svega moraju da nađu odgovore na ovaj veliki i krupan izazov. I druga stvar, naša drvna industrija i uopšte industrija nameštaja sve se više suočava sa manjkom adekvat-

ne radne snage. Sve je teže naći radnika koji želi da radi u drvnoj industriji i tu takođe moramo u jednom partnerskom odnosu da tražimo rešenje i za taj problem koji u perspektivi i te kako može da eskalira. Verujem da će ovih 500 izlagača na sajmu imati prilike da pokažu sav raskoš, svoju kreativnost i svoje proizvode. Verujem takođe da će poseta biti rekordna i u tom očekivanju proglašavam 56. Sajam nameštaja otvorenim – rekao je Ljajić.

Proizvođači nameštaja i drvoprerađivači godinama očekuju veću podršku države

Državu bi, smatraju drvoprerađivači i proizvođači nameštaja trebalo da više interesuje činjenica da prerada drveta i proizvodnja nameštaja pripadaju industrijskoj grani koja permanentno pravi suficit u spoljnotrgovinskoj razmeni. U poslednjih pet godina prosečan godišnji rast izvoza ove industrijske grane iznosio je 13,3%. U BDP-u Srbije udeo drvne industrije iznosi blizu 2%, a udeo u izvozu je 6,3%. Ali, i pored dobrih rezultata drvna industrija godinama traži institucionalnu adresu sa ciljem da se zajedno traže rešenja za veću profitabilnost svih subjekata na šumi bazirane ekonomije, veće konkurentnosti, tehnološke opremljenosti, veće finalizacije vredne sirovine i većeg broja zaposlenih... Zahtevi drvoprerađivača u tom pravcu traju dugo, ali od države nema odgovora. Ona ignoriše činjenicu da drvna industrija svake godine puni državni budžet sa preko 80 miliona evra... Dobro je što je na otvaranju proteklog sajma bio neko iz Vlade RS, jer su to 2017. izgleda zaboravili i preskočili. Lepo je i kada ministar obeća veće angažovanje države u domenu prerade drveta i proizvodnje nameštaja, ali ako to samo ostane na rečima, onda je to ponavljanje stare prakse i na nivou one narodne: *obećanje ludom radovanje*. Privrednici su se naime naslušali obećanja i sada bi da se ta praksa menja. Drvoprerađivači i proizvođači nameštaja ne očekuju puno, ali godinama zahtevaju transparentniju i pravedniju raspodelu sirovine. Tako-

Fotografije: Aleksandar Šarčević

Nagrade na 56. Sajmu nameštaja, opreme i unutrašnje dekoracije

Prema oceni stručnog žirija na Beogradskom sajmu su dodeljene nagrade **Zlatni ključ** i **Sajamski ključ** najkreativnijim i najuspešnijim izlagačima i proizvođačima na proteklom Sajmu nameštaja, u novembru 2018. godine.

O dobitnicima je odlučivao internacionalni stručni žiri, kojim je predsedavao Bogdan Slavica, a članovi su bili: Salih Teskeredžić, studio Autori - Dijana Novaković i Maja Trbović, Niko Čučković i Virginio Briatore.

Stručni žiri je doneo odluke da se nagrada **ZLATNI KLJUČ** dodeli u sledeće četiri kategorije:

1. ZLATNI KLJUČ za najbolji proizvod osvojila je hrvatska kompanija **PROSTORIA** za „Trifidae“, tri različite fotelje razvijene iz zajedničkog tipološkog i oblikovnog ishodišta, dizajn: **Numen For USE**.

1. **PRVA NOMINACIJA** se dodeljuje proizvođaču: **EXTRAFORM**, za proizvod: „Dolomia“, dizajn: Riccardo Carli
2. **DRUGA NOMINACIJA** se dodeljuje proizvođaču: **GIR** za proizvod: „Stol Klin“, dizajn: **Numen For USE**

2. ZLATNI KLJUČ u kategoriji *outdoor nameštaj*: je dodeljen proizvođaču: **GARDA**, za proizvod: „Kolekcija Totem“, dizajn: **Anica Andrić**

3. ZLATNI KLJUČ u kategoriji *brand development* je dodeljen proizvođaču: **GIR** iz Kraljeva

1. **PRVA NOMINACIJA**: **Dsignedby**

4. ZLATNI KLJUČ u kategoriji *home accessories* nije dodeljen

1. **PRVA NOMINACIJA**: je dodeljena proizvođaču: **GIR** za proizvod: „Balloon Parade“, dizajn: **Bratislav Milenković**

2. DRUGA NOMINACIJA: je dodeljena proizvođaču: **NITI** za proizvod: „Čilimi“, dizajn: **Ljubica Milutinović**

5. ZLATNI KLJUČ za **NAJBOLJEG MLADOG DIZAJNERA**: dodeljen je dizajneru: **DORJA I IVAN BENUSSI** – „THING THINGS CHAIR“

1. **PRVA NOMINACIJA**: je dodeljena Mariji Kojić – „Zaokret 02“

Nagrada **SAJAMSKI KLJUČ** za asortiman izlagačkog programa na proteklom Sajmu nameštaja pripao je kompaniji **MOJA SOBA d.o.o.** iz Kraljeva, dok je kompanija **MATIS d.o.o.** iz Ivanjice nagrađena za višegodišnji doprinos podizanju kvaliteta manifestacije.

SAJAMSKIM KLJUČEM za kreativno osmišljen sajamski nastup nagrađena je kompanija **SIMPO** iz Vranja, a za ukupan sajamski nastup **TOP TECH WOODWORKING** iz Beograda.

de traže da se administrativnim merama stane na kraj izvozu trupaca i sirove rezane građe. I druge države planski i administrativno štite svoju sirovinu i prerađivače drveta, podstičući veći nivo finalizacije, ulaganja u tehnološki razvoj, obrazovanje itd. Niz konstruktivnih **zaključaka** i

preporuka sa Treće konferencije – **Drvena industrija i šumarstvo Srbije** koja je održana u Nišu, aprila 2018. dostavljen je državnim organima kao što su dostavljani i proteklih desetak i više godina sa sličnih skupova, konferencija, sabora... Dolazili su na skupove drvoprerađivače Đelić,

Dušan Petrović i Dinkićeve saradnici. Dolazili nakratko, rekli ponešto pametno, obećali koješta, slikali se i ništa... Poučeni iskustvom drvoprerađivači se najčešće drže one stare narodne: *Uzdaj se u se i u svoje kljuse*. A možda će ovoga puta država stvarno da iznenadi i obrađuje dr-

Otvarajući Sajam nameštaja Ljajić je rekao da drvna industrija pokazuje fleksibilnost i potencijal za permanentan rast. Zabeležen je rast proizvodnje drvne industrije od 9%, prodaja nameštaja je porasla 14% na domaćem tržištu, a izvoz je u prošloj godini uvećan za 16% i iznosio je 418 miliona evra. Po oceni Ljajića to nije pun kapacitet drvne industrije koja ima još potencijala, što može uticati i na rast bruto domaćeg proizvoda (BDP), izvoza i zaposlenosti.

Kao najveće probleme drvne industrije, u poslednje vreme, Ljajić je naveo veliki izvoz trupaca i rezane građe, odnosno sirovine i nedostatak odgovarajuće radne snage.

„Izvoz trupaca je prošle godine iznosio 94 miliona evra, a kada bi bio pola manji i povećana prodaja gotovih proizvoda to bi doprinelo rastu izvoza od 150 do 200 miliona evra godišnje”, istakao je Ljajić. Dodao je da veliki izvoz trupaca utiče na to da domaći proizvođači nameštaja uvoze sirovine po znatno višim cenama.

Foto: D. Blagojević

voprerađivače i proizvođače nameštaja. Možda bi samo jedna ozbiljna rasprava pokrenuta sa nivoa države sa ciljem zajedničkog traženja rešenja za veću profitabilnost svih subjekata na šumi bazirane ekonomije promenila odnos i stanje u ovoj branši i dovela do većeg ulaganja, većeg nivoa finalizacije, veće zaposlenosti, većeg izvoza i profitabilnosti... Možda. Vredelo bi pokušati.

Pohvale na adresu organizatora manifestacije

Većina proizvođača nameštaja je pohvalila operativni i rukovodeći menadžment Beogradskog sajma, koji je marljivim radom i sprovođenjem zanimljivih ideja uspeo da u poslednje tri godine povrati imidž Beogradskog sajma i Sajma nameštaja, koji su, sa svim svojim novim vrednostima došli do pozicije nezaobilazne destinacije za sve firme koje posluju u ovoj branši, i domaće i inostrane. Mada je globalna ekonomija razvila veoma velike trgovinske lance koji su uglavnom preuzeli većinsku prodaju nameštaja u Evropi, naša industrija nameštaja se oporavila i pokazuje ozbiljan potencijal, a njen primarni kriterijum za prodaju nameštaja na izvoznim tržištima treba da budu isključivo dizajn i kvalitet, a nika-ko niska cena. Jer, svi znaju da se u Srbiji proizvodi kvalitetan nameštaj, a to je potvrđeno i na proteklom Sajmu nameštaja. Za veće uspehe je potrebno više saradnje i jedinstva između proizvođača, kao i neophodna zaštita od strane države, smatraju proizvođači.

Renomirane kompanije na Sajmu nameštaja u Beogradu

Na Sajmu nameštaja su se predstavile internacionalne firme prepoznatljive po posvećenosti detaljima i kvalitetu kao što su: **Arketipo**, italijanski brend koji od 1982. neguje ljubav prema kvalitetnim materijalima i vanvremenskom dizajnu; austrijski **Team 7** s tradicijom dužom od pola veka u proizvodnji nameštaja od punog drveta koji se prodaje u preko 30 zemalja sveta; nemačka **Bora**, ekspert za vrhunsku simbiozu tehnologije i estetike; nemački **Punkt Moebel**, poznat po kožnim garniturama sofisticirane izrade, švedska **Furninova**, turski proizvođač **Leta**, domaći studio **Plus Minus**, poznat po proizvodnji kompleksnih komada nameštaja od drveta unikatnog dizajna i mnogi drugi.

SAJAM NAMEŠTAJA TRASIRAO PUT KA SVETSKOM TRŽIŠTU

Na Beogradskom sajmu uspešno su završeni 56. Međunarodni sajam nameštaja, opreme i unutrašnje dekoracije i 56. Međunarodni sajam mašina i alata iz oblasti drvne industrije.

Najveći događaj industrije nameštaja i drvne industrije u ovom delu Evrope protekao je u znaku velikog interesovanja posetilaca za izuzetnu sajamsku ponudu, koja je prikazala u kom pravcu se kreće ova kreativna i perspektivna grana industrije.

Uz prisustvo uglednih dizajnera i velikog broja poslovnih ljudi, kupaca i distributera iz svih krajeva sveta, sajam je u kosmopolitskom duhu premijerno predstavio vrhunski dizajniran, upečatljiv nameštaj kao i nadolazeće hitove u sferi dizajna.

U halama se razgovaralo na preko deset svetskih jezika, a nezamenljiva sajamska atmosfera ove godine rezultirala je rastom poslovnih posetilaca i dinamičnim poslovnim aktivnostima.

Sajam mašina i alata iz oblasti drvne industrije, koji se istovremeno odvijao u hali 5, prikazao je inovacije, najnovija tehničko-tehnološka rešenja koja otvaraju vrata daljim unapređenjima postojećih proizvodnih pogona i rađaju ideje za nove pravce razvoja drvoprerađivačke i industrije nameštaja Srbije.

Sajam je okupio velike, renomirane kompanije iz **Italije, Švajcarske, Nemačke, Austrije, Turske, Švedske, Bosne i Hercegovine, Hrvatske...**, uz premijerno učešće značajnih svetskih firmi i bren-

dova: **Arketipo, Team 7, Bora, Punkt Moebel, Furninova, Leta...**

Zapažen je značajan pomak u asortimanu domaćih proizvođača nameštaja koji su pokazali da prate svetske trendove i da su proizvodi po dizajnu i kvalitetu u rangu inostranih kompanija i konkurentni na svetskom tržištu.

Izgradnja prepoznatljivog vizuelnog i tržišnog identiteta Srbije, gde prerađa domaćeg drveta i proizvodnja nameštaja spadaju u strateške grane privrede, uspešno je predstavljena inostranim kupcima i poslovnim posetiocima.

Otvarajući sajmove, ministar trgovine, turizma i telekomunikacija Rasim Ljajić, istakao je rast i napredak Beogradskog sajma nameštaja u svim segmentima,

Sajam nameštaja, opreme i unutrašnje dekoracije, kao i Sajam mašina, alata i repromaterijala za drvnu industriju, neguju jasnu biznis orijentaciju, a to ima veliki značaj za domaću i regionalnu privredu.

Uz novine i unapređenja koncepta, Sajam nameštaja je i proteklog novembra zadržao već dugu tradiciju, po kojoj sajmovi nisu samo poslovnog, već izložbeno prodajnog karaktera, što je posebno primamljivo za posetioce i kupce, kojima je većina izlagača nudila sajamski popust.

Kvalitet manifestacije, kao i činjenicu da Beogradski sajam nameštaja predstavlja regionalni centar u oblasti proizvodnje i plasmana nameštaja, potvrđuje povratak brojnih renomiranih kompanija na Sajam nameštaja, pa su posetioci ima-

li priliku da vide nagrađivane proizvode italijanske kompanije **Elica**; nameštaj od drveta kompanije **WOAK** iz Švajcarske, a među izlagačima su i svetski poznati **Ton**, čije su stolice ušle u istoriju dizajna; **Natu-**

zzi, sinonim za komfor italijanskog stila i brojne druge kompanije.

Svoje proizvode okrenute inovacijama predstavila je kompanija Prostorja iz Hrvatske, koja je i prethodnih godina kupila sve simpatije posetilaca, a ponovo su viđeni i proizvodi perspektivne kompanije Gazzda iz Sarajeva.

U fokusu sajma dizajn, kvalitet i funkcionalnosti nameštaja

Program domaćih izlagača, od Simpa, kompanije sa dugom tradicijom u proizvodnji i prodaji nameštaja do kvalitetnih novih malih firmi iz cele Srbije, karakteriše kvalitet dizajna i originalnost pristupa. Tu su kraljevački GIR, već pomenuti Plus Minus studio iz Jagodine, Extraform iz Sente, Catra Home Fashion iz Vranja, Atlas iz Užica, DALLAS for home iz Tutina, beogradske firme Flame Furniture, studio

kao i pozitivnu statistiku ovih privrednih grana.

Svoju šansu da se predstave na Sajmu nameštaja dobili su i mladi, perspektivni autori koji donose novu kreativnu i pokretačku snagu, a svoja naj-svežija i inovativna rešenja u oblasti dizajna promovisali su na već poznatoj Izložbi mladih dizajnera / Young Designers Exhibition.

Popularan događaj i svojevrstan specijalitet Sajma nameštaja, Design Talks, i ove godine okupio je veliki broj eminentnih govornika iz cele Evrope kao i vlasnike regionalnih kompanija, učesnica na sajmu.

Dinamičan program i razgovori sa akterima koji intenzivno učestvuju u kreiranju industrije nameštaja, vođeni su na uvek aktuelne teme o izazovima rada na vlastitoj proizvodnji i razvijanju brenda, konstantnom usavršavanju i izlasku na tržište.

Prestizhne nagrade **Zlatni ključ** i **Sajamski ključ**, najinovativnijim i najuspešnijim izlagačima na 56. Beogradskom sajmu nameštaja, dodelio je internacionalni žiri.

Sajam nameštaja je postigao iskorak u kvalitetu izlagačkog programa i organizaciji, i pokazao da spremno dočekuje nove zahteve tržišta pružajući dobru vidljivost domaćim proizvođačima i punu podršku za dalji rast drvoprerađivačke i industrije nameštaja Srbije.

*PRESS Beogradskog sajma
press@sajam.rs
Web: www.sajamnamestaja.rs*

Designedby, Hookl und Stool, Wood Mood Design...

Uz kolekcije brojnih izlagača iz zemlje i sveta, posetioci su tokom sajamskih dana mogli da uživaju u posebnim događajima posvećenim dizajnu koji su se već ustalili u sajamskoj agendi tokom prethodnih godina i odvijaju se u hali 2C:

Izložba mladih dizajnera okuplja mlade i perspektivne autore, fakultete i škole, bacajući svetlo na zvezde u usponu koje su dosadašnjim radom zaslužile šansu da predstave svoje nove, kreativne ideje i proizvode.

Razgovori sa dizajnerima i arhitektama, su se odvijali svih šest dana trajanja sajma, a imali su dinamičan program i okupili su veliki broj eminentnih govornika iz cele Evrope. Na Design razgovorima su učestvovali i svi članovi žirija, mladi dizajneri sa izložbe Young Designers Exhibition, vlasnici kompanija Prostorija,

Fotografije: D. Blagojević

Extraform, WOAK, Dsignedby, Epson, Gir... Ovaj program je jedinstvena prilika da zainteresovana publika čuje profesionalna iskustva aktera koji intenzivno učestvuju u kreiranju industrije nameštaja.

Objektivno najznačajniji događaj u sferi dizajna, proizvodnje i distribucije nameštaja u ovom delu Evrope, Sajam nameštaja i Sajam mašina su utemeljeni kao vodeći generator domaćeg izvoza i mesto promocije najboljih ideja i proizvoda iz regiona. U fokusu sajma su bile kompanije i proizvođači posvećeni dizajnu, kvalitetu i funkcionalnosti nameštaja i ugledni dizajneri iz cele Evrope. Prikazan je nameštaj svih vrsta i namena, proizvoda za uređenje enterijera i unutrašnju dekoraciju, kao i mašine, alati i repromaterijal koji se koristi u kompletnoj industriji nameštaja. Reprezentativnim izlagačkim programom Beogradski Sajam nameštaja u Beogradu je učvrstio poziciju događaja od nacionalnog značaja, najvažnijeg poslovnog događaja drvoprerađivačke industrije i proizvodnje nameštaja u Jugoiistočnoj Evropi.

Pre tri godine uspostavljen novi koncept sajma, rezultirao je pojačanim internacionalnim karakterom manifestacije,

većim brojem inostranih posetilaca i interesovanjem inostranih medija, zvanično je saopštenje Beogradskog sajma, a domaće kompanije su prikazale spremnost da konkurišu na svetskom tržištu i učestvuju u međunarodnim privrednim tokovima. Izgradnja prepoznatljivog vizuelnog i tržišnog identita Srbije, gde bi prerada domaćeg drveta i proizvodnja namještaja trebalo da spadaju u strateške grane privrede, uspešno je predstavljena inostranim kupcima i poslovnim posetiocima.

Vidimo se i na narednom Sajmu nameštaja u novembru 2019.

Sajam nameštaja 2018. je, bez sumnje, adekvatan pokazatelj nastavka privrednog uspona domaće industrije nameštaja, a sve veći broj zainteresovanih kupaca i distributera optimistični su nagoveštaj daljeg rasta ove privredne grane i etabliranja robne marke *Made in SRBIJA*, na čemu ozbiljno rade neki proizvođači.

Na protekloj sajamskoj manifestaciji, u novembru 2018. godine, bilo je na pretek poslovnih aktivnosti koje su manje više zadovoljile ambicije većeg broja izlagača. Sajam nameštaja je, bez sumnje, bio prili-

Za modele kompanije SIMPO bio je zainteresovan i poznati beogradski grafički dizajner Zoran Perović

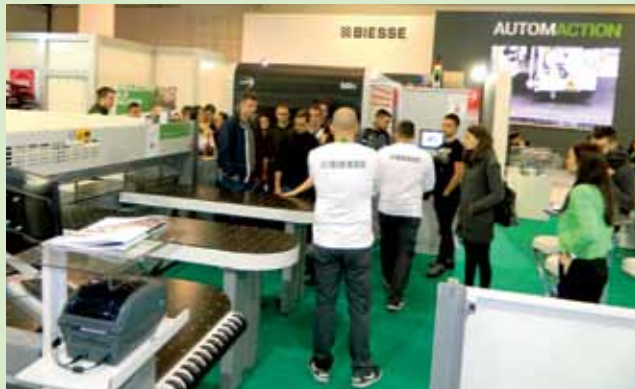
ka za domaće proizvođače nameštaja da prikažu svoj proizvodni program i svoje mogućnosti. Istovremeno to je bila prilika da se domaća i inostrana konkurencija sagleda izbliza. Sajam je stručnim krugovima, ali i široj publici, omogućio uvid u vrhunske domete oblikovanja nameštaja i uređenja prostora za stanovanje i rad. Treba posebno istaći da je protekli Sajam nameštaja u Beogradu i ovoga puta, prema oceni organizatora, premašio očekivanja i zadržao regionalno liderstvo. U vremenima kada tržište podrazumeva i

diktira stalno usavršavanje i visoke standarde, Sajam nameštaja je, uz novu energiju i sve postojeće reference, sigurno i dalje najveći privredni događaj u Srbiji i regionu u oblasti drvne industrije i proizvodnje nameštaja.

Takođe treba reći da vitalnost prerađivanja drveta i proizvodnje nameštaja sigurno imaju granicu, pa bi država napokon trebalo da odgovornije podrži ovu industriju... A za desetak meseci, tradicionalno u novembru 2019. godine, će biti održan naredni 57. Sajam nameštaja

u Beogradu. Znamo da će i tada među proizvođačima biti kolebanja i neodlučnosti, da će im cena sajamskog nastupa biti visoka, a ekonomska isplativost primarna, ali će, verujemo, organizator imati razumavanja za privredu, kao i da će imati snage, jasne ciljeve i strategiju kojom će animirati proizvođače i posetioce, pa će, nadamo se naredni Sajam nameštaja biti još bolji. Već potvrđeno iskustvo u organizaciji ove manifestacije menadžmentu Beogradskog sajma će sigurno biti od koristi. ■

Studenti na sajamskoj praksi

Sajam nameštaja za studente sa Odseka tehnologija, menadžmenta i projektovanja nameštaja i proizvoda od drveta (TMP) predstavlja jedan vid prakse i mogućnosti da nešto novo vide i nauče. U organizaciji Šumarskog fakulteta i Katedre za mašine i uređaje u preradi drveta, studenti treće godine su u petak 9. novembra 2018. imali priliku da posete sajam nameštaja u vidu edukacije i prakse iz predmeta "Mašine i alati za preradu drveta".

Grupa od 50 studenata uz prisustvo profesorke Dr Marije Đurković, imala je priliku da se upozna i vidi nove mašine i tehnologije u preradi drveta. Studenti su srdačno dočekani i ugošćeni prvo na štandu italijanskog proizvođača BIESSE, gde su mogli videti prezentaciju i princip rada svake od izloženih mašina. Na samom ulazu u halu 5 nalazio se štand nemačkog proizvođača HOMAG na kom su studenti takođe bi-

li ugošćeni i prisustvovali prezentaciji svake izložene mašine. Studenti su obišli izložbeni prostor i drugih proizvođača mašina za drvnu industriju.

Ovom prilikom studenti Odseka TMP se zahvaljuju pre svega našem fakultetu koji nam je omogućio ovakav vid prakse i nastave. Takođe se zahvaljujemo svima koji su nas ugostili na Sajmu mašina i opreme za drvnu industriju i dali objašnjenje i odgovore na sva naša pitanja i pomogli time u našoj daljoj edukaciji.

Zahvaljujemo se i časopisu DRVO-tehnika koji je ispratio naš rad i dao nam tu čast da budemo deo sjajnog projekta koji već 15 godina uspešno izveštava, edukuje i upoznaje svoje čitaoce sa dešavanjima u drvnoj industriji i proizvodnji nameštaja.

Bogdan Gligorić

Konceptualno redizajniran pre TRI godine, Sajam nameštaja je bio uspešan, a po dizajnu premašio je prethodne manifestacije – tvrdi većina anketiranih

BEOGRADSKI SAJAM

Aleksandar Ivković, direktor marketinga Beogradskog sajma

– Naš generalni utisak je da je broj posetilaca na nivou prošlogodišnje manifestacije, na šta objektivno nemamo veliki uticaj. Ono što je svakako zavisilo od nas je veći broj poslovnih posetilaca što nas posebno raduje, jer nam je to i bio cilj. Kada smo pre četiri godine napravili zaokret u organizaciji Sajma nameštaja koji je prvenstveno bio okrenut krajnjim posetiocima, imali smo viziju i cilj da Sajmu nameštaja damo više poslovni karakter, odnosno da domaćim privrednim subjektima i srpskim proizvođačima nameštaja omogućimo veći izvoz na neka druga tržišta... U tom smislu Sajam nameštaja dobija iz godine u godinu jednu novu dimenziju i nadamo se da će poslovni karakter ove manifestacije iz godine u godinu rasti i da ćemo biti mesto koje će

spajati proizvođače iz Srbije sa poslovnim ljudima iz sveta koji su prepoznali Srbiju kao odlično mesto za drvoprerađivačku industriju.

Primitili smo da se ovde za vreme Sajma nameštaja razgovaralo na preko deset stranih jezika što nas posebno raduje i što ukazuje da je sve više poslovnih ljudi i nadamo se da će to dati zamah domaćoj industriji, da se šire proizvodni pogoni, da se upošljavaju neki novi ljudi, a samim tim i povećava izvoz i BDP i sve što ima veze sa rastom privrednih aktivnosti... Nije neskromno ako kažem da se za šest sajamskih dana stekao utisak da bi Beogradski sajam uistinu mogao biti generator privrednih dešavanja u oblasti proizvodnje nameštaja, a statistički podaci odavno pokazuju da je drvoprerađivačka industrija vitalna, da je izvozno orijentisana i da ima jasne ciljeve. Beogradski sajam svojom koncepcijom upravo aktivno učestvuje u realizaciji njihovih ciljeva - kaže direktor marketinga Beogradskog sajma, gospodin Aleksandar Ivković.

tekst i fotografije: D. Blagojević

Foto: WOOD MOOD DESIGN

WOOD MOOD DESIGN, Čačak

Milica Marić, dizajner

– Ovo je naš šesti nastup na Sajmu nameštaja u Beogradu, a naša odluka da ponovo dođemo je direktna posledica činjenice da smo bili zadovoljni ranijim nastupom i reakcijama sajamskih posetilaca. Činjenica da je Sajam značajno unapređen, da se radi na promociji i usavršavanju ove manifestacije, značajno je uticala na povećanje broja posetilaca koji dolaze na sajam. Inače, WOOD MOOD DESIGN je linija nameštaja od punog drveta, čiji sam dizajner i osnivač, u okviru porodične firme MARIĆ iz Čačka koja se godinama u nazad bavi proizvodnjom različitih proizvoda od drveta. U početku je to bio uglavnom slikarski program, a u prethodnih sedam godina razvili smo i ovu liniju proizvoda. Reč je o proizvodima malih serija, originalnog dizajna, spoju ručnog rada i visoke tehnologije, pri čemu mislim na CNC mašine ali dosta ručne dorade. Nekoliko proizvoda iz ove linije dobili su internacionalne nagrade, kao što su A'Design Award u Italiji za lampu Lajku Štipaljku, Internacional Design Award u USA za WM2 klub sto i European Design Award za Klupicu Pufnicu u Briselu i A'Design Award u Italiji. Stalno unapređujemo i razvijamo nove proizvode osluškujemo potrebe kupaca i tržišta uopšte, a Sajam nameštaja je odlično mesto za to. Beogradski Sajam nameštaja je značajno napredovao i to nas raduje – kaže Milica Marić.

Četvrt veka u službi proizvodnje nameštaja

Preduzeće SIK iz Vranja je osnovano 1993. godine, kao jedan od projekata iz strategije razvoja kompanije SIMPO Vranje, vodećeg proizvođača nameštaja u ovom delu Evrope i ideja Dragana Tomića koje je promovisao u svojoj knjizi „Mala preduzeća velika šansa“. Kompletna prošla godina, pa i sajamski nastup ove firme, bio je u znaku jubileja, 25 godina postojanja, permanentnog rasta i razvoja.

–Od male porodične fabrike koja je prvenstveno plasirala proizvode u neposrednom okruženju, uspeali smo da za desetak godina postanemo lider u proizvodnji industrijskih klamerica, iglica, šaržiranih eksera i zavrtnje u plastici na domaćem tržištu, sa značajnim izvozom proizvoda u susedne zemlje. Pored toga bavimo se uvozom i servisiranjem alata koji koriste naše proizvode, a to su: pneumatski pištolji za zakivanje klamerica, šaržernih eksera i iglica. Uvozimo i dodatnu opremu za paneumatiku kao što su pneumatska creva, pripremne grupe za filtraciju vazduha, odnosno određene balansere koji pomažu kod težih alata da bi se sa njima lakše rukovalo – objašnjava Branislav Stanković, vlasnik i direktor firme SIK.

–Dakle, postepeno smo rasli, osvojili tržište Srbije, osavremenili proizvodnju, nabavili nove tehnološke linije, povećali obim proizvodnje, povećali tržište sa izvozom u zemlje bivše Jugoslavije, a plan nam je da u narednoj godini još radimo na proširenju kapaciteta. Imamo veliku potražnju za našom robom i jedva stižemo da proizvedemo tražene količine... Planiram investiciju u nove tehnološke linije za proizvodnju žičane trake sa kojom ćemo povećati obim proizvodnje sa 40 na 70 do 80 tona mesečno, a cilj nam je da za dve godine proizvodnja bude oko 100 tona mesečno. Tako ćemo povećati produktivnost i uz manji broj radnika imati duplo veći obim proizvodnje. Bićemo konkurentni i imati niže cene, a uvoz tog proizvoda, potrebnog svim proizvođačima nameštaja, neće biti isplativ... Uz nabavku novih mašina gradimo novi pogon, poslovni prostor površine 1500 kvadrata gde će biti objedinjena proizvodnja, a stari poslovni prostor će se koristiti kao magacin – kaže gospodin Stanković.

Branislav Stanković, vlasnik i direktor firme SIK sa kćerkom Bojanom i sinom Savom na Sajmu nameštaja u Beogradu

Firma SIK se nalazi u Neradovcu, pored Vranja, a od 2003. godine u Beogradu ima distributivni centar. U svom proizvodnom procesu koristi tehnologiju i mašine poslednje generacije, uz primenu modernih saznanja i stalno poboljšavanje kontrole kvaliteta. Ukupno poslovanje je usklađeno sa strogim zahtevima standarda kvaliteta. Firma poseduje sertifikat ISO 9001:2008 izdat od renomirane kuće AQA Internacional.

– Postojimo 25 godina, a 24 godine smo redovno na Sajmu nameštaja. Svi nas znaju i opet smo tu. Profesionalnim odnosom pomažemo našim komitentima da unaprede sopstveno poslovanje i efikasnost – kaže na kraju našeg razgovora gospodin Branislav Stanković.

RADOVIĆ ENTERIJER, Požega

Ivan Radović, direktor

– RADOVIĆ ENTERIJER godinama proizvodi nameštaj od punog drveta i furniranih ploča. Postojimo 34 godine, a na Sajmu nameštaja redovno izlažemo od 2006. godine i uvek smo na istoj lokaciji u hali 1 što je našim kupcima dobro poznato. Inače, firma postoji od 2004. godine pod imenom RADOVIĆ ENTERIJER doo, a pre toga je bila zanatska radnja koju je još 1984. godine osnovao moj otac. Uz uporan i kvalitetan rad je normalno da svake godine idemo napred i da rastemo, a nadamo se da ćemo taj trend zadržati i narednih godina... Inače, svim izlagačima je drago što je još pre četiri godine zaustavljen pad Sajma nameštaja i što ova manifestacija beleži blagu uzlaznu liniju. I ovoga puta se to jasno vidi po kvalitetu izloženih eksponata i po dizajnu... Zato o značaju ove manifestacije za proizvođače nameštaja u Srbiji nije potrebno posebno govoriti. Beogradski Sajam nameštaja je ustvari regionalni lider i ima šansu da postane još značajnija manifestacija, da znatno utiče na veću proizvodnju i izvoz. Sajam nam puno znači i potrebno je da se svi zajedno, i organizator i mi proizvođači, još više potrudimo pa da Sajam nameštaja bude uvek kvalitetniji. Valjalo bi da se i država konačno ozbiljnije uključi u sektor prerade drveta i proizvodnje nameštaja... A mi smo već odavno prepoznatljiviji po proizvodnji trpezarijskog nameštaja, stolova i stolica, vitrina, klub stolova i spavaćih soba i to sve u kombinaciji masivnog drveta i furniranih pločastih materijala – kaže direktor Ivan Radović.

MW GROUP SCG, Kruševac

Saša Milenković, menadžer prodaje

– Mi iz firme WEINIG smo zadovoljni novembarskim nastupom i posećenošću na Sajmu mašina, alata i repromaterijala za drvenu industriju. Primetio sam da ima mnogo više posetilaca iz zemalja u okruženju, što znači da kupci ovu manife-

staciju ponovo smatraju dobrom prilikom da dođu do potrebnih informacija. Direktni susreti su vrlo važni, a Sajam je prava prilika i idealno mesto za poslovne susrete, kontakte i dogovore. Utisak je da sve polako kreće uzlaznom linijom, a kada to kažem mislim i na organizaciju i angažovanje sajamskih službi i uopšte saradnju sa njima. I ovoga puta ističem da je važno što je ova manifestacija odvojena od Sajma nameštaja, isto kao što je važno da se obe manifestacije odvijaju paralelno. Takva praksa je u svetu i to obe ove paralelne sajamske manifestacije čini modernijim i profitabilnijim. Mi nismo imali nikakvih primedbi, ali uvek ima prostora za unapređenje, pa će iskustvo sa proteklog Sajma biti dragoceno za pripremu nastupa u 2019. godini – kaže gospodin Saša Milenković.

ESTIA, Zemun

Ines Bajić, konstruktor

– ESTIA kao i uvek izlaze na Sajmu nameštaja na istom mestu, u hali dva, nivo A. Kako se bavimo proizvodnjom nameštaja isključivo po meri – što obuhvata vrlo raznovrstan proizvodni program, teško je predstaviti sve naše proizvode i mogućnosti na jednom mestu. Ovoga puta smo imali nešto manji izložbeni prostor ali nam to nije smetalo. Zadovoljni smo lokacijom i činjenicom da nas odavno prepoznaju. Izložili smo jednu prekrasnu dečiju sobu koja je privukla pažnju posetilaca... Rano je da komentarišemo uspešnost našeg izlaganja na sajmu jer ne prodajemo gotove serijske proizvode, ali smo zadovoljni interesovanjem koji su posetioci pokazali za onim što radimo, kao i ostvarenim kontaktima... Što se tiče Sajma nameštaja, reći ću nešto što je na neki način karakteristika jednog dela našeg stanovništva. Jedan broj posetilaca je, naime, imao komentar da je ponuda na sajmu ispod očekivanja i lošija od prethodna dva sajma, a to su, čini mi se, oni koji za sve imaju negativan komentar... Ja se, iskreno, sa takvim stavovima ne mogu složiti. Za razliku od npr. sveta mode gde se nove kolekcije pripremaju kvartalno, pa nekad i češće, polje dizajna i proizvodnje nameštaja nema tako dinamičan razvoj, te ne treba ni svake godine očekivati potpuno nove koncepte. Ono što je dobro jeste da se svake godine na sajmu pojavi po neka nova, interesantna i kvalitetna firma, a da već postojeće usavršavaju svoju ponudu i kvalitet – kaže Ines.

KIMEL-FILTRI, Zagreb

Vjeran Kvočić, direktor

Nama je izuzetna čast što dugi niz godina izlažemo zajedno sa firmom WEINIG kao partneri i to je najbitniji razlog zašto smo ovde. Mi se bavimo industrijskom filtracijom i ventilacijom, to su sistemi aspiracije i lakirnice. Srećom trenutno imamo toliko posla da jedva izvršavamo ono što smo dogovorili, tako da bez aganžmana sa firmom WEINIG teško da bi bili na sajmu...

Što se tiče samog sajma, mi smo bili na sajmu pre dve godine i nažalost moram primetiti mali pad u odnosu na pre dve godine, barem što se tiče broja izlagača, govorim o delu gde su mašine, a što se tiče posetilaca, u prvim danima je bila slaba posećenost ali se to poslednjih dana trajanja sajma popravilo. Mi na sajam gledamo na neko mesto gde se predstavljamo i gde rezultate očekujemo nakon određenog vremena. To je jedna vrsta ulaganja, gde je potrebno dosta energije i novca da se sve odradi i mi se nadamo da ćemo u narednim godinama imati koristi od toga. Posetio sam i Sajam nameštaja, tamo imam, meni lično jako dragih firmi i partnera iz Srbije i iz regije. Iz Hrvatske bih posebno istakao firmu Prostorija i Galeković koji su naši redovni kupci, kao i Bernardu koja u Srbiji ima i maloprodaju.

Jedan od naših većih poslova u Srbiji u poslednje vreme je bio odrađen za firmu Vitorog iz Novog Sada i sajam je prilika da se sa svim tim ljudima opet vidimo.

Na kraju bih želeo da Vam još jednom iskreno čestitam na 15 godina redovnog izlazenja časopisa DRVO-tehnika koji stiže i privrednicima u Hrvatsku – kaže gospodin Vjeran Kvočić.

FOREST, Požega

Dejan Đurić, vlasnik i direktor

– Mi smo na ovom Sajmu u centralnom delu hale 1, imamo veći štand i veću posetu, a samim tim i veću realizaciju. Primetili smo da je bilo više stranaca, a bilo je i više zainteresovanih za naše proizvode. Inače, mi se od 1999. godine bavimo proizvodnjom nameštaja, a ovo je deseti put da zaredom izlažemo našu proizvodnju na Sajmu nameštaja u Beogradu. Sajamski prostor je i ove godine solidno popunjen, a to znači da ima napretka isto kao što se primećuje da, što se dizajna tiče, svi generalno idemo napred. Što se posete tiče, čini mi se da je na nivou prošlogodišnje, a primetili smo da je bilo posetilaca iz zemalja zapadne Evrope... U svakom slučaju mi smo zadovoljni našim sajamskim nastupom, naši modeli su uvek primećeni i postoji solidno interesovanje. Naš nameštaj je klasičan i ekskluzivan, a taj kvalitet neki ljudi prepoznaju. To su naši kupci koji se uvek vraćaju, odnosno šalju svoje prijatelje ili rodbinu... Većinu naše proizvodnje izvozimo u zemlje Zapadne Evrope što je vrlo značajno. Takođe imamo kupce u susednim zemljama i svakako u Srbiji. Naši kupci su ljudi koji uvažavaju kvalitet, a radi se o nameštaju od kvalitetne ručno bojene kože od bikova. Inače, kožu za naš nameštaj bojimo ručno po zahtevu kupca, a to na Balkanu samo mi radimo – kaže gospodin Dejan Đurić.

MERIDIJAN WOOD, Labin - Istra

Mladen Peruško, direktor

– U mom poslovnim kalendaru, datumi održavanja sajmovi nameštaja i građevine, rezervisani su za posetu Beogradu, najboljim sajmovima u regiji... MERIDIJAN WOOD sarađuje sa firmama iz Srbije više od 18 godina, tako da imamo potpuni pregled, kako su se, iz godine u godinu, razvijale firme, poslovno okruženje i sajmovi. U nekoliko navrata izlagali smo na sajmu kao učesnici i koristili to za promociju firmi koje zastupamo, ali i kao priliku za susret sa kupcima iz regije.

MERIDIJAN WOOD već skoro 25 godina zastupa strane firme iz drvne branše (drvene konstrukcije, rezana građa za procesnu industriju, ploče i grede za šalovanje, podni, plafonski, zidni i fasadni profili), a prostor zastupanja je uglavnom jugoistok Evrope.

Svi mi zajedno u regiji, moramo shvatiti da preko noće ne možemo nadoknaditi dugogodišnje minuse, ali da moramo koristiti pozitivne okolnosti sa vanjskih tržišta, očekujući da političari stvaraju bolje uslove za saradnju svim privrednicima.

Hoću i da pohvalim vaš časopis, jer DRVOtehnika punih 15 godina vrši promociju drvnog sektora u regiji i neizostavno je štivo svima koji se bave preradom drveta i proizvodnjom nameštaja... Još da kažem da ću sa zadovoljstvom ponovno doći da posetim sajam, da posetim svoje dugogodišnje prijatelje i partnere i da svojim afirmativnim i pozitivnim stavom, radim na unapređenju dobrih odnosa unutar našeg sektora – kaže gospodin Mladen Peruško.

Lestroj, Trzin - Slovenija

Domen Stupica, generalni menadžer

– Mi smo na Sajmu nameštaja i mašina za drvenu industriju redovno od 2009. godine i nastupamo sa programom mašina za obradu masivnog drveta. Što se tiče tržišta Srbije nama su ciljna grupa kupci koji se bave preradom masivnog drveta. Praktično, mi nemamo konkurenciju upravo zato što smo specifični, a naša firma postoji skoro tri decenije, tako da su uz iskustvo, naše prednosti kvalitet i korektnost što naši kupci posebno cene... Dakle, mi smo specijalizovani za obradu masiva, obradu ploča, obradu elementa, obradu poluproizvoda i finalnih proizvoda. To je naša specijalnost, to radimo, to znamo i to je naša tradicija. Naše tržište su zemlje bivše Jugoslavije, a uz mašine za blanjanje i profilisanje kupcima nudimo mašine za izradu lamela, zatim prese, tračne pile, blanjalice, linije za dužinsko nastavljavanje drveta, vakumske sušare itd i uvek našim kupcima nudimo najbolja rešenja... Zadovoljni smo našim sajamskim nastupom, a obišao sam Sajam nameštaja i uverio se u znatan napredak. Ima dosta novina, lepih dizajnerskih rešenja masivnog, ali i kvalitetnog tapaciranog nameštaja, tako da mislim da se tržište kreće u pravom smeru – kaže gospodin Domen Stupica.

Bivši fudbalski reprezentativac proizvodi kuhinje od drveta

Goran Gavrančić – arhitekta i dizajner

U saradnji sa ekskluzivnim renomiranim italijanskim brendom *Smeg* i *Elica* za aspiratore i belu tehniku, dogovoreno je da se na sajmu izlože kuhinje koje sam dizajnirao, jedna moderna i jedna rustična... Rustična kuhinja je od punog drveta, jedinstvena na ovom saj-

mu, uopšte i na svetskim sajmovima jer je retko videti kuhinju urađenu od 100% drveta. Što se tiče izgleda, to je procena samog autora, kako on vidi jednu takvu kuhinju. Inače, jako je veliko interesovanje posetioca, ljudi se vraćaju polako kao prirodnim materijalima, budi se svest o zdravom životu i to ne samo o tome šta jedemo, već i u kakvom okruženju živimo. I to je dobro.

Moja ljubav prema drvetu koja se pokazuje kroz ove radove se ne iskazuje rečima, ona se vidi. Ovo nije samo nešto što je urađeno, već nešto što čovek treba i da oseti.

Prvi put sam na sajmu, a verujem da ćemo nastaviti dalju saradnju, a ovaj moj sajamski nastup će, verujem, da ojača naše odnose. Još jednom ću naglasiti: što se tiče interesovanja, ono je za mene neočekivano veliko. Biću vam zahvalan ako objavite moj sajt: www.gavrancic.com

DEPRON, Rača – Kragujevac

Darko Paunović, vlasnik i direktor

DEPRON iz Rače je puno godina u nizu prisutan kao izlagač na Sajmu nameštaja sa programom KLEIBERIT lepkova. Konkretno već petnaesti put zaredom nastupamo pod istim imenom, sa prepoznatljivim brendom KLEIBERIT lepkova koji se koriste u proizvodnji nameštaja, stolarije i uopšte u drvoprerađi... Sajamske dane koristimo za susrete sa našim kupcima iz svih krajeva Srbije. Naši poslovni partneri su proizvođači iz branše drvoprerađi i nameštaja, počev od radionica i hobista, malih i srednjih preduzeća, pa sve do najvećih proizvođača nameštaja i stolarije u našoj zemlji. Od organizatora Sajma očekujemo da se pridržava dobro zamišljene koncepcije - dva Sajma u jednom, to jest da Sajam mašina, alata i repromaterijala bude poseban, ali paralelan sa Sajmom nameštaja, što ovoga puta nije bio slučaj. Sajam predstavlja odličnu priliku za učvršćivanje starih i uspostavljanje novih partnerstava, razmenu iskustava kao i kreiranje planova... A naši planovi za 2019. godinu su da nastavimo da uspešno pratimo firme koje proizvode nameštaj, stolariju i ostale proizvode od drveta, među kojima raste broj izvoznika. Sve je uočljivija tendencija da se domaći proizvođači okreću stranim tržištima. To se ogleda i u nabavi novih proizvodnih linija i u primeni najsavremenijih tehnologija. Korišćenje savremenih tehnologija i uspeh na probirljivom ino tržištu diktira visoke zahteve kako za kvalitetom, tako i za ekološkim karakteristikama proizvoda sto zahteva i ugradnju najboljih repromaterijala između ostalih i prvoklasnih lepkova KLEIBERIT koje na tržištu Srbije plasira DEPRON – kaže Darko Paunović.

15 godina časopisa DRVO-tehnika

Nemanja Jokić, saradnik u redakciji časopisa DRVO-tehnika

– Prvu promociju i susret sa privrednicima časopis *DRVO-tehnika* je imao na Sajmu nameštaja 2003. godine. Od tada je ovo informativno, instruktivno i edukativno izdanje redovan pratilac ove manifestacije, a namenjeno je velikom broju firmi koje se bave preradom drveta i proizvodnjom nameštaja u Srbiji i zemljama u regionu. Cilj revijalnog časopisa *DRVO-tehnika* je da poveže privrednike iz ove branše radi međusobne saradnje i prezentacije javnosti. Raduje nas što u tome uspevamo, što opstajemo i što smo za vreme Sajma nameštaja obeležili 15 godina redovnog izlaženja... Takođe nas raduje što je konceptualno redizajniran pre tri godine, Sajam nameštaja zabeležio značajan napredak, a u oblasti dizajna premašio prethodne manifestacije. Za šest sajamskih dana stekao se utisak da bi Beogradski sajam mogao biti generator razvoja proizvodnje nameštaja... Prerada drveta i proizvodnja nameštaja pripadaju industrijskoj grani koja permanentno pravi suficit u spoljnotrgovinskoj razmeni. U poslednjih pet godina prosečan godišnji rast izvoza ove industrijske grane iznosio je 13,3%. U BDP-u Srbije udeo drvne industrije iznosi blizu 2%, a udeo u izvozu je 6,3%. Na protekloj sajamskoj manifestaciji naš časopis je imao dva izložbena mesta – kaže Nemanja Jokić, član redakcije časopisa *DRVO-tehnika* – Uz napredak i unapređenje koncepta, Sajam nameštaja je i proteklog novembra zadržao već dugu tradiciju, po kojoj sajmovi nisu samo poslovnog, već izložbeno prodajnog karaktera, što je posebno primamljivo za posetioce i kupce, kojima je većina izlagača nudila sajamski popust.

IDEJA, Putinci

Mile Milinović, vlasnik

Mi se već 15 godina bavimo proizvodnjom sitne galanterije i različitih dekorativnih elemenata za domaćinstvo, uglavnom od drveta i medijapana. Radimo lampe, satove, držače novina, kišobrane, različite vešalice, paravane, ogledala i masu drugih sitnih komada pokućstva... To je praktično oko pedesetak proizvoda u više dezena i boja.

Pored sopstvene proizvodnje i veleprodaje, bavimo se uvozom. Deo robe već godinama uvozimo iz Indonezije, a

što se veleprodaje tiče, naš magacin je na Altini i snabdevamo desetine trgovinskih radnji sitnom galanterijom.

Treći put smo na sajmu, imamo interesovanja za našu robu, skupili smo dosta kontakata, a bilo je i sajamske prodaje. Robu smo davali uz sajamski popust, ali prave rezultate očekujemo nakon sajma kaže gospodin Mile Milinović.

TRIMWEX, Ljubljana

Primož Pangos, menadžer prodaje

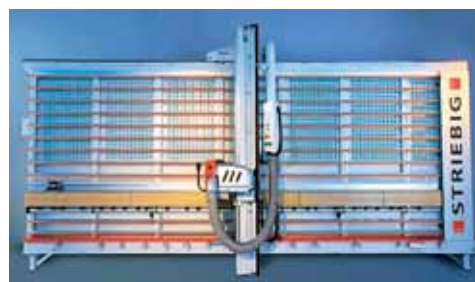
Firma TRIMWEX iz Ljubljane je treći put zaredom prisutna na Međunarodnom sajmu mašina, alata i repromaterijala za drvenu industriju u Beogradu. Naš štand u Hali 5, je dobra tačka i pozicija za sve posetioce i poslovne partnere iz našeg regiona, koji žele informacije o našim inovativnim proizvodima, a takođe i našim uslugama koje svojim komitentima nudi firma TRIMWEX. Većina posetilaca našeg izložbenog prostora na proteklom sajmu je želela informacije o novim mašinama, dok su neki tražili tehnološka rešenja za naredni razvoj procesa svoje proizvodnje ili obnovu svojih mašina.

Na ovom mestu koristimo priliku da se zahvalimo svim našim poslovnim partnerima i kupcima koji su nas posetili na našem štandu na sajmu u Beogradu, a nadam se da ćemo se videti i na sledećem sajmu sa novim idejama i mašinama.

KESIĆ-TEHNIKA DOO
Milorada Popovića 8, 11250 Beograd
m.kesic@sbb.rs www.kesic-tehnika.rs
064/23-00-579

Prodaja i servis novih i polovnih mašina i alata za drvenu industriju

Kreiran za tvoju udobnost

U centralnoj hali Beogradskog sajma na izložbenom prostoru firme **DALLAS for home** sreli smo Ljuttvu Hajrovića, jednog od najiskusnijih proizvođača tapaciranog nameštaja u našoj zemlji, čoveka koji je u Tutinu pre tri decenije osnovao **DALLAS**, firmu poznatu po proizvodnji širokog spektra nameštaja svih vrsta i različite namene. Ovoga puta uz poznato ime ide i poznati

prefiks – *for home*, ali i novi logo kao i novi dizajn nameštaja. Veliki broj posetilaca i permanentne gužve na izložbenom prostoru firme **DALLAS for home** trajali su svih šest sajamskih dana, pa smo zahvalni gospodinu Ljuttvu Hajroviću što je našao desetak minuta za razgovor koji prenosimo čitao-cima našeg časopisa.

– Iza nas je tri decenije iskustva u proizvodnji tapa-

ciranog nameštaja. **DALLAS** je doživeo i preživeo nekoliko transformacija, a evo sada imamo i **DALLAS for home** u Tutinu, praktično na istoj lokaciji sa novim idejama, novom energijom i modelima, a ovu firmu prati skoro 80% istih ljudi koji su radili u firmi **DALLAS** i pre dvadesetak godina – kaže na početku našeg razgovora gospodin Hajrović.

– Na ovom Sajmu nameštaja izašli smo sa izuzetno kvalitetnom ponudom nameštaja italijanskog dizajna koji su nam, najvećim delom, radili arhitekta i dizajneri iz Italije. Kod naših garnitura je čelična konstrukcija i kvalitetni štofovi koji su u rangu kože. Naš izložbeni prostor na ovom Sajmu nameštaja nije veliki, ali smo izložili oko desetak procenata od naše ukupne proizvodnje i ponude – tvrdi Hajrović.

– Kao i uvek trudimo se da naši kupci budu zadovoljni i uvek smo u službi kupca. Zato kažemo da je **DALLAS for home** – *Kreiran za tvoju udobnost...* A pored krajnjih kupaca pojedinačnih modela, na Sajmu smo imali veliki broj kontakata sa veleprodajnim kupcima iz naše zemlje, ali i kupcima iz inostranstva. Zato je svaki sajamski nastup važan. Imali smo veliki broj poslovnih poseta od kojih će sigurno biti koristi... A u Tutinu je ekipa na čelu sa Senadom Pepićem i Belom Fakićem... Proizvodnju nam vodi Slobodan Đorđević koji je 30 godina bio direktor u tapetariji firme SIMPO. Sve u svemu jedna odlučna, iskusna i stručna ekipa. Otvoreni smo za svaki oblik poslovne saradnje, a trenutno imamo plodnu saradnju sa arhitektama iz Beograda.

– Dakle, imamo stari **DALLAS** i jasan cilj. Imamo energiju, novi dizajn sa novim logom i izuzetno kvalitetnim modelima nameštaja. U to su se uverili naši kupci i posetioci na Sajmu nameštaja. A posećenost na Sajmu je bila izuzetna. Mi smo prezadovoljni. Da je bilo 40% poslova od ovog što smo napravili, mi bi bili zadovoljni. Ovako smo prezadovoljni. I još da kažem da fabrika nameštaja u Tutinu **DALLAS for home** svaki dan izvozi šleper nameštaja za Evropu – kaže, očigledno zadovoljan, gospodin Ljuttvo Hajrović.

www.dallasforhome.com

INOVACIJE OSVAJAJU TRŽIŠTE

Kompanija TOP TECH WOODWORKING, dobitnik nagrade „Sajamski ključ“ za ukupan sajamski nastup na 56. Međunarodnom sajmu nameštaja i 56. Sajmu mašina i alata za drvnu industriju, u Beogradu

Kompanija TOP TECH WOODWORKING je ovlašćeni predstavnik jednog od najznačajnijih globalnih proizvođača opreme za industriju obrade drveta, italijanske korporacije BIESSE. Tokom poslednje decenije, mašine brenda BIESSE preuzele su primat na regionalnom tržištu i postale oslonac proizvodnje gotovo svih značajnih proizvođača nameštaja. TOP TECH WOODWORKING svake godine ulaže veliki trud kako bi na što bolji način prezentovali sve inovacije i tehnološka dostignuća kompanije BIESSE. Njihovih 550 m² izložbenog prostora u okviru 56. Međunarodnog sajma mašina i alata za drvnu industriju, međunarodni stručni žiri je proglasio najboljim, te je nagradu „Sajamski ključ“ za ukupan sajamski nastup dodelio kompaniji TOP TECH WOODWORKING.

– Svi iz našeg tima su, kao i svake godine, sa ogromnim entuzijazmom pristupili ovom projektu, a mislim da su to uvideli i znali da cene i posetioci našeg štanda - smatra Marijana Petrović, direktor kompanije TOP TECH WOODWORKING.

– Stavlajući fokus na inovacije, događaj je izazvao ogromno interesovanje, tako da je ukupan broj posetilaca prevazišao naša očekivanja i nadmašio brojke koje smo imali u prethodnim godinama. Sajamski nastup je bio koncipiran tako da posetiocima pruži mogućnost da prošire svoje znanje o BIESSE tehnologiji, automatizaciji, robotizovanim sistemima, naprednom softveru i jedinstvenim tehnologijama visokih performansi - kaže Marijana Petrović.

Svake godine, pored članova tima kompanije TOP TECH WOODWORKING, u sajamskim aktivnostima učestvuju i predstavnici kompanije BIESSE.

– Podrška koju proizvođač pruža nama, ovlašćenom distributeru i serviseru, samo je još jedan od pokazatelja da Biesse Grupa prepoznaje naše zalaganje i profesionalan odnos prema ciljevima koji su nam postavljeni. Na taj način, Grupa jača svoju regionalnu, kao i globalnu poziciju, a klijenti, uz našu zajedničku saradnju, obezbeđuju sebi funkcionalno radno okruženje za implementaciju Biesse tehnologija, koje im pruža priliku da neposredno učestvuju u 4.0 industrijskoj revoluciji - naglašava gospodja Petrović.

Na rastuće potrebe svojih klijenata za efikasnijom podrškom, iz kompanije TOP TECH WOODWORKING odgovaraju novom koncepcijom servisnih aktivnosti.

– Tehnološke inovacije zahtevaju novi pristup podršci. Nudimo tehnološku povezanost, profesionalne konsultantske usluge, obuku i stalnu asistenciju. Pravac našeg razvoja je proaktivnost, sa konačnim ciljem da predupredimo probleme pre nego što se dogode - navodi Marijana Petrović. – Reaktivno postupanje je izuzetno skupo, kako za klijenta, tako i za nas, pa je potpuno jasno da je kao takvo prevaziđeno. Naša logika je obrnuta. Analizom prikupljenih informacija sa terena i njihovom transformacijom u korisne indikacije za optimizaciju radnih procedura, bićemo u stanju da predvidimo potencijalne probleme, što će za rezultat imati kraće vreme zastoja mašina, odnosno racionalizaciju troškova i efikasnije upravljanje vremenom.

Ove godine, kompanija BIESSE proslavlja 50 godina od osnivanja, a zanimljivo je napomenuti da će 2019. godina istovremeno značiti i 40 godina prisustva BIESSE mašina u Srbiji, pošto je 1979. godine fabrika „25. maj“, (današnja „Tina“) iz Knjaževca potpisala prvi ugovor o isporuci CNC mašine ovog proizvođača na prostoru bivše Jugoslavije.

Mobilna aplikacija TOP TECH®Service, predstavljena tokom Sajma, klijentima će omogućiti neprekidnu vezu sa kontrolnim centrom TOP TECH WOODWORKING, mogućnost slanja zahteva za tehničku pomoć, nabavku rezervnih delova za Biesse mašine, kao i praćenje statusa svih servisnih usluga na lak i brz način.

– *Kako broj mašina o kojima brinemo iz godine u godinu raste, logično je bilo da iskoristimo mogućnosti savremenih tehnologija u cilju unapređenja naše efikasnosti. Aplikacija TOP TECH®Service je alat koji našim klijentima olakšava svakodnevnu komunikaciju sa našim službama, što u doba kada je vreme najvažniji resurs, ima presudnu ulogu. Naša ideja je upotreba tehnologije u cilju spontane saradnje, kako se osobe povezane u lancu intervencije ne bi izlagale nepotrebnom stresu - objašnjava svoje namere direktorka kompanije TOP TECH WOODWORKING.*

Mobilna aplikacija TOP TECH®Service biće dostupna za preuzimanje na svim mobilnim platformama tokom 2019. godine.

– *Kvalitet nameštaja naših klijenata prepoznat je u svetu zahvaljujući tradicionalnom, kvalitetnom načinu proizvodnje i uloženom trudu, gde se posebna pažnja posvećuje detaljima. Uvereni smo u to da povezivanje tradicije i entuzijazma proizvođača nameštaja sa odgovarajućom tehnologijom može da pruži istinsku izvrsnost. Poslovna ekspanziju koju vidimo kod srpskih kompanija iz ove oblasti traži punu saradnju proizvođača i firmi koje obezbeđuju opremu. Nemam nikakvu dilemu da zajedničkim radom nameštaj proizveden u Srbiji može da bude potpuno kompetitivan na svetskom tržištu.*

– *Energija, znanje i razvojni potencijal koji ova zemlja, odnosno njeni ljudi i njena industrija nameštaja imaju, bez sumnje garantuju poziciju Srbije kao regionalnog lidera u ovoj oblasti – kaže Marijana Petrović, direktor kompanije TOP TECH WOODWORKING.*

Ovlašćeni prodavac i serviser Grupacije Biesse

TOP TECH WOODWORKING D.O.O.

KNEZA MILOŠA 25, 11000 BEOGRAD

telefon +381 (0)11 3065 614, fax +381 (0)11 3065 616

office@toptech.rs, www.toptech.rs

**Dodeljene ZAHVALNICE za saradnju i doprinos u razvoju
i promociji prerade drveta i proizvodnje nameštaja**

Obeleženo 15 godina redovnog izlaženja časopisa DRVO-tehnika

Izdavačko preduzeće **EKO press Blagojević** i redakcija revijalnog časopisa **DRVO-tehnika** su za vreme proteklog Sajma nameštaja skromno i svečano obeležili punih 15

godina redovnog izlaženja i 60 objavljenih brojeva. Tom prilikom su grupi privrednika i stručnjaka dodeljene **ZAHVALNICE za saradnju i doprinos u razvoju i promociji**

prerade drveta i proizvodnje nameštaja.

DRVO-tehnika je revijalno-stručni časopis za poslovnu saradnju, marketing, tržište, ekologiju i tehnologiju u pre-

radi drveta i proizvodnji nameštaja. Izlazi redovno, svaka tri meseca, od 12. oktobra 2003. godine i do sada je stekao reputaciju ozbiljnog revijalno-stručnog i informativ-

ZAHVALNICE za saradnju i doprinos u razvoju i promociji prerade drveta i proizvodnje nameštaja su dobili: **prof. dr Zdravko Popović**, Šumarski fakultet; **Dobrivoje Gavović**; **Vesna Sphan** - vlasnik i direktor firme MW GROUP SCG – Weinig; **Slađan Disić** – generalni direktor kompanije SIMPO; **Vlado Ilić** – vlasnik i direktor preduzeća DRVO TRADE NV; **Golub Nikolić** – vlasnik i direktor kompanije NIGOS; **prof. dr Milan Medarević**, Šumarski fakultet; **Željko Studen** – menadžer kompanije BIESSE – Italija; **Marijana Petrović** – direktor kompanije TopTech WOODWORKING; **Tomislav Rabrenović** – vlasnik i direktor kompanije Drvopromet; **prof. dr Ratko Ristić**, dekan Šumarskog fakulteta; **Irina Kapor Matić** – vlasnik i direktor kompanije MicroTri; **Marijan Kavran** – direktor Hrvatskog drvnog klastera; **prof. dr Branko Glavonjić**, Šumarski fakultet; **prof. dr Goran Milić**, Šumarski fakultet; **Peđa Milivojević** – vlasnik i direktor kompanije Fabbrica; **Dragan Lazović** – vlasnik i direktor kompanije MATIS; **Vladislav Jokić** – vlasnik i direktor preduzeća XILIA; **prof. dr Nebojša Todorović**, Šumarski fakultet; **dr Zorica Đoković** direktor Tehničke škole DRVO ART; **Petar Bajić** – vlasnik i direktor kompanije ESTIA; **Slobodan Lazić** – vlasnik i direktor kompanije AGACIJA; **Čedo Andrić** – vlasnik i direktor

kompanije PIRAMIDA; **Saša Branković** – direktor firme JAF Frischeis; **Višnja i Duško Jamedžija** – vlasnici kompanije Drvopromet Kula; **Aleksandar Ivković**, direktor marketinga Beogradskog sajma; **Dejan Đurić** – vlasnik i direktor kompanije FOREST; **prof. dr Vladislav Zdravković**, Šumarski fakultet; **Slađana Lazić** – direktor Drvne industrije CHABROS i kompanije Wood World Trading; **Milenko Lalović** – vlasnik i direktor firme SAMATINI – BiH; **Zdravko Jelčić** – predsednik Uprave preduzeća Spin Valis – Hrvatska; **Veljko Beuk** – direktor kompanije NOVA DIPO – BiH; **Miladin Marković** – direktor preduzeća DI KLANA – Hrvatska; **Bane Vaci** – vlasnik i direktor kompanije BANE; **Darko Prodan** vlasnik i direktor kompanije – Cedar; **Ante Mijić** – vlasnik preduzeća Quercus – Hrvatska; **Darko Paunović** – vlasnik i direktor firme DEPPROM; **prof. dr Miladin Brkić**, **Vlado Tepšić** – direktor firme M.V. Tepšić; **Isidora Gordić**, novinar; **Mr Mare Janakova Grujić**, arhitekta i **Zoran Perović**, grafički dizajner.

Blagojević se posebno zahvalio supruzi **Anici** za poznanstvo dugo skoro pet decenija, za ljubav, razumevanje i podršku u stvaranju i realizaciji časopisa **DRVOtehnika**. Posebnu zahvalnost Dragojlo Blagojević je uputio i kćerima **Jeleni Mandić** i **Ivani Davčevskoj** za dugogodišnju uspešnu saradnju i doprinos u promociji drvne industrije.

no-komercijalnog izdanja u ovoj regiji...

– Prilika je da kažem da je **DRVOtehnika** treći časopis koji sam koncipirao i uređivao za protekle tri decenije... Prvi je bio **BIZNIS-ponuda potražnja**, inače drugi privatni časopis u Jugoslaviji, koji sam uređivao zajedno sa kolegom Dinkom Medićem u Sarajevu, sve do početka rata, do 6. aprila 1992. godine. Dinko danas živi u Zagrebu... Naš časopis je izlazio svakog drugog utorka i za skoro tri godine u našoj redakciji je izašlo 76 brojeva – rekao je **Dragojo Blagojević**, urednik časopisa **DRVOtehnika** pozdravljajući prisutne.

– Onda sam, od polovine aprila 1992. nešto više od dva meseca radio u BORBI i nakon jednog mog teksta o šumi i šumarstvu, dobio sam poziv iz JP **Srbijašume** gde mi je ponuđeno da uređujem njihove novine... Oni ustvari nisu imali novine, ali je Milan Rodić, generalni direktor JP **Srbijašume**, imao jasan cilj i ideju, pa sam tokom toplog leta 1992. koncipirao **Reviju ŠUME** i uređivao je do kraja 2003. godine. Zanimljiva je koincidencija da je u mojoj redakciji za skoro 12 godina, takođe, izašlo 76 brojeva **Revije ŠUME**, isto kao i časopisa **BIZNIS-ponuda potražnja** u Sarajevu...

A početkom ovog veka moje kćeri su završavale studije... Posla nije bilo, a u meni se učvrstila ideja o novom časopisu. Tu moju staru ideju su podržale kćeri, kao i dvadesetak privrednika i stručnjaka sa kojim sam se konsultovao. Na tome sam im iskreno zahvalan... Pripreme su bile temeljne i trajale su skoro godinu dana. Napustio sam državni posao, zaposlio kćeri i tako je nastao novi časopis – **DRVOtehnika**. Danas moje kćeri imaju svoje firme i labavo su vezane za naš zajednički biznis. Uspešne su u svojim poslovima i verujem da im je koristilo iskustvo stečeno zajedničkim radom.

– Nadam se da nije pretenciozno i da mi niko neće zameriti što sam, eto baš uz 15 godina redovnog izlaženja časopisa **DRVOtehnika**, **namerio i odlučio da jednoj grupi ljudi javno zahvalim** na doprinosu koji su dali u razvoju i promociji prerade drveta i proizvodnje nameštaja... Redakcija ovog časopisa, naime, nije sebi postavila za cilj da procenjuje i ocenjuje, nego da popularno, informativno, aktuelno i edukativno promovise i predstavlja tehnološke procese, preduzeća, pogone, novosti i prakse u oblasti prerade drveta i proizvodnje nameštaja, kao i da promovise firme koje svoj proizvodni i trgovinski program zasnivaju na saradnji sa drvoprerađivačima, koji

se bave proizvodnjom i distribucijom mašina, opreme, alata, okova, boja, lakova, abraziva i drugog repromaterijala za drvenu industriju, a sve to, primarno, radi njihove međusobne saradnje i marketinškog interesa koji se temelji na povezivanju ovih delatnosti sa tržištem i ciljnim grupama javnosti. Dakle, nismo imali nameru da ocenjujemo, niti da rangiramo. Jednostavno, **ja nisam mogao odoleti potrebi da javno, uz ovaj mali jubilej, kažem veliko HVALA onima koji to uistinu zaslužuju.**

Iskreno, srećan sam što vas poznajem i što ste danas ovde ili da parafriziram Ršumovića koji kaže: srećan sam što vas srećom srećem – zaključio je Blagojević... ■

DRVO tehnika nameštaj graditeljstvo i enterijer

Revijalni časopis za poslovnu saradnju, marketing, tržište, ekologiju i tehnologiju u preradi drveta, proizvodnji nameštaja, šumarstvu i graditeljstvu

Ekopress Blagojević d.o.o. NOVI BEOGRAD Antifašističke borbe 22
Tel/fax: +381 (0) 11 2139 584; +381 (0) 11 311 06 39
www.drvotehnika.com e-mail: office@drvotehnika.com

Budite naš pretplatnik i u 2019. godini
Godišnja pretplata 1.980 dinara ■ za inostranstvo 50 evra

Kada Srbija uzima kredit to sada manje košta

Građani su navikli da im kamate na kredite samo rastu, ali sa državom to nije slučaj. Za Srbiju su troškovi dramatično pali u poslednjih šest godina - na dinarske pozajmice više nego dvostruko, a na devizne gotovo četiri puta. Ministar finansija Siniša Mali izjavio je, polovinom decembra, da su prosečni troškovi zaduživanja Srbije po osnovu dinarskih hartija od vrednosti (HoV) pali na oko 4,56 odsto u 2018. godini, a po osnovu hartija denominovanih u evrima na 1,62 procenta.

– Ukupni prosečni troškovi zaduživanja na dinarske HoV u 2018. godini su smanjeni na oko 4,56 odsto, a u 2012. godini su iznosili više od 12 procenata, dok su na evro denominovane HoV prosečni troškovi zaduživanja smanjeni na oko 1,62 posto, dok su 2012. godine iznosili oko 5,8 odsto - rekao je ministar Mali u Skupštini Srbije.

Podsetio je da su prve dinarske državne hartije od vrednosti emitovane 2009. godine, a u periodu od 2009. do 2012. godine, uglavnom su emitovane kratkoročne HoV ročnosti od tri meseca do godinu dana (53 nedelje), odnosno oko 70 odsto emitovanih dinarskih hartija je bilo ročnosti do godinu dana, s prosečnom kamatnom stopom oko 12 procenata.

Prema njegovim rečima, prve evro denominovane HoV emitovane su 2011. godine, pri čemu je prosečna ponderisana stopa na te hartije s rokom dospeća od tri godine tada iznosila 5,0 odsto, a ove godine 1,25 procenata. Mali je takođe izneo podatak da je pre šest godina prosečna ponderisana stopa na petogodišnje dinarske HoV iznosila 14,74 odsto, dok je ta stopa u 2018. godini 4,12 posto.

Kada je reč o HoV denominovanim u evrima, prosečna ponderisana stopa na te dužničke hartije ročnosti dve godine iznosila je 2012. godine 5,67 procenata, a 2018. godine 0,88 odsto, rekao je ministar finansija Siniša Mali i još je podsetio da je u 2019. godini predviđen rast BDP-a od 3,5 odsto.

Više od polovine građana Srbije smatra da je korupcija nešto ukorenjeno i uobičajeno

Korupcija se manifestira na razne načine u raznim državama, kulturama i periodima, isto kao što zavisno o tome varira i sama definicija korupcije, odnosno

aktivnosti koje se smatraju delom te pojave. Korupcija se najčešće javlja u obliku potkupljivanja državnih službenika, ali i iznuđivanja novca građana, zatim kao nepotizam i pronevere javnih sredstava.

U raznim kulturama postoji i različit odnos prema korupciji. U nekim državama je toliko rasprostranjena da se smatra sasvim normalnim, uobičajenim, a ponekad i prihvatljivim načinom života i poslovanja. U nekim državama je korupcija, pak, toliko rasprostranjena da se može shvatiti i kao poseban vid društvenog poretka poznat pod nazivom kleptokracija.

Građani Srbije nemaju poverenje u institucije koje u nadležnosti imaju borbu protiv korupcije kao što su policija i Agencija za borbu protiv korupcije, ali imaju veliko poverenje u predsednika Srbije kao najposvećenijeg toj borbi, pokazalo je istraživanje USAID Projekta za odgovornu vlast, koje je predstavljeno polovinom proteklog decembra.

Čak 57% građana Srbije smatra da je korupcija rasprostranjena u velikoj ili veoma velikoj meri, a građani su institucijama koje su zadužene za borbu protiv korupcije dali prosečnu ocenu - dva.

Prvo pitanje na koje su anketirani građani iz Srbije odgovarali, bilo je: Da li misle da stvari u Srbiji idu u pravom ili u pogrešnom smeru? Rezultati su bili poražavajući jer čak 47% ispitanika smatra da se stvari kreću u pogrešnom smeru; da idemo u pravom smeru smatra njih 34%, a ne zna ili ne može da proceni 19% anketiranih.

Stravičana brojka od 84% onih koji smatraju da je korupcija rasprostranjena u Srbiji deli se na one koji misle da je ona tu u velikoj meri, u veoma velikoj meri i da je zastupljena "osrednje". Samo 8% je ljudi koji su rekli da je korupcije malo ili veoma malo.

Veliki broj građana ocenio je i da korupcija u mnogome utiče na njihov lični i porodični život.

Nepotizam, odnosno korišćenje položaja radi zapošljavanja rođaka ili prijatelja, najrasprostranjenija je koruptivna aktivnost za 23% građana, a korišćenje prijateljskih veza radi lakšeg obavljanja poslova u institucijama kao problem prepoznalo je 22% ispitanika.

Rasprostranjenost korupcije u Srbiji prepoznaje 57% građana, a smatraju da je ona najrasprostranjenija u zdravstvu, sudovima, policiji i carini.

Programski direktor CeSID-a Ivo Čolović kazao je na predstavljanju rezultata

u Media centru da više od polovine građana smatra da je korupcija nešto ukorenjeno i uobičajeno, te je takav stav veliki problem u borbi protiv korupcije.

– Prema rezultatima, građani se više zalažu za kažnjavanje, nego za prevenciju korupcije. Samo 19% građana spremno je da prijavi korupciju, što je svaki peti građanin. Ljudi veruju da se ništa neće promeniti i da je teško dokazati da je neko tražio mito – rekao je Čolović.

Kao faktore koji najviše smetaju suzbijanju korupcije ljudi vide neadekvatnu kontrolu državnih službi, što je kazalo 41% ispitanika, na drugom mestu je pasivnost i strah građana da prijave korupciju.

– Za 85% građana potrebna je pojačana zakonska zaštita uzbunjivača, ali i stroge kazne za one koji daju ili primaju mito – rekao je Čolović.

Programski direktor *Transparentnosti Srbije* Nemanja Nenadić ukazao je na to da Srbija ima usvojenu strategiju za borbu protiv korupcije od 2013-2018. godine, da nova strategija nije ni u planu, kao i da Srbija ima dobar zakon o zaštiti uzbunjivača, ali to nije orhabilo ljude da prijavljuju korupciju.

– Među građanima postoji svest da je borba protiv korupcije uslov za evropske integracije, a zapravo je potrebno da se borimo protiv nje čak i da sutra odustanemo od tih integracija – rekao je Nenadić.

On je upozorio na to da građanima nije jasno ko bi trebalo da se bori protiv korupcije i gde prestaju i počinju nadležnosti pojedinih institucija.

Istraživanje „Percepcija građana o borbi protiv korupcije u Srbiji” je za potrebe USAID-a sproveo Centar za slobodne izbore i demokratiju (CeSID) od 27. oktobra do 10. novembra, a ispitano je 1.193 građana.

Plaćanje putem interneta štedi 4.000 dinara godišnje

Za 4.000 dinara možete da kupite oko 100 vekni hleba, 40 čokolada, oko 12 vrećica praška za veš, da se čistite nekim dobrim komadom odeće ili dobrim novim cipelama. Toliko godišnje potroši prosečna srpska porodica plaćanjem mesečnih rata za komunalije na šaltrima banaka i Pošte.

U pitanju je značajan iznos koji se može uštedeti online plaćanjem jer banke omogućavaju građanima da račune

plaćaju putem interneta bez plaćanja provizije.

Jednostavnost korišćenja i komfor koji omogućava plaćanje putem interneta, kao i stalna dostupnost ove usluge utiče na konstantni rast broja korisnika e-bankinga i m-bankinga. U 2017. godini više od 2/3 naloga za plaćanje realizovano je elektronskim putem u domaćem platnom prometu. Procenjuje se da će već naredne 2019. godine više od 50% transakcija i plaćanja biti obavljano putem pametnih uređaja – kompjutera i telefona. Podatak ne iznenađuje ukoliko se ima u vidu da online plaćanja štede i vreme i novac.

U Eurobanci navode da plaćanja elektronskim putem najviše obavljaju klijenti starosne dobi od 30 do 45 godina. Zanimljiv podatak je da je primetan i porast penzionera koji ovu uslugu koriste jer uviđaju njene prednosti i pre svega uštedu koju mogu da ostvare.

Sve što je potrebno da bi neko mogao da koristi usluge plaćanja putem interneta je da poseduje tekući račun u banci. Elektronsko bankarstvo je potpuno besplatno, kako za fizička tako i za pravna lica i preduzetnike.

Za korisnike premijum paket računa nalozi za plaćanje do 300.000 dinara su potpuno besplatni i klijenti mogu da obavljaju neograničen broj plaćanja svakog meseca. Za ostale korisnike, naplaćuje se naknada za svaki izvršen nalog koja je značajno niža u odnosu na gotovinske naloge na šalteru i iznosi 0.5%, minimalno 8 dinara, a maksimalno 250 dinara.

Ubrzani tehnološki razvoj promenio je način na koji banke posluju sa klijentima, ali i navike i očekivanja korisnika bankarskih usluga. Klijenti očekuju usluge u skladu sa svojim potrebama, bilo kad i bilo gde a na bankama je da odgovore na izazove digitalnog doba i potrebu kli-

jenata za efikasnim upravljanjem svojim novcem i vremenom.

Sa 45% udela drvna biomasa je najvažniji obnovljivi izvor energije

Između 2005. i 2016. potrošnja obnovljive energije unutar EU-28 povećala se za 78,6%. U tom periodu, potrošnja pojedinih OIE beleži eksponencijalni rast. Tako za solarnu energiju taj porast iznosi čak za 1.512%. Međutim, biomasa (ukupno, uključujući: drvo i drveni ugljen, bioplin i biogoriva, komunalni otpad) je od svih OIE bila najzastupljenija i to s 65 % udela u potrošnji energije iz obnovljivih izvora. Unutar sektora biomase, najvažniju ulogu imaju drvo i drveni proizvodi (peleti i briketi) koji daju najveći udeo (45%) energije biološkog porekla u EU-28 u 2016. godini. Međutim, usled rasta ostalih OIE, udeo energije iz drveta u

Održana četvrta po redu konferencija ADRIATIC WOOD DAYS 2018

U organizaciji Hrvatskog drvnog klastera u Dubrovniku je početkom decembra, održana četvrta po redu konferencija ADRIATIC WOOD DAYS 2018. čija glavna poruka glasi: Hrvatska ima znanja i kvalitetnu sirovinu za svetski konkurentne proizvode od drveta.

Poznati novinarski autoritet **Goran Milić** aktivno je učestvovao u radu konferencije uspoređujući brending kroz istoriju te medijsku prisutnost na šumi baziranog sektora s drugim industrijama. Do sada u institucionalnom smislu nismo

naglasili pokrivaju i ažurne informacije o evropskim projektima, novitetima te uspešnim regionalnim projektima, od kojih je najviše pažnje privukla priča bosanskohercegovačkog proizvođača **ARTISAN** iz Tešnja, koji uspeva proizvesti skupi nameštaj od masiva bukve i oraha i prodati ga po visokim cenama na zahtevnom svetskom tržištu, postižući i do 20 puta veću dodatnu vrednost u odnosu na cene ulazne sirovine. U tom pravcu teži i novi hrvatski brend luksuznog masivnog nameštaja iz hrasta **Milla&Milli**, čiji je idejni začetnik **Ivić Pašalić** premijerno predstavio na prošlogodišnjem sajmu Ambianta.

Učesnici su apostrofirali i glavna ograničenja koja se nalaze u sferi obrazovanja i prenosa znanja, ali i slabog interesa sektorskih kadrova i mladih stručnjaka za rad u drveno-prerađivačkoj industriji. Neizbežne su teme **uvoza radne snage**, jer se već sada samo u Hrvatskoj drvnjoj industriji može zaposliti preko 3.000 radnika različitih kvalifikacijskih struktura, a najviše nedostaje visokoobrazovana radna snaga, koja je emigracijskim procesima završila u fabrikama zapadne Evrope.

Profesor dr **Dragan Kovačević**, potpredsednik Hrvatske gospodarske ko-

more za poljoprivredu i turizam, istakao je kako su rezultati ovog sektora uistinu impresivni, jer i pored ukupnog pada industrijske proizvodnje, ovaj sektor ostvaruje kontinuirani rast proizvodnje, investicija, ali i izvoznih prihoda koji su danas na nivou 1,1 milijardu evra.

Drvoprerađivačka industrija ostvaruje preko 70% prihoda u inostranstvu, što je nezamislivo bez enormnih ulaganja u marketing i otvaranja novih tržišta, a u tom delu država mora aktivnije sarađivati sa sektorom, istaknuli su mnogobrojni panelisti kroz šest rasprava.

Konferenciju je kao izaslanik predsednice RH otvorio **Krunoslav Jakupčić**, predsednik Uprave Hrvatskih šuma, koje insistiraju na održivom gazdovanju šumama. Problem s kadrovima imaju i Hrvatske šume, koje planiraju da u naredne dve godine ulože u tehnološki napredak više nego u poslednjih 30 godina.

stvorili ambijent za brendiranje, no postoje izgledne mogućnosti za stvaranje veće dodate vrednosti, jer svetsko tržište traži kvalitetne i prepoznatljive finalne proizvode, dok Hrvatska još većim delom izvozi kvalitetnu sirovinu.

Više od 150 učesnika se dva dana bavilo temama EU fondova i većeg korišćenja sredstava iz Brisela, s naglaskom na sve veću ulogu biomase u energetici. Tematski

spomenutom jedanaestogodišnjem periodu smanjen za čak 11%, sa 56% na 45% u 2016. godini.

Evropski parlament usvojio ambiciozan Energetski paket zakona

Sredinom novembra 2018. godine u EU je odrađen veliki zakonodavni posao. Evropski parlament je glasanjem usvojio tri važna zakonodavna akta – Uredbu o upravljanju energetskom unijom, Direktivu o energetskoj učinkovitosti i Direktivu o promociji obnovljivih izvora energije, odnosno takozvani Energetski paket zakona. Pred države članice postavljeni su još zahtevniji ciljevi za energetski doprinos i udeo biogoriva, čime Evropska unija, uz paket zakonodavstva o kružnom privređivanju, odlučno usmerava tranziciju evropske privrede ka održivom razvoju i učinkovitoj upotrebi resursa u narednih deset godina. Novi zakonodavni paket nameće obavezu dostizanja najmanje **32,5% energetske učinkovitosti** na EU nivou do 2030. godine. Kako bi se ostvario ovaj cilj, države članice moraju postići nove uštede počevši od 1. januara 2021. pa do 31. decembra 2030. godine i to od 0,8 % godišnje krajnje potrošnje energije prema proseku za zadnje tri godine pre 1. januara 2019. Osim toga, Direktivom o promociji obnovljive energije zadat je cilj dostizanja **32% udela obnovljive energije** u bruto finalnoj potrošnji energije do 2030. godine, a uspostavljen je i cilj od **14% udela biogoriva** u transportnom sektoru s uključivanjem prve generacije biogoriva te obaveza udela naprednih biogoriva od 3,5% do 2030. godine. Kako bi se ostvarili postavljeni ciljevi, Uredbom o upravljanju energetskom unijom pratiće se doprinosi i postignuti napredak država članica putem nacionalnih energetskih i klimatskih planova ka zajedničkom ostvarenju obavezujućih ciljeva EU. Ovo je dobra vest i za evropske preduzetnike koji su dobili zakonodavnu sigurnost za svoja buduća ulaganja koja podržavaju EU ciljeve. Iz Brisela najavljuju da će evropski podsticaji i fondovi još više nastaviti podržavati sprovođenje tih politika.

U Sloveniji održan prvi kongres drvne industrije

Krajem novembra u Sloveniji je održan prvi Kongres drvne industrije u organizaciji Zavoda SLOLES. Osim članica

ovog slovenačkog udruženja drvne industrije, Kongres je okupio i predstavnike nadležnih institucija, jedinica lokalne samouprave, finansijske i naučno-obrazovne institucije i dobavljače tehnologija. Sa posebnom pažnjom je praćeno izlaganje predstavnika Slovenačkih šuma, preduzeća koje je preuzelo upravljanje državnim šumama, nakon što su dvadeset godina bile pod koncesijom.

– Osnovani smo sa ciljem boljeg organizovanja i sinergije u drvnj industriji. Naših 40 članova prerađuje preko 50 posto slovenačke sirovine i zapošljava više od 1.000 ljudi – izjavio je u uvodnom obraćanju predsjednik Udruženja Danilo Knap. Na Kongresu su učestvovali i predstavnici Hrvatskog drvnog klastera i Hrvatskog udruženja za biomasu CROBIOM, koji su predstavili važnost lobiranja u razvoju drvne industrije. Predsjednik CROBIOM-a Davor Zec izložio je i statističke parametre koje ostvaruju šumarstvo i drvna industrija u hrvatskom privređivanju i naglasio nužnost dijaloga između glavnog dobavljača sirovine i drvne industrije. „Hrvatski model može biti primer našoj industriji. Slovenija je

tek na početku po tom pitanju, ali naše firme svojim rezultatima pokazuju kako se u drveno-prerađivačku industriju isplati investirati. Očekujemo bolje partnerstvo svih nadležnih učesnika u sektoru prerađivanja drveta i kvalitetnu saradnju sa firmama u regionu“, zaključio je direktor Udruženja Edo Oblak.

Objavljen Evropski statistički izveštaj za 2018.!

Svake godine od svog prvog izdanja 2007. godine, evropska lobistička asocijacija Bioenergy Europe (ex AEBIOM), u saradnji sa brojnim međunarodnim stručnjacima, u svom Evropskom statističkom izveštaju donosi detaljan i jedinstven pregled stanja tržišta bioenergije u zemljama članicama EU-28. Izveštaj za 2018. godinu je objavljen krajem novembra, a po prvi puta je dostupan i široj javnosti na besplatno preuzimanje. Sa više od 150 grafikona i slika, čitaoci mogu dobiti ažurirane informacije o proizvodnji i tržištu biomase, peleta, biogoriva, bioplinским postrojenjima te ostalim ključ-

Apel za pomoć

Moja mala firma za preradu drveta postoji već 25 godina. Novembra 2016. godne imao sam veliku štetu od požara, gde su stradale brenta i radionica sa celokupnom pratećom opremom za primarnu preradu drveta. Nisam bio osiguran i nikakva sredstva nisam dobio za obnovu. Bio sam u dilemi da li nastaviti dalje. Naravno porodica, prijatelji, dobri ljudi, kao i poslovni partneri (NIGOS elektronik, PLASTDENT, AGROMARKET Niš, vinoteka PAMPOUR Niš i drugi ...) su mi pomogli tako da sam vrlo brzo stao na noge i obnovio opremu za rad. Međutim praksa je pokazala da nesreća nikada ne ide sama. Oktobra 2017. snašla me još jedna nesreća. Profesionalni lopovi odneli su celokupnu novu opremu (alate, uređaje) za rad. Oprema je bila obezbeđena u zaključanom magacinu, u kome je i keruša spalila, a napolju reflektori sa senzorima. Ništa nije pomoglo!

Još uvek se borim, ali snaga me izdaje, nemam više sredstava, a ostalo je još malo da strugara ponovo proradi. Potrebna mi je pomoć u vidu poslovne saradnje, donacije... Hvala.

BRENT 1100 Veran Ničić 064 220 34 45

nim informacijama koje mogu služiti donosiocima odluka, investitorima i ostalim stručnjacima u analizi dosadašnjeg i budućeg smera razvoja bioenergije. U izveštaju se ističe i Hrvatska, najviše u kontekstu dostizanja ciljeva za 2020. u korišćenju biomase u energetske potrošnje zajedno sa još 13 EU zemalja. U pozitivnom tonu se govori i o jedinstvenom pristupu u proizvodnji drvenog peleta na Balkanu. Impresivan je podatak o ukupnoj proizvodnji od nešto više od milion tona peleta u 2017. godini, od ukupnih 16 miliona tona koji se proizvede u Evropi. Kao posebnost naglašava se disperzirana proizvodnja u mnogo manjih postrojenja, za razliku od centralizovanih većih postrojenja, koji se po pravilu ne pokazuje kao dobar poslovni model. Takođe, predviđa se jačanje lokalnog tržišta te će u tom smislu regija Balkana sve više konkurisati jakim EU tržištima. Kao zaključak, nameće se važnost bioenergije kao generatora zapošljavanja sa 659.600 radnih mesta u EU, od čega su šumska i poljoprivredna biomasa najviše radno intenzivne. Samo radi poređenja, biomasa generiše deset puta više radnih mesta od nuklearne energije za istu proizvedenu jedinicu energije.

Podrška Švajcarske u razvoju dualnog obrazovanja

– Dualno obrazovanje je glavna tema 21. stoleća širom sveta. To je povezano sa digitalnom transformacijom, u kojoj se proizvodi i procesi menjaju još brže i zamjenjuju digitalnim rešenjima. Kao rezultat, menjaju se i zahtevi po pitanju kvalifikacija za poslove – izjavila je prof. dr Ursula Renold direktorka Centra za ekonomiju i menadžment sistemima obrazovanja, koja, uz finansijsku i stručnu podršku švajcarske Vlade, u Srbiji razvija projekt *Podrška razvoju i uspostavljanju nacionalnog modela dualnog obrazovanja*.

– Nove veštine se najbolje stiču na radnom mestu, pa je učenje na radnom mestu stoga još važnije. Studije iz Švajcarske pokazuju da, s jedne strane, dualno obrazovanje značajno doprinosi sposobnosti jedne zemlje za uvođenjem inovacija i sa druge strane to je investicija, a ne samo trošak – dodala je profesorka Renold. Predviđeno trajanje projekta je tri godine, a biće implementirano niz aktivnosti u cilju evaluacije srednjeg stručnog obrazovanja i planiranja daljnjih koraka u implementaciji i razvoju dualnog

obrazovanja. Švajcarska je već ranije kroz mnogobrojne programe podržala moderniziranje obrazovnih profila u drvnoj industriji, a možemo se složiti da je obrazovanje nesumnjivo jedna od najvažnijih sektorskih tema.

Kada govorimo o dualnom obrazovanju, starijim stanovnicima naše zemlje, ali i bivše Jugoslavije, dobro je poznata praksa obrazovanja koju je naša bivša zajednica imala do polovine sedamdesetih godina prošlog veka. Istina nismo ga zvali dualno, ali to je bila istinska povezanost privrede i obrazovanja. Zato je nekima koji dobro pamte to vreme, tužna i smešna priča o dualnom obrazovanju kao o nečemu novom i nepoznatom... Dobro je učiti od boljih, ali bi valjalo poštovati i sopstvenu praksu i iskustvo. U raskidu sa tradicijom nije dobro zaboraviti i ono što je nekad bilo dobro i uvek počinjati iz početka. To pomalo liči na onu narodnu da sa prljavom vodom ne bi trebalo izbaciti i dete koje smo okupali u laboru...

Svečano obeleženo 120 godina Šumarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu je jeseni 2018. godine svečano obeležio 120 godina postojanja i 70 godina od osnivanja Drvnotehnološkog odseka. Naime, 20. oktobra 1898. godine otvorena je Šumarska akademija pri ondašnjem Mudroslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Tim činom je šumarska nastava u Hrvatskoj dobila sveučilišni status.

Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu prilikom proslave spomenutih godišnjica je organizovao dva središnja događanja: prvi Svečanu akademiju i drugi Međunarodno naučno savetovanje pod naslovom *Položaj i perspektiva šumarstva i drvne tehnologije u 21. stoleću*. Svečana akademija je održana 18. oktobra 2018. godine, a međunarodno naučno savetovanje 19. oktobra 2018. godine na Šumarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

U oktobru na AMBIENTI prikazana zavidna ponuda industrije nameštaja

Bogati izložbeni asortiman drvnih proizvoda viđen je na oktobarskoj Ambienti u sedam paviljona Zagrebačkog velesajma, a izlagalo ih je više od 332

izlagača iz 32 zemlje, odnosno čak tri puta više nego pre tri godine. Ambienta se predstavila u tri tematske celine – Ambidom, koji se odnosi na nameštaj, kuhinje, kupatila, dekoracije za dom i drugo; Ambipro, koji je obuhvatio materijale, opremu i mašine te Design zona, u kojoj su predstavljeni noviteti u industriji nameštaja i novi trendovi u uređenju enterijera.

– U posljednje tri godine je rast broja izlagača na sajmu utrostručen. Uz sjajan izložbeni deo imamo i odličan stručni program, a promovišemo i naše dizajnere – rekla je direktorka Zagrebačkog velesajma Dina Tomšić. Na svečanom otvorenju prisustvovao je i ministar privrede, preduzetništva i obrta Darko Horvat koji je dao podršku domaćoj industriji, naglasivši kako moramo stremeti tome da se u hrvatske institucije ugrađuju hrvatski proizvodi, ali i osvestiti naše preduzetnike da u proizvodnji koriste domaću sirovinu. Došlo je vreme da u prvi plan stavimo hrvatskog preduzetnika, a na police hrvatske proizvode, zaključio je Horvat. Na sajmu su održani i brojni propratni događaji, a posetio su u nagradnoj igri imali priliku da osvoje nekoliko tona peleta članica Hrvatskog udruženja za biomasu – CROBIOM.

Preduslov za dugoročan privredni rast su dobre institucije koje će biti iznad partijske lojalnosti

Za rast privrede je važno da se nastavi izgradnja infrastrukture jer se time smanjuju troškovi poslovanja i unapređuje konkurentnost privrede. Nakon toga sledi najvažniji posao, izgradnja modernih institucija koje su primerene savremenoj tržišnoj privredi. To znači da se uspostavi ravnopravnost svih učesnika u privredi, kao i da se obezbedi efikasnija zaštita ugovora i svojine. Za dobre institucije ključno je da se izgradi državna uprava i pravosuđe u kojima će kompetentnost, posvećenost i poštenje biti iznad partijske lojalnosti. Bolje institucije su preduslov za dugoročni rast privrede, a u njima Srbija nije ostvarivala napredak u dužem vremenskom periodu – kaže za *Novu ekonomiju* Milojko Arsić, profesor na Ekonomskom fakultetu.

Na pitanje gde se sada nalazi Srbija, kada se uzme u obzir privredni rast regiona, Arsić kaže da je privredni rast 2018. godine iznosio 4,2 odsto, što su istraži-

vači *Kvartalnog monitora* prognozirali pre godinu dana. Ovaj rast će biti na nivou prosečne stope rasta u 11 zemalja CIE koje su članice EU, a već sada je izvesno da će bar tri zemlje imati brži rast od Srbije.

Prethodna decenija je za privredu Srbije u velikoj meri izgubljena, što se vidi po kretanju prosečnih zarada. Uoči krize zarade su bile 400 evra, a sada nakon 10 godina su dostigle tek 420 evra. Mada se sadašnje zarade isplaćuju iz realnijih izvora nego u pretkriznom periodu, njihov rast za samo 20 evra u periodu od 10 godina je porazan rezultat. Uspostavljanje makroekonomske stabilnosti u kombinaciji sa ekspanzijom evropskih privreda omogućilo je da Srbija, čak i tokom fiskalne konsolidacije ostvari rast. Međutim, taj rast je i dalje sporiji od prosečnog rasta zemalja CIE, mada bi Srbija kao jedna od najmanje razvijenih zemalja u Evropi trebalo da ostvari iznatprosečne stope rasta, kako bi nadoknadila istorijski zaostatak za zemljama srednje i Zapadne Evrope – navodi Arsić.

Eurostat: Srbi osiromašili, na 45 odsto proseka Evropske unije

Stvarna individualna potrošnja u Srbiji je 2017. godine pala i bila je na 45 odsto proseka Evropske unije, dok je bruto domaći proizvod po stanovniku bio na 36 odsto proseka svih članica Unije, saopštio je Eurostat krajem decembra 2018. godine.

Prema izveštaju evropske statističke službe o potrošnji u Evropskoj uniji, zemljama u okruženju i zemljama kandidatima, stvarna individualna potrošnja u BDP po glavi stanovnika u Srbiji nisu se bitno menjali od 2015. godine.

U Srbiji je 2017. godine stvarna individualna potrošnja smanjena sa 46 odsto proseka EU kolika je bila 2016. i 2015. godine.

Istovremeno, BDP po stanovniku u Srbiji je 2015. bio na 36 odsto proseka EU, sledeće godine 37 odsto, a 2017. opet na 36 odsto.

U članicama Evropske unije stvarna potrošnja po glavi stanovnika ide od 54 do 132 odsto proseka EU, a BDP po glavi stanovnika od 49 odsto do 253 odsto.

Među zemljama kandidatima, najveću stvarnu individualnu potrošnju ima Turska sa 68 odsto proseka EU. U Crnoj Gori je ona 56 odsto, Makedoniji 41 odsto, Al-

baniji 39 odsto i u BiH, koja još nema status kandidata, 41 odsto proseka EU.

Makedonija je 2017. godine imala BDP po glavi stanovnika 36 odsto, a Albanija 30 odsto, dok je u BiH bio 32 odsto proseka EU.

Zemlje iz Evropske asocijacije za slobodnu trgovinu (EFTA), koje nisu članice EU, imaju natprosečnu individualnu potrošnju u odnosu na EU: Norveška 127 odsto, Švajcarska 124 odsto i Island 117 odsto. Te zemlje imaju i veći BDP po stanovniku: Norveška 146 odsto proseka EU, Švajcarska 156 odsto i Island 130 odsto.

Od članica EU najveću stvarnu individualnu potrošnju imaju Luksemburg 132 odsto, Nemačka 122 odsto i Austrija 117 odsto. Najniža je u Bugarskoj 54 odsto, Mađarskoj i Hrvatskoj 62 odsto. Najbliže su proseku Italija sa 98 odsto i Francuska sa 108 odsto.

Kad je reč o najvećem BDP-u po glavi stanovnika ubedljivo prednjači Luksemburg sa 253 odsto, mada Eurostat to tumači time što u Luksemburgu ima puno radnika iz drugih zemalja koji doprinose BDP-u te države, ali ne ulaze u stanovništvo koje se uzima u obzir pri računanju BDP-a po glavi stanovnika.

Od ostalih zemalja najveći BDP po stanovniku ima Irska sa 181 odsto proseka EU. Slede Holandija i Danska sa 128 odsto, Austrija sa 127 odsto i Nemačka sa 124 odsto.

Najmanji BDP po stanovniku imale su Bugarska 49 odsto, zatim Hrvatska 62 odsto i Rumunija 63 odsto proseka EU. Slovenija je po stvarnoj individualnoj potrošnji sa 77 odsto između Malte i Grčke.

U Crnoj Gori je i 2016. stvarna individualna potrošnja bila na 56 odsto, dok je 2015. bila 54 odsto. BDP po glavi stanovnika u Crnoj Gori je porastao sa 42 odsto 2015. na 44 odsto 2016. i na 46 odsto 2017. godini.

Teško do 500 evra: Prosečna plata daje krivu sliku

Prosečna plata daje krivu sliku, jer je najčešća zarada u Srbiji 25.000 dinara. Nemanja Vuksanović iz Fondacije za razvoj ekonomske nauke izjavio je da je na osnovu trenutnih pokazatelja teško ostvarivo da se prosečna plata u Srbiji do kraja godine približi iznosu od 500 evra. Istakao je i da prosečna plata ne daje pravu sliku životnog standarda jer je mesečna zarada najvećeg broja zaposlenih

25.000 dinara. Prosečna neto zarada za avgust 2018. godine iznosila je 416 evra, pokazuju podaci Republičkog zavoda za statistiku. Vuksanović je za N1 objasnio da to jeste nominalni rast od pet odsto, odnosno realni rast od tri odsto, ali da su najave iz vrha države da će prosečna plata biti 500 evra, teško ostvariva.

Vuksanović je podsetio da političari svoj optimizam baziraju na podacima o privrednom rastu, koji je tokom 2018. iznosio 4,6 odsto, ali upozorava da na rast prosečne zarade utiču i drugi faktori – pre svega rast produktivnosti, ali i kurs dinara prema evru i kretanje zarade u javnom sektoru.

Iako je privredni rast 2018. godine jedan od najvećih u poslednjih desetak godina, rečeno je da uporedive zemlje i dalje beleže bolje rezultate, kao i da su za dobar početak godine zaslužni, pre svega, rast u poljoprivredi i energetsom sektoru u odnosu na slabe rezultate prethodnih godina.

Da bi se prosečna plata približila iznosu od 500 evra, moralo bi doći do naglog rasta produktivnosti, što nije očekivano, objašnjava Vuksanović. Drugi način da prosečna zarada značajno poraste jeste jačanje dinara u odnosu na evro, što takođe nije realno i može da dovede do pogoršanja spoljnog duga.

Vuksanović dodaje i da prosečna plata ne daje pravu sliku o standardu građana, jer u najveći broj zaposlenih u većini zemalja, ima zaradu manju od proseka. Ekstremne vrednosti stoga mogu da naruše sliku o prosečnoj zaradi, te veliki broj zemalja statistički prikazuje medijalnu i modalnu zaradu.

Medijalna zarada je plata od koje tačno polovina svih zaposlenih prima više, a druga polovina manje, i ona trenutno iznosi oko 40.000 dinara.

Modalna zarada je najčešća, odnosno plata koju prima najveći broj zaposlenih, i ona u Srbiji iznosi oko 25.000 dinara, što je upola manje u odnosu na prosečnu zaradu, ističe Vuksanović.

Modalnu zaradu prima gotovo petina radnika u Srbiji i stoga se postavlja pitanje o potrošačkoj korpi u kojoj sigurno nema mesta za luksuzna dobra, već samo za osnovne životne potrebe, dodaje Vuksanović.

Takođe ističe i da su plate u javnom sektoru i dalje 20 odsto veće u odnosu na privatni sektor, i da ne treba privatni sektor da prati rast zarada u javnom, već da je za održiv rast potrebno upravo suprotno.

U Srbiji plate za 10 godina porasle samo 20 evra

Nakon što je, posle tri godine fiskalne konsolidacije, proglašeno da smo izašli iz krize, sledeći zadatak je dostići snažan privredni rast i to u dužem roku.

Za dugoročno održiv i snažan privredni rast potrebno je trajno održanje makroekonomske stabilnosti, ali i napredak u strukturnim reformama koje su u prethodnim godinama stagnirale, rekao je polovinom decembra za *Novu ekonomiju* **Milojko Arsić**, profesor na Ekonomskom fakultetu i glavni urednik izdanja Kvartalni monitor.

Strukturne reforme se pre svega odnose na javna preduzeća, ali i na državnu upravu, pravosuđe, obrazovni, zdravstveni i penzijski sistem. **Kada su u pitanju javna preduzeća, prvi korak je da se partijska kontrola nad njima zameni državnom**, a potom da se ona oslobode kvazifiskalnih funkcija kao što su neekonomske cene nekih proizvoda, subvencije potrošača, tolerisanje neplaćanja usluga i drugo. Reforma obrazovnog sistema treba na svim nivoima, od majstora do istraživača, da obezbedi znanja i veštine koje će biti međunarodno konkurentne.

– Za rast privrede je važno da se nastavi izgradnja infrastrukture jer se time

smanjuju troškovi poslovanja i unapređuje konkurentnost privrede. Nakon toga sledi najvažniji posao, izgradnja modernih institucija koje su primerene savremenoj tržišnoj privredi. To znači da se uspostavi ravnopravnost svih učesnika u privredi, kao i da se obezbedi efikasnija zaštita ugovora i svojine. **Za dobre institucije ključno je da se izgradi državna uprava i pravosuđe u kojima će kompetentnost, posvećenost i poštenje biti iznad partijske lojalnosti.** Bolje institucije su preduslov za dugoročni rast privrede, a u njima Srbija nije ostvarivala napredak u dužem vremenskom periodu – kaže Arsić.

Na pitanje gde se sada nalazi Srbija, kada se uzme u obzir privredni rast regiona, Arsić kaže da će privredni rast 2018. godine iznositi 4,2 odsto, što su istraživači Kvartalnog monitora prognozirali pre godinu dana. Ovaj rast će biti na nivou prosečne stope rasta u 11 zemalja CIE koje su članice EU, a već sada je izvesno da će bar tri zemlje imati brži rast od Srbije.

– To su Poljska, Mađarska i Letonija, dok će nekoliko zemalja, kao što su Slovenija, Slovačka i Rumunija, imati sličan rast kao i mi. Prema tome, ne može se nikako govoriti o nekom spektakularnom rastu privrede Srbije u 2018. godini. Dodatna slabost prošlogodišnjeg rasta privrede Srbije je u tome što je on jednim delom rezultat jednokratnih faktora, odnosno oporavka privrede od suše iz 2017. i problema u EPS. Da nije tih jednokratnih faktora, rast bi iznosio oko 3,3 odsto, što je znatno slabije od proseka zemalja CIE. Osim toga, u drugoj polovini 2018. godine privreda Srbije usporava rast, što je u skladu na našom prognozom da će se u 2019. godini ostvariti rast između 3,5 i četiri odsto. Rast privrede Srbiji u odnosu na okruženje je još slabiji kada posmatramo duži vremenski period od pet ili 10 godina. U prethodnih 10 godina privreda Srbije se zajedno sa Slovenijom i Hrvatskom nalazi u grupi zemalja CIE, koje su najsporije rasle. Međutim, nije isto kada privreda Slovenije stagnira sa zaradama od 1.000 evra i Srbija sa platama od oko 400 evra. **Prethodna decenija je za pri-**

vredu Srbije u velikoj meri izgubljena, što se vidi po kretanju prosečnih zarada. Uoči krize zarade su bile 400 evra, a sada nakon 10 godina su dostigle tek 420 evra. Mada se sadašnje zarade isplaćuju iz realnijih izvora nego u pretkriznom periodu, njihov rast za samo 20 evra u periodu od 10 godina je porazan rezultat – navodi Arsić.

Za razliku od drugih zemalja CIE, objašnjava ovaj stručnjak, Srbija je ušla u krizu sa nezavršenom tranzicijom, a nije završila čak ni privatizaciju.

– Osim toga, Srbija je ušla u krizu sa velikim unutrašnjim i spoljnim neravnotežama, zbog čega je negativni uticaj svetske krize bio snažniji nego u slučaju drugih zemalja. Investicije su dominantno finansirane stranim kapitalom, pa je naglo smanjenje priliva stranih investicija i kredita na početku krize značilo i veliki pad ukupnih investicija, a time i višegodišnju stagnaciju privrede. Osim toga, fiskalni deficit je bio vrlo visok, što je imalo za posledicu snažan rast javnog duga. U periodu 2008. do 2012. godine Vlada je bila previše fragmentirana i slaba da bi donosila teške i nepopularne odluke, dok su u periodu 2012. do 2014. godine izbegavane nepopularne mere, kako bi se aktuelna vlast učvrstila. Kao rezultat toga javni dug je u periodu vlade Demokratske stranke, SPS i G17+ porastao za skoro sedam milijardi evra, da bi u toku prve dve godina vlasti SNS i SPS dug porastao za čak 10 milijardi evra. **Stoga je Srbija tokom 2014. godine bila suočena sa realnom mogućnošću bankrota, što sigurno nije dobar ambijent za investicije i privredni rast.** Ozbiljne mere za uspostavljanje makroekonomske stabilnosti su sprovedene tek krajem 2014. godine. Uspostavljanje makroekonomske stabilnosti u kombinaciji sa ekspanzijom evropskih privreda omogućilo je da Srbija, čak i tokom fiskalne konsolidacije ostvari rast. Međutim, taj rast je i dalje sporiji od prosečnog rasta zemalja CIE, mada bi Srbija kao jedna od najmanje razvijenih zemalja u Evropi trebalo da ostvaruje iznadprosečne stope rasta, kako bi nadoknadila istorijski zaostatak za zemljama srednje i Zapadne Evrope – navodi Arsić. ■

PIŠE: prof. dr Vladislav
Zdravković

Šta su furniri?

Furniri su tanki listovi drveta debljine 0,25 do 6,35 mm, bilo da su proizvedeni tehnikom ljuštenja ili sečenja. Najvažnija svojstva furnira su: varijacija debljine furnira, hrapavost lica (pritisnuta strana furnira), i pukotine na naličju furnira (otpuštena strana furnira). Za dekorativne (plemenite) furnire važne su kontrola teksture, boje i pukotina. Furniri koji sadrže prirodne greške kao što su: čvorovi, diskoloracija, ili pukotine mogu se koristiti za unutrašnje slojeve, ali danas se i to menja jer neki kupci traže baš furnire sa puno grešaka, da pokažu da je u pitanju drvo i nazivaju ih „rustik“. Lakše je proizvoditi furnire od lišćara nego od četinarara. Razlog za to je, što je razlika u svojstvima ranog i kasnog drveta kod četinarara veća nego kod lišćara.

Zašto su kvalitetni furniri DRVO?

Za izradu kvalitetnih furnira važna su sva ona svojstva kao i za masivno drvo koje se primenjuje u nameštaju a možda još i više, jer se radi o mnogo višim cenama i ulazne sirovine i gotovog prizvoda.

Od fizičkih svojstava za proizvodnju furnira značajna su: gustina i vlažnost drveta, utezanje, kvašenje površine, tekstura, veličina tip i raspored traheja i ostalih anatomskih elemenata drveta, kao i ekstraktivne materije.

Gustina drveta obično određuje mehanička svojstva drveta. Lakše vrste drveta je teško rezati jer se često stvara čupava površina furnira, dok je kod težih vrsta drveta potrebna veća snaga za rezanje i podložnije su pojavi pukotina. Gustina tenzionog drveta veća je za 10% do 30% od gustine normalnog drveta. U slučaju pojave reakcionog drveta potrebno je prilagoditi režime hidrotermičku obradu (H.T.O.) kao i tvrdoću i uglove oštrenja alata.

Vlažnost drveta je važno svojstvo furnirske sirovine. Furnir se često reže odmah posle obaranja stabala, tako da imaju sadržaj vlage kao i živo stablo. Dokazano je da je sadržaj vlage u drvetu od 50% do 60% optimalan za dobro rezanje (zbog toga se furnirski trupci ne smeju ostavljati u šumi da se osuše). Deo slobodne vode se tokom rezanja istiskuje iz drveta i ona deluje kao mazivo između noža i pritisne grede i drveta. Prevelika količina vode u drvetu dovodi do stvaranja hidrostatičkog pritiska koji može da dovede do pucanja furnira. Pored toga kod takvog furnira javljaju se i problemi prilikom sušenja. Odgovarajuća vlažnost drveta je od posebnog značaja ako se ne vrši H.T.O. kao što je slučaj kod topole u većem periodu godine, ili kod četinarara u nekim fabrikama u severnoj Americi. Vlažnost drveta kod ljuštenja brezovog furnira prema Finskim podacima treba da bude oko 75%, što u kombinaciji sa povećanjem temperature na 35-40°C obezbeđuje kvalitetan furnir po svim parametrima kvaliteta.

I kada nisu pravi, FURNIRI su još uvek DRVO

Kvašenje drveta (Permeability) ima ulogu prilikom, sušenja i lepljenja furnira. Beljika obično ima bolje kvašenje od srčike. Veće kvašenje od optimalnog obično dovodi do stvaranja plikova prilikom vrellog presovanja i do veće potrošnje lepka.

Utezanje drveta je od velikog značaja prilikom tehničkog sušenja furnira. Sirovina namenjena za izradu sečenog furnira treba da ima što manje utezanje, kao što je slučaj kod tikovine i mahagonija, za razliku od bukve gde je ono jedno od najvećih. Veliko utezanje dovodi do naprezanja u drvetu prilikom sušenja furnira, tako da on postaje valovit, što je nepoželjno i kod sečenog i kod ljuštenog furnira. Veliko utezanje drveta takođe prilikom vrellog presovanja, dovodi do pojave pukotina na površinskom furniru i do vitoperenja ploča. Radijalno utezanje je obično manje od tangencijalnog za oko polovinu, i o tome treba voditi računa prilikom mehaničke pripreme za sečenje. Povećano longitudinalno utezanje može biti posledica kratkih sudovnih elemenata, ili pojave reakcionog drveta, tako da i o tome treba voditi računa prilikom izbora sirovine i načina mehaničke pripreme. Reakciono drvo lišćara može se poznati po belom tonu boje i svetlije je od okolnog drveta, a prilikom izrade furnira često dolazi do čupanja vlaknaca i površina postaje hrapava.

Struktura drveta i prstenovi prirasta su važno svojstvo sirovine i kod sečenog i kod ljuštenog furnira. Poželjno je da sirovina za izradu furnira ima što uže prstenove prirasta. To olakšava rezanje, sušenje i lepljenje drveta. Međutim, neke difuzno porozne vrste drveta kao žuta topola ili žuta breza pogodne za izradu furnira. Brzorastuće vrste drveta kao što je topola, mogu prouzrokovati razdvajanje zone ranog i kasnog drveta prilikom ljuštenja (shelling).

Tekstura je izgled površine furnira prouzrokovana prstenovima prirasta, trakama drveta, kvrgama, i devijacijama vlakana. Karakteristika nekih vrsta drveta, kao što je hrast i jasen je prisustvo krupnih traheja. Iako se ove vrste relativno lako seku, krupne pore mogu da prouzrokuju probleme prilikom lepljenja i površinske obrade, tako da treba tome prilagoditi način mehaničke pripreme. U većini slučajeva poželjna je pravilna tekstura sa pravim tokom vlaknaca. Kod nekih vrsta drveta cenjena je nepravilna tekstura (mazeraste vrste drveta, ikričava crna topola ili orah-slika 1). Međutim, furniri sa ovakvom teksturom se često vitopere prilikom sušenja i zahtevaju posebnu pažnju prilikom manipulacije. Radijalni parenhim koji se javlja kod nekih vrsta drveta (hrast, bukva) u vidu traka drveta bitno utiče na uslove rezanja, naročito kod sečenog furnira. Kako je radijalni parenhim često nepoželjan u površinskoj obradi, potražnja za takvim furnirom je mala i tome treba prilagoditi način mehaničke pripreme. Sečenje furnira treba da se odvija u smeru od srca prema periferiji fliča tako da nož napada trake drveta pod što je moguće manjim uglom. Trake drveta su kod ljuštenja furnira izložene naprezanju na zatezanje, što dovodi do njihovog čupanja iz površine trupca i pojave grube površine.

Ekstraktivne materije su u drvetu prisutne u malim količinama, ako se izuzme smola, koja je sa stanovišta proizvodnje furnira nepoželjna jer se lepi za nož i pritisnu gredu i remeti optimalni stepen pritiska. Polifenoli kao što je tanin su nepoželjni, naročito u sečenom furniru, jer prilikom kontakta sa nožem i pritiskom gredom dolazi do fero-taninskih reakcija i pojave fleka. Tipičan primer je hrast. Neorganski tvdi depoziti u drvetu, pored pepela (čiji je sadžaj ispod 1%), sadže kalcijum, magnezijum i silicijum. Ovi depoziti utiču na brže tupljenje alata, naročito silicijum koji je prisutan kod nekih tropskih vrsta, tako da tome treba prilagoditi tvrdoću i način oštrenja noža i pritisne grede.

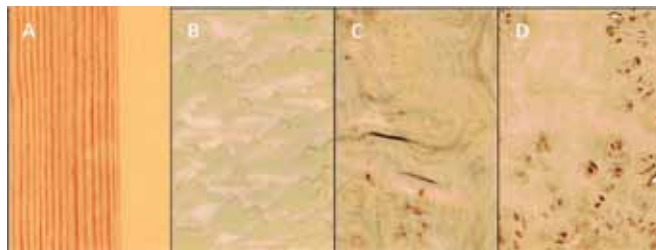
Boja drveta (furnira) je tipična za svaku vrstu drveta. Kod bakuljavih vrsta drveta kao što su bukva, grab, javor ili breza, posle određene starosti u unutrašnjim delovima debla dolazi do promene boje centralnog dela, i formiranja lažne srčevine. Oblik lažne srčevine ne prati prstenove prirasta i često je zvezdast. Učešće lažne srčevine je kod visoke bukove sastojine 42,4% prečnika, ili 21,5% zapremine debla, a kod niskih šuma 12,1% prečnika i 3,2% zapremine debla (Šoškić, Stojanović 2002). Kod dekorativnih bukavih furnira lažna srčevina nije dozvoljena, dok se kod konstruktivnih furnira može tolerisati za unutrašnje slojeve. U okviru iste vrste drveta, kao što je bukva, tržište diktira boju, tako da se traži ili blago parena bukva svetlije boje, ili crvena boja, tako da tim zahtevima treba podrediti režime hidrotermičke obrade. Sprovođenje ovako striktnih režima H.T.O. je gotovo nemoguće, bez uvođenja automatike pod kontrolom računara u proces. Ovo je od naročito značaja ako se zna da u nekim fabrikama sečenog furnira u SAD vrednost oblovinne koja se nalazi u jamama za parenje prelazi 50.000\$, pa se uvođenje ovakve automatike apsolutno isplati.

Mehanička svojstva drveta od važnosti za proizvodnju furnira su: zatezna čvrstoća popreko na vlakanca, tvrdoća, modul elastičnosti, pritisna čvrstoća popreko na vlakanca. Zatezna čvrstoća popreko na vlakanca je značajna naročito kod ljuštenja furnira, jer veća čvrstoća znači manje pukotine, i lakšu manipulaciju furnirom. Tvrdoća drveta je značajna kada se furnir koristi za laminatne podove ili nameštaj. Ovo svojstvo furnira je, uz savitljivost, od naročito značaja kada su u pitanju 3D furniri namenjeni za oblaganje elemenata savijenih pod malim radiusom kakvi su duboki furnirski otpresci. Ovi furniri dobijeni su naknadnom piezotermičkom obradom.

Zašto je i imitacija kvalitetnih furnira još uvek DRVO?

Izbor vrste drveta za dekorativni furnir bazira se prvenstveno na izgledu drveta, uglavnom boji i teksturi koji i određuju vrednost furnira, pored trenutne tražnje (slika 1). Ostale karakteristike drveta su važne za slojevite proizvode od drveta. Pored toga, važno je uzeti u obzir i karakteristike stabla, odnosno trupca kao što su: srednji prečnik, zakrivljenost i ovalnost trupca. Nekada je važno pravilo da se samo prvi trupci, pravi i čisti od grešaka mogu koristiti za furnir. Kako prečnici i kvalitet F i L furnirskih trupaca godinama opadaju kao i raspoloživa količina takvih trupaca moraju se zahtevi kupaca i proizvođača prilagoditi tome.

Kvrge su najčešća i najvažnija greška drveta koje je namenjeno izradi furnira. Kvrge mogu da budu zdrave i srasle, ispadajuće ili trule. Danas neki kupci upravo traže furnire sa neispadajućim kvrgama, greškama od insekata, manjom diskoloracijom. Jedan od razloga je poplava „bezdušnih“ folija

Slika 1: Furniri cenjene teksture: A-baltički bor; B-ptičji javor; C-domaći orah; D-mazer topola

sa ponovljenim printom. Kome treba SAVRŠENSTVO, kada je ono i onako nedostižno? Folije svakako imaju svoje značajno mesto na tržištu ali to je druga tema. I tehnološki zahtevi su bili veoma strogi. Ono što se nekada smatralo ozbiljnom greškom, sada se upravo traži. Na primer, tragovi rezanja su bili nedopustivi, sada se izrađuju grubi furniri koji treba da dočaraju NESAVRŠENSTVO (slika2). Ovakvi furniri debljine oko 1mm su u stvari tanko masivno drvo zalepljeno na podlogu. Tretirani uljima ili voskovima daju efekte, boju pa i miris

Slika 2: Hrastovi grubi furniri debljine 1mm: A i B hrast; C-termički modifikovan hrast; D-poprečno rezan hrast.

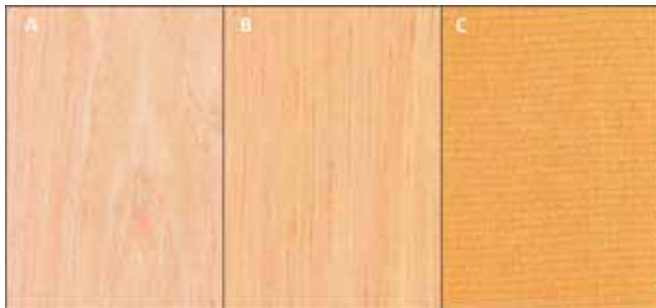
koji ni jedna folija ne može da dočara. Današnja tehnologija omogućava čak poprečno rezanje furnira, što je nekada bilo nezamislivo.

Kao i kod ostalih dekorativnih materijala (mermer, koža, slonova kost...) i kod furnira javila se težnja da se napravi što vernija kopija. Trebalo je dočarati boju i teksturu. Pojavili su se *FineLine* furniri. U početku, motiv je bio praktične prirode: izbeći mukotrpno sortiranje, secovanje, spajanje, slaganje boje i teksture, dobiti jednake širine svih listova. U Italiji se rodila ideja da se topolov ljušteni furnir dubinski oboji, osuši, ponovo zalepi u flič koji u prirodi ne postoji, i da se zatim seče na furnirskom nožu.

Time se dobija da su svi furniri jednaki po boji i teksturi i da imaju jednaku širinu do 600mm. U početku se odmah videlo da se radi o *FineLine* furnirima (slika 3).

Slika 3: Furnir iz dubinski bojenog drveta (još u dubećem stanju); B,C,D- *FineLine* bojeni topolovi furniri

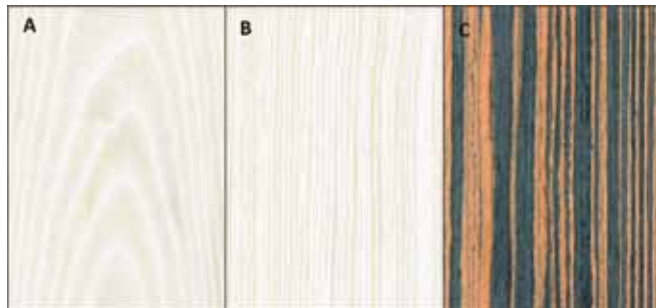
Slika 4: A i B FineLine „hrastov furnir“;
C-grubi „hrastov furnir“

Međutim, ambicije su porasle (što je valjda, normalno) i počele su imitacije pravih furnira. Malo po malo, čak i stručnjaci ma je postalo teško da razlikuju lažne hrastove ili javorove furnire od pravih (slike 4 i 5).

Sličnost između furnira pod C i furnira pod A (slika 2) postoji. Ovo je još uvek DRVO-topola a ne štampan papir. Ovo može da se shvati kao nešto loše samo ako se krajnjem kupcu nameštaja ne predoči šta je u pitanju.

Umesto zaključka

Danas je prava poplava lažnog drveta na fasadama zgrada, podovima, u javnim objektima, u kuhinjama i delovima nameštaja. To je stvar smanjenja troškova i/ili životnog standarda i ta-

Slika 5: A i B FineLine „javorov beljeni furnir“; C-„zebrano“
(foto: V.Zdravković)

kvi proizvodi svakako imaju svoje mesto na tržištu, ali oni nisu drvo.

Arhitekte i dizajneri koji oduvek diktiraju trendove, modu a formiraju donekle i ukus kupaca, treba da prihvate da kvalitetnog drveta praktično nema, da drvo nije savršeno (kao ni mi sami), bez čvora, devijacije vlaknaca ili dislokacije. Ako neko želi drvo bez grešaka, ostaje mu ili visoka cena ili možda FineLine furnir koji može da se površinski obrađuje kao i masivno drvo (jer je DRVO, ali topola koja može prilično verno da imitira mnogo vrednije vrste drveta). Ostaje i druga mogućnost: dekorativna folija (papir) na različitim podlogama ali to je druga tema... ■

PRODAJA povoljna PRODAJA povoljna PRODAJA

Preduzeće KORANAKOP prodaje Pilanu Putinci sa kompletnom opremom

Poslovno-proizvodni objekti, vlasništvo preduzeća KORANAKOP doo iz Indije, nalazi se u Putincima, na parceli površine 6.550 m². Tu su locirani poslovni objekti: PILANA, STOLARSKA RADIONICA, FARBARA, SUŠARA kao i SKLADIŠTE. Proizvodni objekti i zemljišna parcela predstavljaju osnovno sredstvo firme KORANAKOP doo Indija.

Dve paralelne hale su površine 1.000m², a između njih je razmak 30m od armiranog betona što stvara mogućnost spajanja hala sa krovom i time se stvara još 100 m² zatvorenog prostora.

Proizvodni objekat je infrastrukturalno u potpunosti opremljen: vodom, telefonima, internetom, gasom, asfaltnim pristupom, električnom energijom. U vlasništvu firme je trafo-stanica jačine 300 KW.

Objekat poseduje elaboat o zaštiti životne sredine, ispunjava standarde protivpožarne zaštite (postavljeni hidranti i pregradni zidovi).

Pilana Putinci je povoljnog geografskog položaja, na udaljenosti 15 km od Auto-puta Beograd-Zagreb i na 20 km udaljenosti od Auto-puta Beograd-Budimpešta. Udaljenost od Beograda je 50 km, a od Novog Sada 40 km. Aerodrom Surčin se nalazi na 45 km od objekta, a u blizini su i plovni putevi, reka Dunav i Sava. Proizvodni pogon KORANAKOP - Pilana Putinci nalazi se u neposrednoj blizini glavnih drumskih i železničkih saobraćajnica Beograd-Zagreb i Beograd-Novi Sad-Budimpešta.

KORANAKOP traži kupca. Postoji mogućnost prodaje poslovnih objekata Pilane Putinci sa ili bez opreme za obradu drveta.

Od opreme Pilana Putinci poseduje BRENTU za sečenje trupaca kapaciteta 20 – 40m³ na dnevnom nivou, zatim mašine za preradu i obradu drveta, sušare kapaciteta 60m³, farbaru i kompletnu proizvodnu liniju za pogrebne sanduke cca 350 - 400 komada mesečno, mašina za briket i drugo...

KONTAKTIRAJTE NAS: 063 289 611 i 063 508 447

Stolarsko trgovinska radnja, BELI BOR, bavi se preradom drveta, izradom delova u masivu, komodnog nameštaja, kuhinjskih i trpezarijskih stolova, klub stolova i setova, kao i izradom samačkih, bračnih i spratnih kreveta.

Svi elementi i gotovi proizvodi izrađuju se od masivnog drveta i medijapana.

BELI BOR

Stolarsko trgovinska radnja
Leskovac

STOLARSKO TRGOVINSKA RADNJA "BELI BOR"
16 000 LESKOVAC, TOME KOSTIĆA 1

TEL/FAX: +381 16/ 296-327, 296 - 318, SALON: +381 16/213-877
WWW.BELI-BOR.CO.RS, E-MAIL: OFFICE@BELI-BOR.CO.RS

PIŠE: MSc Milka Zelić

Oktobra 2018. godine u Beogradu je održan 15. međunarodni sajam zaštite životne sredine i prirodnih resursa – EKOFER istovremeno sa 14. međunarodnim sajmom energetike. Ovu manifestaciju je otvorio **Goran Trivan**, ministar zaštite životne sredine u Vladi Republike Srbije, zahvaljujući čijem izlaganju je ovaj čin prerastao u čas ekologije koji su svi prisutni pažljivo pratili.

Ministar je podsetio da je čuveni Oksfordski rečnik izdao saopštenje po kome je TOKSIČNOST u 2018. godini proglašena za REČ GODINE. Toksičnost je kompleksan pojam koji zahteva multidisciplinarni pristup za celovito tumačenje toksičnosti u životnom okruženju. Naučnici, ipak, navode dve najvažnije komponente koje su u direktnoj zavisnosti: ekologija i zdravlje ljudi. Mnoge supstance koje iz zemljišta pređu u lanac ishrane su izazivači određenih bolesti, a neke uzrokuju pojavu malignih tumora.

Ekološki problemi su sastavni deo života 21. veka, ali je neophodna njihova blagovremena prevencija. U centru smanjenja ekoloških problema je šuma. Šume, kao najsloženiji kopneni ekosistemi, direktno utiču na kvalitet životne sredine i na smanjenje ekološke zagađenosti, naročito u gradovima. U šumama pored drveća živi mnogo drugih vrsta biljaka, životinja, gljiva i mikroorganizama. Složenost šuma se ogleda u njihovoj izraženoj spratovnosti i raznovrsnoj međusobnoj povezanosti

svih članova životne zajednice. Stoga Ministarstvo zaštite životne sredine ulaže i znanje i finansijska sredstva u podizanje novih i očuvanje postojećih šuma.

Uvećanjem šumovitosti na željeni–potreban nivo, Srbija bi se pridružila šumovitijim zemljama Evrope, a istovremeno, globalni cilj održivog gazdovanja i upravljanja šumama bio bi realniji i primereniji sadašnjim i budućim potrebama obezbeđivanja ravnomernijeg bilansa zaštite i očuvanja prirodnih resursa i višestrukog koršćenja potencijala šumskih ekosistema.

Zbog sagorevanja fosilnih goriva koncentracija CO₂ u atmosferi veća je nego što je ikada bila u poslednjih pola miliona godina – i sve brže raste. Što više raste CO₂, zagrevanje je sve veće – i što je još važnije, veće će biti šanse da otpočne nešto ozbiljno i ne-

Goran Trivan, ministar, na otvaranju 15. međunarodnog sajma zaštite životne sredine i prirodnih resursa – EKOFER

povratno: porast nivoa mora usled topljenja leda na Grenlandu i tome slično. Globalno zagrevanje izazvano fosilnim gorivima koja sagorevamo u ovom veku, može dovesti do porasta nivoa mora koji će se nastaviti tokom čitavog milenijuma ili još duže.

Broj komunalnih i šumskih požara ogromnih razmera, koji su izazvani od strane ljudskog faktora, iz godine u

godinu raste u svim delovima sveta.

Ekstremni vremenski uslovi, prirodne katastrofe i zagađenje životne sredine su najveći globalni rizici u 2018. godini, prema tvrdnjama eksperata koje je anketirao Svet-ski ekonomski forum (WEF). Ovo su bile i stručne teme pratećeg programa prošlogodišnjeg Međunarodnog sajma zaštite životne sredi-

Foto: Arhiva Beogradskog sajma

ne i prirodnih resursa – EKO-FER-2018.

– Bez promene stanja sve-
sti neće se moći suštinski
promeniti stanje životne sre-
dine, a svojim delovanjem
Ministarstvo zaštite život-
ne sredine postiže rezulta-
te u promeni sistema zaštite
životne sredine i njegovog
društvenog statusa. Naše
vreme je došlo, samo je pita-
nje ko je to shvatio – nagla-
sio je Ministar zaštite životne
sredine Goran Trivan prilikom
svečanog otvaranja sajma
EKO-FER-2018.

Naučnici širom sveta upo-
zoravaju na enormno pove-
ćanje broja vanrednih situa-
cija, u današnje vreme, u ko-
jima masovno stradaju ljudi,
uništava se prirodna baština i
uništava se vitalna infrastruk-
tura. Stoga naučnici apelu-
ju na institucije, korporacije i
pojedince da deluju preven-
tivno.

Srbija, kao zemlja kandidat
za članstvo u EU, definisala je
sopstvene industrijske i eko-
loške politike, uz stručnu ana-
lizu ekonomskih modela i uz
uvažavanje već učinjenih gre-
šaka u ekologiji.

Od samog početka proce-
sa evropske integracije, pe-
desetih i šezdesetih godina
prošlog veka, primećeno je
da ekonomske i socijalne dis-
proporcije u Evropskoj uni-
ji mogu ugroziti celokupnu
strukturu evropske integraci-
je, ako se zapostave. Danas,
cilj EU nije da bogati posta-
nu bogatiji, a siromašni još
siromašniji, već da se jedna-
ko podele dobici i gubici, po
principu solidarnosti. Stoga,
EU izdvaja velika finansijska
sredstva za takozvanu zele-
nu ekonomiju jer je zelena
ekonomija preduslov daljeg
razvoja na celoj planeti, a ne
samo u EU. Stanje planete je
globalni prioritet.

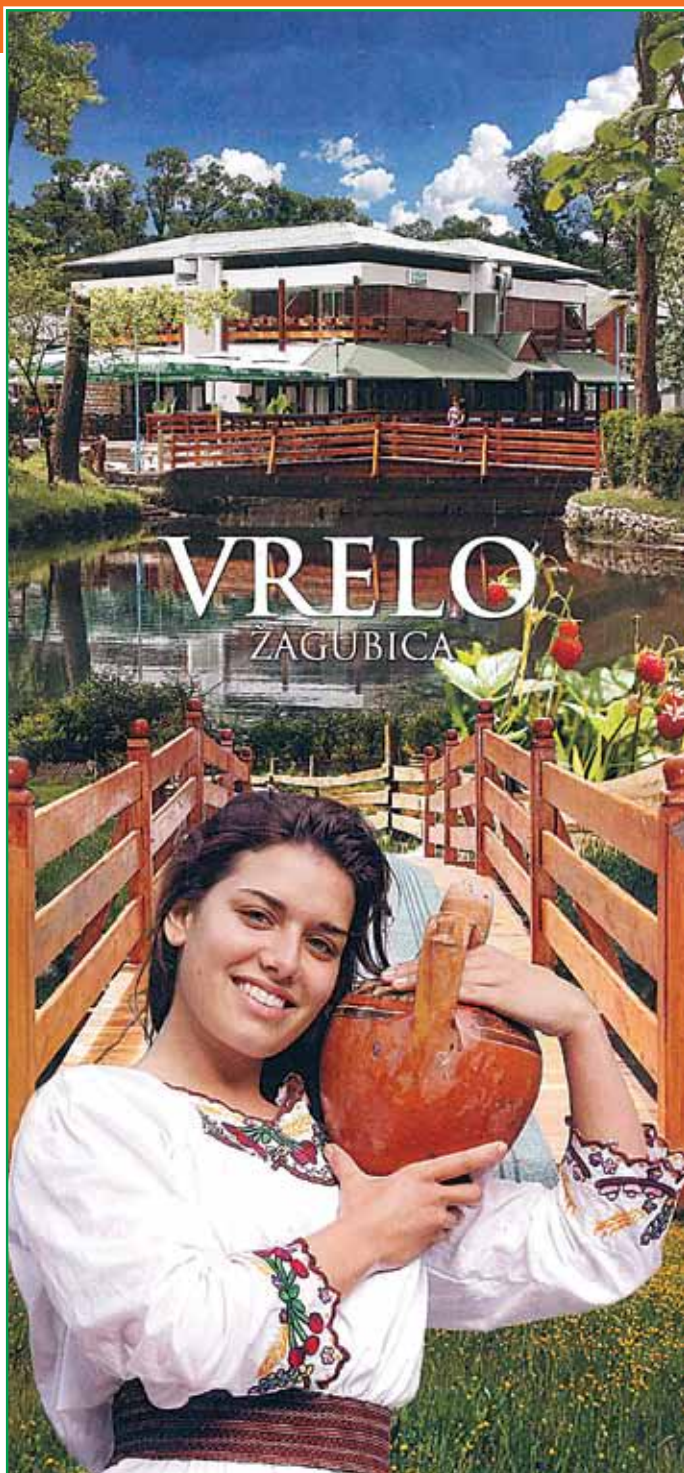
Ulaganje u sanaciju istorij-
skog otpada, kroz budžetski
„Zeleni fond“, jedan je od pri-
oriteta za realizaciju obave-
za Srbije iz Poglavlja 27, a sve
u cilju dostizanja zahtevnih

standarda EU politika. U Sربي
se svake godine proizvede
oko 100.000 tona opasnog ot-
pada. Od toga se zbrinu opa-
sne materije iz 60.000 tona,
koje svake godine izvezu fir-
me operateri opasnog otpa-
da nakon što ga prikupe, tran-
sportuju i skladište. Iz Srbije
putuje najčešće u Nemačku
i Holandiju. Ostatak završi u
prirodi, u tokovima vode, lan-
cu ishrane ili neadekvatno
skladišteno. Stoga je Ministar-
stvo zaštite životne sredine
organizovalo odličnu akciju
pozivajući građane da prija-
ve ako sumnjaju da je negde
neadekvatno zbrinut opasan
otpad.

Ministar zaštite životne
sredine Goran Trivan je nagla-
sio da je **neophodno da svi u
društvu promene svest kada
je u pitanju zaštita životne
sredine**. Trivan je još rekao da
se zaštita životne sredine rea-
lizuje zahvaljujući administra-
tivnim merama i uslovima na
kojima radi Ministarstvo, ali se
suštinski temelji na društve-
no usvojenom sistemu vred-
nosti, gde je stanje planete
prioritet.

Ministarstvo je u proteklih
godinu dana preduzelo niz
mera i aktivnosti u različitim
oblastima zaštite životne sre-
dine. Urađen je i nacrt prego-
varačke pozicije za Poglavlje
27 koji je visoko ocenjen od
Evropske komisije. Trivan je
istakao da je došao kraj ne-
kažnjenom zagađenju život-
ne sredine i dodao da se ta-
kvo ponašanje više neće to-
lerisati.

Rodoljublje je napredak
zasnovan na principima za-
štite životne sredine, a rodo-
ljublje se čita kao ekologija
– istakao je ministar Trivan,
podsetivši sve prisutne na ču-
venu poruku poglavice Sietla
iz davne 1854. godine: Zemlju
nismo nasledili od predaka,
pozajmili smo je od potoma-
ka... Ovim mudrim rečima do-
dajmo da je priroda jedina
knjiga koja na svim listovima
nudi mnogo sadržaja, kako je
govorio Gete. ■

Hotel VRELO na samom izvoru reke Mlave
ima 40 soba i osamdesetak ležajeva,
raspolaže sa velikom salom za seminare
i sve vrste slavlja, za različite oblike
rekreativne nastave, planinarske ture
kao i posete kulturno-istorijskim
spomenicima ovog kraja.

Uz gostoprimstvo i specijalitete
Homolja, čekamo Vas
u Hotelu VRELO Žagubica

012 710 0011 • doosatur@gmail.com

PIŠE: dipl. ecc **Danijela Sofronijević,**
PKS, viši savetnik za domaće i EU propise

Pitanje koje u poslednje vreme sve više zaokuplja pažnju kako domaće, tako i svetske javnosti, jeste pitanje uspostavljanja balansa između dva prioritetna i, samo na izgled, suprotstavljena koncepta: ekonomskog rasta sa jedne i pitanja zaštite životne sredine, sa druge strane. Traženje ravnoteže između ekonomskog rasta i razvoja i zdravlja ekosistema upravo je podstaklo stvaranje koncepta održivog razvoja, kao jednog od osnovnih načela zaštite životne sredine¹.

Ovakav pristup, koji po-drazumeva „zeleni ekonomski rast“, razmatrao se i unutar Evropske unije. Uvođenjem Sedmog Akcionog programa za životnu sredinu, uspostavljeni su ciljevi za vođenje evropske politike zaštite životne sredine do 2020. godine. Prema ovom Programu, posebna pažnja se posvećuje ciljevima, kao što su zaštita prirodnog kapitala, podsticanje resursno efikasnog i niskougljeničnog rasta, inovacijama i obezbeđivanju zdravlja i dobrobiti za čovečanstvo. Jedan od ciljeva koje Program proklamuje je obezbeđenje investicija za prevenciju i zaštitu životne sredine i klimatskih promena, kao i prepoznavanje ekoloških eksternalija.

Prema poslednjim zapažanjima Fiskalnog saveta, Srbija zaostaje za zemljama centralne i istočne Evrope (CIE) po nivou ulaganja u zaštitu

životne sredine, gde Srbija izdvaja samo 0,7% BDP-a, dok se u zemljama CIE, za ovu svrhu, prosečno troši oko 2% BDP-a. U svom izveštaju iz juna meseca 2018. godine, a ukazujući na neophodnost velikih investicija u ovoj oblasti, Fiskalni savet ističe da je u 2019. godini poželjno povećati investicije u zaštitu životne sredine za oko 130 miliona evra, što čini oko 0,3% BDP-a. Prema njihovoj proceni, za rešavanje nagomilanih ekoloških problema, neophodno je da država uloži gotovo 9 milijardi evra u sledećih 10 - 15 godina.

Ali, da li su javne investicije jedini, a potrebni, izvor finansiranja sistema zaštite životne sredine?

Pozivajući se na Zakon o zaštiti životne sredine, glavni izvor finansiranja u Republici Srbiji je republički budžet, a slede opštinski i budžet AP, zatim finansijska sredstva privrede, donacije, krediti, sredstva međunarodne pomoći, sredstva iz fondova EU, UN i međunarodnih organizacija.

Ekonomski rast i zaštita životne sredine

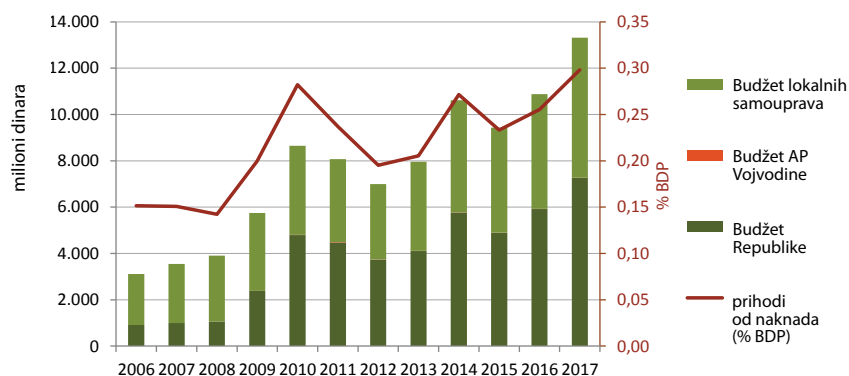

Tabela o poreklu sredstava za zaštitu životne sredine (2006. do 2017)
Izvor: Agencija za zaštitu životne sredine

Da bi ekonomski razvoj bio održiv, a zaštita životne sredine delotvorna, od izuzetne važnosti je uspostavljanje adekvatnog seta ekonomskih instrumenata. Kao takvi, ovi instrumenti ne samo što obezbeđuju siguran izvor finansiranja, već, primenom načela „zagađivač plaća“ i „korisnik plaća“, šalju jasne signale privrednim subjektima i građanima kako treba da se ponašaju. U tom smislu, ekonomski instrumenti koji se najviše primenjuju u Republici Srbiji su naknade, koje, kao takve, čine dominantan izvor finansiranja. Postoje dve kategorije naknada: naknade za

korišćenje prirodnih resursa i naknade za zagađivanje životne sredine.

Do usvajanja Zakona o naknadama za korišćenje javnih dobara², koji je donela Narodna skupština Republike Srbije početkom decembra 2018. godine, u oblasti zaštite životne sredine plaćalo se ukupno devet vrsta naknada, koje su, kao takve, predstavljale prihod Zelenog fonda RS, Pokrajinskog i lokalnih budžetskih fondova za zaštitu životne sredine. Jedna od slabosti ovakvog sistema finansiranja se upravo odnosila na nepostojanje jedinstvenog zakona kojim su obuhvaćene sve na-

¹ Jonathan M. Harris, Ekonomija životne sredine i prirodnih resursa: savremeni pristup, Beograd 2009

² Zakon o naknadama za korišćenje javnih dobara (Sl. glasnik RS br. 95/18)

knade. Novo zakonsko rešenje, koje će se primenjivati od 1. januara 2019. godine, osim odredaba čl. 134-139. ovog zakona koje će se primenjivati od 1. marta 2019. godine, kao i odredaba čl. 154-164. ovog zakona koje će se primenjivati od 1. januara 2020. godine, treba da otkloni nepravilnosti dosadašnjeg sistema finansiranja, barem u delu jedinstvenog obuhvata naknada, čime bi naplata bila pojednostavljena i transparentna, a sam sistem efikasnije funkcionisao.

Prema podacima Agencije za zaštitu životne sredine, ukupni prihodi od naknada koje se odnose na zaštitu životne sredine u 2017. godini, iznosili su 13.315,54 mil. RSD, što čini 0,30 % BDP (porast u odnosu na 2016. godinu kada su iznosili 10.883,84 mil. RSD ili 0,26 % BDP). Zbir prihoda od ovih naknada je iznos koji Republika, Autonomna pokrajina i lokalna samouprava moraju da utroše namenski, na osnovu godišnjeg programa, preko budžetskog fonda za zaštitu životne sredine.

Deo prihoda budžetskih fondova za životnu sredinu čine prihodi od poreza u ovoj oblasti, a prema metodologiji Eurostata obuhvataju četiri vrste poreza (porez na potrošnju energenata, na transport, kao i na zagađenje i korišćenje resursa). Republički zavod za statistiku vodi evidenciju prihoda od poreza u oblasti životne sredine, prema kojoj je vrednost ovih prihoda u 2016.g. iznosila 186.653,4 mil. RSD, što je za 11,6% više nego prethodne godine. Sa druge strane, da svest o značaju i koristima od ulaganja u životnu sredinu nedovoljno

raste ukazuje i podatak da je vrednost ulaganja sektora pri-vrede u zaštitu životne sredine u 2017.g. iznosila 3.628, 69 mil. RSD, što čini svega 0,13% BDP (veliki pad u odnosu na 2016.g. kada je iznosio 0,26% BDP).

U cilju uspostavljanja stabilnosti sistema finansiranja životne sredine, Vlada Republike Srbije usvojila je 2016. godine Odluku o osnivanju Zelenog fonda, kao finansijskog instrumenta, čija je osnovna namena da omogući predviđiv i održiv sistem finansiranja aktivnosti na zaštiti životne sredine. Na žalost, do danas - dve godine kasnije, još uvek nedostaju podzakonska akta koja bi trebalo da regulišu rad ovog fonda i učine ga operativnim. Ono što dodatno opterećuje sistem finansiranja, jeste nenamensko trošenje prihoda od naknada, koji su i tako nedovoljni da se odgovori na rastuće potrebe i zahteve zaštite životne sredine.

Ono oko čega se slažu predstavnici stručne javnosti je evidentan problem nedovoljnog izdvajanja novca za zaštitu životne sredine u Srbiji. Uzimajući u obzir i aktuelne EU integracije, prilagođavanje Srbije standardima EU u ovoj oblasti koštaće preko 11 milijardi evra³, što čini ovo poglavlje jednim od najskupljih za primenu. Ono što će, svakako, da predstavlja izazov i u narednom periodu jeste kako uspostaviti adekvatne ekonomske instrumente i obezbediti potrebne izvore finansiranja, a sve u cilju uspostavljanja „zelenog“ ekonomskog rasta, kao prilike za jačanje domaće privrede, uz istovremeno očuvanje životne sredine. ■

³ Prema Nacionalnoj strategiji aproksimacije u oblasti životne sredine za RS 2011-2030. koju je Vlada RS usvojila u oktobru 2011, sektorski posmatrano najveća ulaganja očekuju se u sektoru voda (5,6 mlrd eura), otpada (2,8 mlrd eura) i industrijskog zagađenja i vazduha (2,0 mlrd eura). Ukupni troškovi sprovođenja su procenjeni na 10,6 milijardi evra prema cenama iz 2010. godine do kraja 2030. godine ili oko 1400 evra po glavi stanovnika. Prema novim procenama, ukupne očekivane investicije u zaštitu životne sredine iznose oko 14 mlrd eura, od čega se samo u sektoru voda očekuje oko 9 mlrd eura.

Poznati dobavljač lepkova za drvoprerađu, stolariju i proizvodnju nameštaja **DEPROM** Rača predstavlja standardnu i inovativnu ponudu lepkova i vezivnih sredstava vodećeg evropskog proizvođača **KLEIBERIT** iz Nemačke.

- lepkovi za drvo D2, D3, D4 i brzovezujući
- poliuretanski D4 i konstruktivni lepkovi
- kant - lepkovi u granulama i patronima za sve vrste mašina za kantovanje
- urea - lepkovi u prahu za furniranje u vrućim presama
- lepkovi za oblaganje profila - topivi kao i
- disperzioni termoreaktivni za 3D lepljenje u vakuum i membranskim presama
- tapetarski lepkovi za sunder, meblo i drvo
- silikoni, PUR-pene, diht mase
- učvršćivači, razređivači, čistači, paste itd

Garantovani **KLEIBERIT** kvalitet, originalno pakovanje, brza i redovna dostava, stabilan lager i mogućnost kreditiranja kupaca, tehnička podrška uz optimalne preporuke, neke su od naših osobina koje nas izdvajaju kod odluke proizvođača za saradnju sa nama.

t/f 034 752 202
063 88 53 453
deprom@mts.rs
www.deprom.rs

Ovlašćeni zastupnik **KLEIBERIT®**
DEPROM doo
Prodaja lepkova i vezivnih sredstava
Rača KG 34 210

MAŠINE, ALATI I TEHNOLOGIJE ZA OBRADU DRVETA

NIŠ - MEDIJANA
NATKRIVANJE ARHEOLOŠKOG
NALAZIŠTA
RASPON 72M BEZ OSLOKACA

PIRAMIDA DOO
PALANKA 78
SREMSKA MITROVICA
T. 022 639 205
F. 022 611 081
E. sm.piramida@neobee.net
WEB. www.piramidasm.rs

ESTIA, 11080 Zemun, Batajnički drum 6n
tel/fax: 011/316 42 51, 316 16 29, 219 76 32
estia.beograd@gmail.com, office@estia.co.rs
www.estia.co.rs

PROIZVODIMO I MONTIRAMO

- nameštaj za opremanje stambenih objekata: kuhinje, spavaće sobe, dečije sobe, kupatila, sobna vrata
- sve vrste kancelarijskog nameštaja
- opremanje apoteka i laboratorija
- opremanje svih drugih poslovnih i javnih objekata
- izrada frontova za nameštaj i uslužno lakiranje drveta
- projektovanje svih vrsta nameštaja, kao i konsultacije u realizaciji željenih formi i izgleda

PIŠE: dr Miladin Brkić

Mašine za briketiranje biomase

Danas se postavlja pitanje ekonomičnosti, ekološkiosti i održivosti upotrebe čvrste biomase, kao alternative fosilnom gorivu. Potencijalne količine ostataka drvne i poljoprivredne biomase su velike, u Srbiji iznose oko 20 miliona tona svake godine. Kod nas se za sada od navedene količine koristi do pet procenata.

U širokoj upotrebi su mašine (prese) za suvo i vlažno briketiranje biomase. U ovom članku osvrnućemo se samo na tzv. suvo briketiranje. Vlažno briketiranje obavlja se kod otpadnog vlažnog papira i druge biomase preko 20% vlage. Alat mašina za vlažno briketiranje izrađuje se u obliku cediljke da bi mogla izaći suvišna voda.

Mašine za suvo briketiranje biomase dele se prema pogonu na: mehaničke i hidraulične. Od mehaničkih poznate su: sa klipom, pužem (spiralom), sa glatkim valjcima koji uvijaju biomasu u briket i s ošebrenim valjcima (točkovima), koji radijalno sabijaju biomasu u briket. Najčešće izvedbe mašina za briketiranje su sa klipom i pužem, koji mogu da ostvare veće pritiske na presovani materijal. Mehaničke mašine sa klipom obično imaju dva zamajca (radi uštede energije), za pogon klipnjače i klipa preko vratila s ekscentrom. Dakle, one mogu da sukcesivno sabijaju biomasu u jednom ili u dva smera. Radni ciklus sastoji se od punjenja sirovine, presovanja i ekstrudiranja. Briketirke dobijaju pogon od elektro ili dizel-motora, preko kaišnika i jednog od zamajaca.

Mehaničke mašine su uglavnom stacionarne, a hidraulične zbog kompaktne konstrukcije mogu da budu i mobilne (prevozne i prenosne). Hidraulične mašine imaju manje gabaritne dimenzije, jednostavnije su za rukovanje, rad, podešavanje i održavanje. Mehaničke mašine za briketiranje mogu da postignu veći učinak od hidrauličnih. Kod ovih mašina brikete su većeg prečnika i dužine, veće sabijenosti i otpornosti.

Mašine za briketiranje mogu biti sa zatvorenim ili otvorenim ciklusom rada. Zatvoreni ciklus rada podrazumeva posedovanje uređaja koji za vreme sabijanja stopira izlazak briketa, radi boljeg sabijanja.

Sastavni delovi mehaničke mašine za briketiranje biomase s otvorenim ciklusom rada su: noseća ramska konstrukcija, elevator, koš, pužni dozator biomase, elektromotorni ili dizel pogon, zamajci, ekscentar (kolenasto vratilo), klipnjača, klip, usipni cilindar, kompresioni cilindar, prstenovi za električno ili vođeno zagrevanje (opciono), konusni cilindar ili ovalno suženje u cilindru (mlaznica u obliku grla), koji služe za formiranje oblika brikete i na kraju dvodelni ekstruzioni cilindar: tzv. čeljusti, jaram ili stezna glava (uzengije s oprugama, tegovima ili hidraulikom), koji služi kao kalibracioni i sigurnosni deo alata prese, zatim staza za hlađenje briketa, uređaj za pakovanje u termosakupljajuću foliju, džakove, i uređaj za zavarivanje folije. Najvažniji deo mehaničke mašine za briketiranje jeste alat mašine: klip, cilindri i jaram (čeljusti). Od ovog sklopa zavisi kako će se formirati briket, samolepljivost, gustoća, čvrstoća, otpornost na udar, otpornost na penetraciju (probijanje), lomljivost, otpornost na vlaženje, itd. Jarmom ili steznom glavom, mehaničkim ili hidrauličnim putem, reguliše se stepen sabijenosti briketa. Alat treba da obezbedi pritisak na biomasu od 150 do 200 bara (kod nekih dostiže i do 300 bara) i da ostvari temperaturu biomase od 90 do 95°C, pa i više, zavisno od vrste biomase. Ovo su osnovni uslovi za dobar rad mašine za briketiranje lignoceluloznog materijala, koji treba da se sam zalapi na povišenoj temperaturi, bez dodatka vezivnog sredstva. Vezivna sredstva često nisu ekološka. A ako se koriste ekološka onda ona povećavaju cenu briketa. Zapreminski odnos presovanja biomase treba da bude 1:8 do 1:10.

Formiranje briketa u otvorenom ciklusu rada obavlja se u konusnom delu ili u mlaznici (matrici), tj. u suženom delu cilindra (grlu). Kod zatvorenog ciklusa rada postavlja se na kraju radnog cilindra zatvarač (pregrada), koja naizmenično radi u sprezi sa kretanjima klipa u cilju formiranja briketa.

Sastavni delovi hidraulične briketirke su: upravljački orman, koš za biomasu, elektromotor, pužni izuzimač biomase, rezervoar za ulje, pumpe, hidraulični ventili i vodovi, klip, usipni cilindar za biomasu, kompresioni cilindar, sa ili bez zatvarača cilindra (klizna ploča sa hidrauličnim pogonom), konusni cilindar (opciono) i kalibracioni deo (dvodelni ekstruzioni cilindar s uzengijama). Briketirka dobija pogon od elektromotora i hidraulične pumpe. Ako je briketirka sa zatvaračem kompresionog cilindra onda ona radi u zatvorenom ciklusu rada.

Biomasa pre briketiranja treba da je homogena, dobro izmešana, usitnjena 4 do 6 mm, da ima optimalni sadržaj vlage 10 do 14%, zavisno od vrste biomase. Za veću usitnjenost sirovine potrebni su manji pritisci za briketiranje i obrnuto. Previše usitnjena i

dovoljno neusitnjena biomasa troši mnogo energije za sabijanje. Suviše suva i prevlažna biomasa se teže briketira, brikete se raspadaju. Brikete sa šupljom sredinom uglavnom proizvode pužne briketirke. Ovakve brikete bolje sagorevaju, zbog prolaska gasova kroz sredinu brikete.

Mašine za briketiranje zahtevaju ugradnju kvalitetnog legiranog čelika, preciznu izra-

Fotografija arhiva autora

Hidraulična briketirka

du delova, adekvatno podešavanje, jer se prohodni delovi briketirke brzo troše, zbog visokog stepena abrazivnosti biomase, naročito iz poljoprivrede. Posebno je važno da se mašina za briketiranje redovno održava, čisti i podmazuje. Uvođenje automatizacije rada i elektronske kontrole rada umnogome doprinosi dugom veku rada mašina i boljim fizičkim i termičkim karakteristikama briketiranog materijala.

Više informacija možete da nađete u knjizi: Razvoj i opremanje pogona za peletiranje i briketiranje biomase, od autora dr Brkić M. i msc Gluvalkov Zorice. ■

**Knjigu možete poručiti preko redakcije časopisa
DRVOTEHNIKA na telefon 011 213 95 84 ili putem e-maila:
office@drvotehnika.com**

KAHL – LINIJE ZA PELETIRANJE DRVETA

SVETSKI KVALITET — Decenijama unazad, KAHL linije za peletiranje uspešno se koriste za presovanje organskih proizvoda različitih granulacija čestica, sadržaja vlage i gustina materijala.

AMANDUS KAHL GmbH & Co. KG
Dieselstrasse 5–9 · 21465 Reinbek
Hamburg, Germany
+49 (0) 40 72 77 10 · info@akahl.de
akahl.de

INDUSTRIAIMPORT d.o.o.
Jirečekova 11, 21000 Novi Sad
T +381 21 453 977 · M +381 64 144 2441
industriaimport@gmail.com
industriaimport.rs

INČ STYLING D.O.O. PREDUZEĆE ZA PROIZVODNJU,
PROMET I USLUGE U OBLASTI GRADJEVINARSTVA

BEOGRAD, ŠLJIVARSKA 18 E-MAIL: INCHSTYLING@YAHOO.COM
TEL/FAX: 011/3945442 MOB: 063/210912 063/8196509

*prodaja i ugradnja
parket
lajsne
pragovi*

PIŠE: mr Mare Janakova Grujić,
istoričar umetnosti

Italijanski arhitekta Roberto Rosi autor je interesantne kuće u ruralnoj oblasti nadomak Riminija na severu Italije. Kuća je napravljena od drveta, kao lakog, a čvrstog i izuzetno zahvalnog materijala za gradnju još od pamtiveka. Osnova kuće je osmougaona i razvijena na 150 m² površine osnove, a forma i funkcija su dizajnirani tako da pruže vlasnicima maksimalno uživanje u vizurama. Naime, ambijent je izuzetno živopisan i sa-

Drvena kuća koja rotira

Foto: ProTek

činjavaju ga šaroliki brdoviti predeli, plodne zelene nizije i krševite planine u daljini. Da bi sve ovo moglo da se sagleda u punoj lepoti i intenzitetu doživljaja, uveden je kuriozitet – kuća ima mogućnost rotacije i to u punom kružnom opsegu (360 stepeni).

Drvena kuća postavljena je na masivni centralni stub koji joj omogućava okretanje u oba smera u punom radijusu. Zahtev za rotiranjem objekta postavio je investitor na samom početku, ali ne samo sa ciljem da obezbedi impresivne i mobilne vizure u svom domu, već i zbog svoje strasti prema mašinama i mehanizmima.

Kako bi što manje energije bilo potrebno za okretanje tako velikog objekta, kuća je dizajnirana da bude što lakša: samo ram je napravljen od čelika, dok su zidovi i ispuhe od drvenih panela. Čelik je maskiran drvetom, tako da kuća deluje potpuno prirodno, kao uzdignuta i luksuzna koliba ili sojenica. Kao sistem izolacije korišćeni su reciklirani materijali – paneli od kono-
plje i drvenih vlakana.

Velika pažnja posvećena je i energetskej efikasnosti kuće. Naime, kuća ima nulto-energetski balans i to je čini energetski efikasnim i održivim objektom kakav je više nego poželjan u našem veku. U cilju toga na krovu postavljeni solarni paneli koji generišu energiju potrebnu za njeno funkcionisanje. Rotacijom kuće prilagođava se i položaj fotopanela prema suncu, da bi se maksimalno koristila njegova energija. Pored pobrojanog, ova kuća opremljena je i grejnom pumpom i geotermalnim sistemom, koji takođe generišu energiju.

Enterijer kuće je prozračan, pun svetlosti, vedar i komforan. Drvo je i ovde zastupljeno kao dominantan materijal. Mobilijar, kako pokretni tako i nepokretni, izrađen je od svetlog, četinarskog drveta. Drvenasti ton unutrašnjosti koloristički je oplemenjen pažljivo odabranim kućnim tekstilom. Prozorski otvori postavljeni su široko, na najistaknutijim mestima kuće, tako da je krajolik koji se pruža kroz njih najlepši ukras enterijera. ■

doo Prijedor, Rudi Čajavec br. 3 Tel:+387 52 238 081, Fax:+387 52 238 082, e-mail:info@javor-prijedor.com

NAMJEŠTAJ ZA OPREMANJE I DIJELOVI NAMJEŠTAJA OD MASIVA

Uz dugogodišnje iskustvo u proizvodnji fabrika namještaja „JAVOR“ doo Prijedor, proizvodi **pločasti, tapacirani i namještaj od masiva** (hrast, bukva, tt. jasen), **trp. stolove, kuhinje, stolice, komode, ormane, sp. sobe, podove, dijelove za namještaj od masiva, kao što su: fronte od masiva i mdf., ukrasne i ostale stubove, razne ukrasne lajsne, radne ploče, i ostale dijelove namještaja od masiva po želji i zahtjevu kupca.**

Ova linija proizvoda, namjenjena je, **kako krajnjim kupcima, tako i trgovcima, proizvođačima, dizajnerima, arhitektama**, na način što će u našoj fabrici kupiti samo ono što im je potrebno, po mjeri koju zahtjevaju, a pri tom dorađivati i finalizirati bez ikakve potrebe da mijenjaju svoj način i stil rada, kao i željenu potrebu namještaja i opremanja prostora.

MI SMO TU ZBOG VAS!

Kuhinja LUCIJA sa djelovima

Legenda:

- 1 Fronta Lucija
- 2 Blat ukrasni
- 3 Završna stranica
- 4 Kapa Monument
- 5 Ploča nhl
- 6 Ploča radna Javor TT
- 7 Vinski staklo (Tlovo ležište)
- 8 Ploster
- 9 Stolica zavijena sa platicom
- 10 Lajsa nhl
- 11 Lajsa završna
- 12 Lajsa injektirana
- 13 Oble

Spavaća soba KRALJICA
masiv hrast - 100 %

BIĆE NAM ZADOVOLJSTVO DA POSTANEMO DIO VAŠEG USPJEHA U PROIZVODNJI, PRODAJI I OPREMANJU.

www.javor-prijedor.com

15 godina
sa vama

MAJOR ENTERIJER DOO,
Bulevar Mladih 2, 11250 Železnik
Tel/fax: 011/2580 266
major.enterijer@major.rs, prodaja@major.rs
www.major.rs

- > Opremanje enterijera, poslovnih prostora, ugostiteljskih i privatnih objekata
- > Proizvodnja i montaža svih vrsta nameštaja po meri
- > Sečenje i kantovanje pločastih materijala
- > Krivolinijsko sečenje i kantovanje
- > Profilisanje i druge obrade na CNC mašini
- > Farbanje

Naš stručni tim dizajnera i inženjera Vam može pomoći u realizaciji Vaših zahteva i uputiti Vas u mogućnosti koje nudimo u našem proizvodnom pogonu.

PIŠE: mast. ing. Marko Veizović

Odsek za tehnologije, menadžment i projektovanje nameštaja i proizvoda od drveta na Šumarskom fakultetu u Beogradu bio je domaćin dva važna međunarodna događaja - sastanak u okviru projekta FORESDA i međunarodna naučna konferencija COST FP1407.

Sastanak konzorcijuma FORESDA

Početkom novembra (6.–8. 11. 2018), na Šumarskom fakultetu u Beogradu održan je sastanak konzorcijuma FORESDA. Prisutni su bili predstavnici institucija iz devet zemalja koje su direktno ili indirektno povezane sa sektorom drvne industrije. Pored lidera projekta CyberForum-a iz Karlsruhea, na konferenciji su učestvovali predstavnici institucija iz Nemačke: Regionalna razvojna agencija Northern Black Forest i privatna kompanija inno AG takođe iz Karlsruhea. Sloveniju su predstavljali Slovenački šumarski institut zajedno sa Drvno-industrijskim klasterom, dok su Razvojne agencije „Preda“ iz Prijedora i „Zeda“ iz Zenice predstavljali Bosnu i Hercegovinu. Na sastanku su bili i predstavnici strukovnih udruženja iz Hrvatske (Drvno-industrijski klaster), Bugarske (Klaster za nameštaj), Rumunije (Regionalni klaster za drvo – PRO-WOOD) i ZMVA agencija iz Mađarske. Od Visokoškolskih ustanova na sastanku su učestvovala dva relevantna institucije: Univerzitet u Salzburgu i Univerzitet u Beogradu – Šu-

Međunarodna saradnja Katedre za primarnu preradu drveta Odseka za tehnologije, menadžment i projektovanje nameštaja i proizvoda od drveta sa Šumarskog fakulteta u Beogradu

Umrežavanje kao krucijalni pokretač razvoja

marski fakultet (nastavnici sa Katedre za primarnu preradu drveta sa odseka za Tehnologije, Menadžment i Projektovanje nameštaja i proizvoda od drveta).

Trodnevni sastanak naglasio je važnost inovacija za razvoj malih i srednjih preduzeća. U okviru ove teme je dr Jelena Matić, redovni profesor Šumarskog fakulteta u Beogradu, prezentovala inovativne proizvode koji su rezultat njenog rada sa studentima TMP odseka. Prikazani, realizovani, modeli nameštaja izazvali su oduševljenje učesnika sastanka, ali i pozive da se proizvodi predstave široj međunarodnoj publici. O inovativnim proizvodima govorio je i dr Aleksandar Lovrić, docent Šumarskog fakulteta u Beogradu, koji je prezentovao

deo svojih istraživanja o mogućnosti primene termičkog tretmana na furnir koji se koristi u proizvodnji furnirskih ploča. Ovaj sastanak je, tako-

đe, bila prilika da se provede prvi rezultati pilot projekta vezanog za koncept oscilatornog sušenja rezane građe. Dr Goran Milić, vanredni profe-

sor Šumarskog fakulteta u Beogradu je učesnike sastanka upoznao sa pilot projektom koji vode partneri sa Šumarskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, a koji se bavi temom oscilatornog sušenja drveta. Cilj ovog pilot projekta je poboljšanje konvencionalnog metoda sušenja rezane

građe. Do sada su sprovedena ispitivanja nekoliko različitih režima oscilatornog sušenja na rezanoj građi bukve debljine 38 mm, i dobijeni su veoma pozitivni rezultati po pitanju skraćivanja trajanja procesa sušenja i unapređenja kvaliteta osušene rezane građe. Preliminarni rezultati ispitivanja

primene oscilatornog režima pri sušenju rezane građe hrasta debljine 25 mm prikazali su skraćivanje trajanja procesa sušenja za oko 20% uz sličan kvalitet osušene rezane građe. Jedna od aktivnosti u okviru ovog sastanka bila je i poseta Beogradskom sajmu nameštaja, koji je u poslednjih nekoliko godina postao jedan od najvažnijih sajmova nameštaja u regionu jugoistočne Evrope.

Za više informacija o projektu pogledajte veb sajt: <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/foresda>.

Međunarodna naučna konferencija COST FP1407 „Living with modified wood“

Početkom decembra (12. i 13. 12. 2018.) je, u okviru COST akcije FP1407, održana međunarodna naučna konfe-

rencija „Living with modified wood“, koja je na Šumarskom fakultetu u Beogradu okupila preko stotinu učesnika iz Evrope i Sveta. Keynote govor konferencije, pod nazivom „Shift Your Thinking for Research Innovation“, održao je profesor Eric Hansen sa državnog univerziteta u Oregonu. Na konferenciji je prezentovano preko 50 naučnih radova iz oblasti modifikacija drveta. Među prezenterima bilo je i četvoro nastavnika sa Šumarskog fakulteta u Beogradu.

Knjigu izvoda sa konferencije možete naći na linku: (<http://costfp1407.iam.upr.si/en/resources/files/publications/fp1407bookabstractsbelgradeconference2018.pdf>)

Za više informacija o COST FP1407 akciji posetite veb sajt. (<http://costfp1407.iam.upr.si/en/>) ■

PIŠE: Isidora Gordić

Vreme kome pripadamo je vreme globalnog življenja i stanovanja. Zahvaljujući modernim tehnologijama sa lakoćom savladavamo ogromne razdaljine putujući kroz realni ili virtuelni prostor za kratko vreme. Za putovanja koja su našim precima trajala mesecima, nama su potrebni sati. Za poruke koje su njima putovala danima, nama danas trebaju sekunde. Za količinu informacija kojom bivamo zatrpani u toku samo jednog dana, našim precima je pre nešto više od sto godina trebao ceo život da ih prikupe. Jasno je da razmena informacija nikada nije bila brža. To se nesumnjivo odrazilo na sve segmente života i poslovanja. Nekada smo kaskali za svetom decenijama čekajući da tehničko-tehnološke novine stignu i do nas. Danas ih neki od naših sjajnih inovatora među prvima u svetu koriste. (Podsetimo, pre izvesnog vremena smo upravo na stranicama ovog časopisa pisali o arhitekti Ireni Kilibardi iz Beograda, koja je među prvima počela da koristi OLED tehnologiju u dizajnu i da je kombinuje sa kompozitnim materijalom korianom. Otad skuplja nagrade na svetskoj sceni.)

Izvesno je, dakle, da novi materijali pokoravaju svet osvojivši najpre naše mikrosvetove – od oblačenja i pripreme hrane preko stanovanja, najšire shvaćenog, pa do poslovanja i putovanja. Pomenimo samo neke: rau-fipro se iz vazduhoplovne industrije i Formule 1 preselio u gra-

Gde je drvo u enterijeru danas?

đevinarstvo i od njega se danas pravi najkvalitetnija stolarija sertifikovana i za pasivne kuće; kerok i granmatiks pružaju ranije neslućena rešenja u kuhinjama i, uopšte, u enterijeru, kao i već pomenuti korian; vlaknaste ploče velike i srednje gustine (HDF i MDF) su našle svoju primenu u podovima i pločastim materijalima za najrazličitije namene; o multifunkcionalnosti PVC-a ne treba trošiti reči; WPC ili drvo-plastični kompozit ubrzano osvaja teritoriju podnih obloga za spoljnu upotrebu. Na sceni su i najrazličitiji drugi kompozitni materijali... Ali se možda baš ovde vredi zapitati – a šta se dogodilo sa dobrim, starim drveto i gde je njegovo mesto u savremenom trenutku?

Njegova svojstva su nam dobro poznata, znamo mu vrline i mane. Ipak je to jedan od najstarijih materijala. Prva ljudska izgrađena staništa su najverovatnije i bila od drveta, a posle se drvo kombinovalo sa kamenom i u tom dvojstvu je na različite načine pretrajalo u građevinarstvu do sada.

No, da li je drvo danas *passé*?

Kao i na drugim materijalima, radilo se i na unapređivanju svojstava drveta. Tako smo dobili termički obrađeno drvo kome su promenjena i poboljšana hemijska svojstva i boja zahvaljujući izlaganju visokoj temperaturi, istina, na uštrb nekih mehaničkih svojstava. Zatim je tu i acetilacija, kojom se takođe utiče na dimenzijsku stabilnost i otpor-

Fotografije: arhiva autora

nost na truljenje, a za razliku od termičke obrade, zadržava se i čvrstina i savitljivost. Kako su nanontechnologije već deo svakodnevice i u drugim

oblastima, primenjene su i na premaze za zaštitu drveta čime se značajno podigla otpornost na abraziju. Drvo je ono staro, a ipak bolje. Stoga

je i dalje poželjno i za izradu drvenih fasada pomoću kojih kuća diše, kao i podnih obloga za spoljnu upotrebu, te vrhunske stolarije.

Pojedini proizvođači pločastih materijala pronašli su,

čak, načine da proizvedu prosvetljeno drvo ili drvo koje propušta prirodnu i veštačku svetlost koristeći optička vlakna ili ga suptilno kombinujući sa drugim materijalima, čime mu je data potpuno no-

va dimenzija u uređenju enterijera. Termička obrada drveta dala je jedan sasvim novi spektar prirodnih, toplih boja enterijerima.

Italijanski i sve popularniji skandinavski dizajneri svoje najbolje i najpopularnije komade nameštaja i dalje izrađuju od masivnog drveta okrećući se kako autohtonim, evropskim, tako i egzotičnim vrstama, neretko u kombinaciji sa prirodnom kožom, ali i drugim prirodnim materijalima.

Da završimo s podovima. Ako ostavimo tradicionalne kamene, mermerne i keramičke obloge po strani, ponuda je bogata i konkurencija prilično velika. Laminati su napravili istinsku revoluciju svojom pojavom, naročito u sferi komercijalnih podova. Danas taj segment sve više preuzimaju luksuzne vinil ploče (LVT) koje su za klasu i više bolje od njih. Tu su i PVC i gumene podne obloge, pa ekološki podovi od reciklirane kože, bambusa, plute... Ipak, i dalje se u najlepše i najekskluzivnije enterijere polažu parketi – od najklasičnijeg, složenog u „riblju kost“ do velikih, monumentalnih formata. Izrađuju se sa različitim završnim obradama – bajcovani, beljeni, dimljeni, crno prani, brušeni, četkani,

ručno hoblovani, lakirani, voskirani, uljeni... A sve češće se za podove koristi i drvo kome je promenjena namena, drvo s pričom. Svejedno je da li je reč o dvoslojnim, višeslojnim ili masivnim parketima, oni su i dalje podloga broj jedan koja diže vrednost svakoj nekretnini. Zašto? Zato što nijedna druga podna obloga ne može pružiti takvu direktnu vezu sa prirodom kao što je to ona koju ostvarujemo kad bosim stopalom stupimo na četkano drvo i osetimo mu svaki god i svaku ćeliju; zato što nijedna druga podloga nije toliko jedinstvena i neponovljiva, topla na dodir, a opet trajna uprkos neumitnoj konačnosti; i zato što nijedna druga podloga ne stari tako lepo kao drvo. Prirodne promene na drvetu u boji i sitne ogrebotine koje mu daju patinu dodaju mu karakter i dodatnu vrednost. Drvo stari kao lepa žena. Krasi ga svevremena elegancija koja pristaje svakom enterijeru. Istovremeno je i ekološko i obnovljivo, tradicionalno i moderno, konzervativno i inovativno, prefinjeno i sirovo, baš kao i vreme u kome živimo.

I da odgovorimo na pitanje iz naslova ovog teksta: gde je drvo u enterijeru danas? U njegovom centru, tamo gde i treba da bude. ■

BANER 200 x 60 px
mesec dana
i PROFIL FIRME
godinu dana
9.000 din

pošaljite mail na: info@drvotehnika.info

Drvena industrija Srbije na jednom mestu

DRVOTEHNIKA.INFO
portal drvne industrije

PIŠE: mr Mare Janakova Grujić,
istoričar umetnosti

Južno-korejski umetnik Li Džej Hajo (Lee Jae Hyo) koristi organske materijale kao što je drvo da bi kreirao monumentalne skulpturalne komade primenjene umetnosti. Oblici koji ga privlače su kako geometrijski tako i organski, i nastali su od stabala i grana drveta. Oni su potom vešto ukomponovani u složene, perfektno oblikovane 3D forme koje predstavljaju slobodnostojeće podne skulpture, skulpture u otvorenom prostoru ili pak komade namštaja.

Drvo koje upotrebljava Džej Hajo najčešće predstavlja jeftinu ili čak odbačenu drvenu građu koju pronalazi u svojoj neposrednoj okolini. Skupa, retka stabla su izuzetno retko u domenu njegovog interesovanja, jer sam umetnik veruje da se najimpresivniji efekat umetnosti postiže upotrebom uobičajenih, dobro poznatih i svakodnevnih materijala.

Kako bi postigao likovno upečatljiv i teksturalno savršen izgled skulptura, ovaj pedesettrogodišnji vajar ima vrlo osoben proces stvaranja. Naime, svaki komad drveta on najpre pali, kako bi dobio potpuno crnu površinu. Komade zatim sastavlja u zamišljenu formu, i na kraju polira njenu površinu do perfekcije. Tako površina postaje svetla i sjajna, i kao takva oštro kontrastira tamnoj gami unutrašnjosti dela.

Džej Hajo je umetnik koji često izlaže po internacionalno poznatim muzejima i galerijama, a njegov opus je poznat i priznat u svetskim okvirima. Nedvosmisleno ele-

Foto: <http://www.leeart.name>

gantna nota njegovih dela, data je kroz čist, iskonski kvalitet procesa stvaranja vođen napornim i predanim manuelnim radom. U njegovom opusu izbegnuta je razlika između finih i primenjenih umetnosti, odnosno između moderne umetnosti i dizajna, te su dela koliko likovno samoodrživa toliko i funkcionalna. Klupe, sofe, stolice, stolovi imaju praktičnu namenu, ali svoje

poreklo crpi iz potpuno apstraktnog, biomorfnog sveta.

Drvene kompozicije koje pravi Džej Hajo mogu se posmatrati kao svojevrsne ode o drvetu, kao meditacija na temu kompleksne i zadržljive prirode šume. Najčešće korišćeni materijali su smreka, ariš, kesten, kamelija, hrast i bor. U provinciji Giongi, južno od Seula, gde ovaj korejski umetnik živi i radi, upravo šu-

ma je najneposrednije okruženje. Sa rekom Han, ovaj ambijent predstavlja sve ono što je kao izvor inspiracije i materijala potrebno Džej Haju. Zato je priroda centralna tema umetnikovog delanja. Energija prirode, čista, neopterećena i nedefinisana linija, kao i neodoljiva jednostavnost postojećih elemenata, jesu činioci koji oblikuju vajarov rad. Na pitanje da li u svojim kre-

acijama preovlađuje Priroda ili Umetnost, on odgovara da nije siguran, i da dok radi oseća kako njegove ruke prate suštinu materijala zadatu prirodom. A s obzirom da svaka vrsta drveta ima svoju specifičnu estetiku i filozofiju, on nastoji da pronikne u njih, i izloži ih – tako sam materijal usmerava pokret, a tekstura

odlučuje o formi – ni jedno ni drugo ne može se nametnuti spolja ili unapred.

Radijalna forma izaziva veliko interesovanje ovog umetnika. Kružni su komadi od kojih se sastavljaju kompozicije, a konačne forme imaju često oblik lopte ili zalučenih volumena. Lopta kao savršen oblik koji egzistira u prirodi

predstavlja lajt-motiv kome se Džej Hajo uvek iznova vraća, ali nikada sasvim ne dokučava njen fenomen.

Savršenstvo Džej Hajovih dela leži u ravnoteži između složenosti oblika i jednostavnosti materijala. Kada dođe do najintimnije prirode svojih materijala, on je prezentuje ljudskim čulima, unapre-

đujući prirodni oblik i gamu drveta idejama iz sopstvene mašte. Neretko nam se čini da su tako dobijeni organski oblici gotovo od gume, ili da ih je kreirao sam genij Prirode.

Li Džej Haj nedavno je izlagao u Londonu i Njujorku, a njegovi radovi mogu se videti u Muzeju „Sungkok” u Koreji. ■

M. P. A. Petrović
mašine • pribor • alati

Privredno društvo za trgovinu, proizvodnju i usluge d.o.o.

Veleprodaja i Maloprodaja: Kneza Višeslava 31L, 11090 Beograd
Tel: 011/3563-635, 3563-698; Fax: 011/3563-709
Servis: Kneza Višeslava 31M, 11090 Beograd
Tel: 011/3563-686, 3563-687; Fax: 011/3563-693
e-mail: mpapetrovic@gmail.com - www.mpa-petrovic.co.rs

KOMPLETAN ASORTIMAN
RUČNOG, ELEKTRIČNOG
I REZNOG ALATA

topmaster **gadget** **RAIDER**
BOSCH **Makita**

**Proizvodnja mašina
i opreme za peletiranje**

PCM
PELET C MAŠINE

- Proizvodnja opreme za peletiranje
- Mlinovi za drvo, mlinovi za biomasu
- Peletirke kapaciteta od 100 do 1000 kg/h
- Robusna konstrukcija, pouzdanost u radu, jednostavno održavanje
- Servisna i tehnološka podrška
- Upotreba kvalitetnih materijala pri izradi
- Izrada rezervnih delova za opremu drugih proizvođača
- 30 godina iskustva

Sonje Marinković 11
21235 Temerin, Srbija
tel/fax: +381 21 841 465
mob. +381 63 849 86 94
e-mail: dcpeletc@gmail.com

LAMAR FLOORING
SALON PARKETA U BEOGRADU
Autokomanda, Bulevar oslobođenja 18c
tel: 011 2647 590, 3690 247

ekskluzivni troslojni parketi

Sistematskim i upornim radom, firma SAMATINI se razvijala i tehnološki opremala. Zahvaljujući dugogodišnjim aktivnostima, danas ovo preduzeće ima kompletnu savremenu opremu i zaokruženu proizvodnju za izradu 100.000 do 120.000 m² troslojnih ekskluzivnih parketa godišnje.

Kompletna proizvodnja, od prerade trupaca pa do izrade troslojnih parketa se obavlja na najsavremenijim mašinama koje omogućavaju veoma visoku preciznost izrade.

Proizvodni program čine troslojni parketi od kvalitetnog hrasta, bukve, jasena, graba, bagrema, javora, trešnje, oraha, vengea i tikovine, industrijski pod i termotretirani parketi pri čemu svi proizvodi poseduju odgovarajuće sertifikate (FSC CE), sertifikat kvaliteta itd.

Završna obrada se radi najkvalitetnijim uljima u preko četrdeset boja.

Nudimo saradnju projektnim biroima, arhitektama i parketopolagačima, za vrhunsko opremanje ekskluzivnih prostora troslojnim LAMAR parketima od svih vrsta drveta iz sopstvene proizvodnje.

Samatini d.o.o.
proizvodnja **LAMAR** parketa

SAMATINI - Fabrika LAMAR parketa
Milići - Bosna i Hercegovina
tel: +387 (0) 56 745 500, tel/fax: +387 (0) 56 741 101
e-mail: samatinidoo@gmail.com, www.lamar-parket.com

 AGACIJA

Novi Beograd

Tošin bunar 232g

tel/fax 011 319 0974, 319 2600

Batajnica

Majora Zorana Radosavljevića 370

tel/fax 011 848 8218, 377 4699

Batajnički drum 303, (Auto-put Beograd–Novi Sad

www.agacija.com

- nameštaj po meri, projektovanje
i opremanje prostora
- zidni multifunkcionalni kreveti
- unutrašnja vrata savremenog dizajna
- univer, radne ploče, medijapan,
lesonit, šperploče
- obrada na CNC mašini
- krivolinijska sečenja i kantovanje
- okov i galanterija
- furniranje po želji kupca
- veliki izbor furnira

VRSTE KSILOFAGNIH INSEKATA

Saperda carcharias L.

- velika topolina strižibuba -
(Coleoptera - Cerambycidae)

Telo imaga je dugačko 20-30 mm, cilindričnog oblika, crno i obraslo sivosmeđim dlakama. Pipci su dužine tela ili malo kraći.

Potpunijih podataka o njenom rasprostranjenju nema, ali je poznato da se nalazi u srednjoj Aziji i srednjoj i severnoj Evropi. Tipična je primarna stetočina mlađih i srednjodobnih topola. U izvesnim slučajevima se može javiti u prenamnoženju, kako na pojedinačnim tako i većem broju stabala. Kao takva javlja se kao fiziološka i tehnička štetočina. Prisustvo larava u stablima može se zapaziti po vlaknastoj crvotočini oko ubušnih otvora u pridanku stabla.

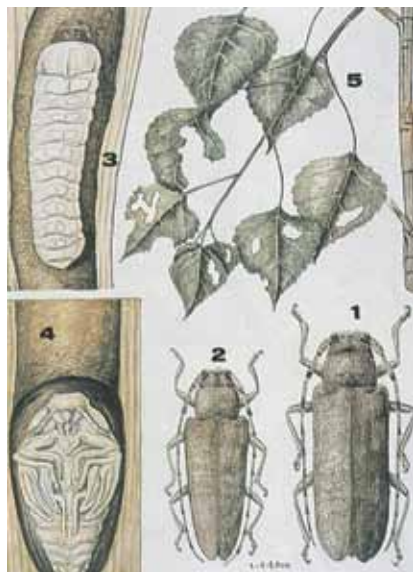
Suzbijanje vrste je jedino moguće brzim raskrajanjem posečenih stabala i sušenjem drveta.

Saperda carcharias L. - velika topolina strižibuba, 6, 7 i 8 - različiti izgled (preseki) larvenih hodnika

Platypus cylindrus F. - veliki hrastov srčikar
1 - imago, 2 - hodnički sistem, 3 - tangencijalni presek kroz materinske hodnike, 4 - lutkine kolevke, 5 - „krateri“ crvotočine oko ubušnih i izletnih otvora, 6 - odrasle larve

Saperda carcharias L. - velika topolina strižibuba
1 - 2 imaga (ženka i mužjak), 3 - larva, 4 - lutka, 5 - oštećenja lista topole (dopunska ishrana imaga)

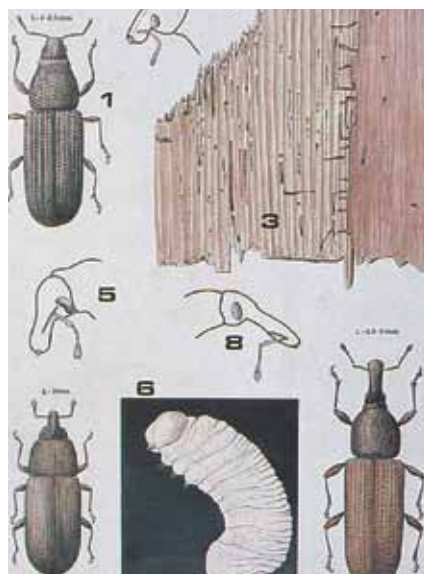
Cossonus parallelipedus H r b s t.

Eremotes elongatus G y l l.

Rhyncolis culinaris G r m.

- surlaši -
(Coleoptera - Curculionidae)

Surlaši se od drugih insekata razlikuju po obliku glave koja je slabije ili jače izdužena (obliku surle), po čemu su i dobili ime. Larve su apodne beznogne i savijene (liče na larve sipaca drvenara).

Eremotes elongatus G y l l.
1 - imago, 2 - postrani izgled glave imaga, 3 - hodnici u drvetu
Rhyncolis culinaris G r m.
4 - imago, 5 - postrani izgled glave imaga
Cossonus parallelipedus H r b s t.
6 - larva, 7 - imago, 8 - postrani izgled glave imaga

Navedeni surlaši imaju približno istu boju tela (smeđu do tamnosmeđu). Prve dve su približno istih dimenzija a treća je nešto manja (4-5 i 3 mm). Prva vrsta je najtipičniji predstavnik ksilofagnih surlaša jer ima surlu dva puta dužu od glave, koja se prema vrhu postepeno sužava.

E. elongatus ima kraću surlu koja je široka kao glava. *R. sulinaris* takođe ima kratku surlu, ali tanku i okruglu. Ksilofagni surlaši prilagođeni su isključivo sekundarno vlažnijem drvetu sa prvom ili drugom fazom truleži. To su najčešće predmeti u dodiru sa zemljom ili drugim izvorima vlage. Oštećenja drveta su slična oštećenjima od nekih drvotočaca koji napadaju vlažno i natrulo drvo. Ipak se ona mogu razlikovati jer se hodnici surlaša nalaze u plićim a drvotočaca u dubljim slojevima drveta. Značaj ovih vrsta umanjen je činjenicom da napadaju već oštećeno drvo i da samo delimično ubrzavaju njegovu destrukciju.

Platypus cylindrus F. - hrastov srčikar -

Bosrychus cylindrus F.

B. flavicornis K u g.

Cylindra bimaculata D u e t.

Pl. cylindriformis R.

(Coleoptera - Platypodidae)

Hrastov srčikar ima telo cilindričnog oblika, mrke boje, dužine 5-6 mm, neprolomljene pipke sa spljoštenom glavicom. Vratni štitić imaga je izdužen i zaobljen sa po jednim udubljenjem sa strane, sitno bradavičastom površinom i sjajnom mrlijom na zadnjem delu. Pokrioca su po dužini sitno punktirana u redovima. Završavaju se obronkom na kome se kod mužjaka nalaze dva trnolika izraštaja, dok je kod ženke obrastao žutim dlačicama.

**Na zahtev naših čitalaca, posebno
studenata Šumarskog fakulteta,
ponavljamo seriju tekstova
ŠTETNI INSEKTI DRVETA**

Mlade larve imaju prošireno telo (spljošteno) sa dugim i tvrdim dlakama pomoću kojih se kreću kroz hodnike. Odrasle larve su cilindrične i umesto dlaka imaju žuljevite izraštaje na segmentima. Hrastov srčkar je dosta rasprostranjen. Napada sveže posečeno drvo liščara od kojih su najugroženiji hrast i orah. Pri masovnim sečama obično se javlja u prenamnoženju. Materinski hodnici mogu biti radijalno dugački i do 30 cm. Osnovi tip hodnika je viljuškast. Na postranim, sekundarnim ili tercijernim hodnicima larve grade lutkine kolevke po određenom sistemu, tako da podsećaju na „lestvičaste“ hodnike nekih sipaca drvenara. Zbog toga kao i ukupnog broja hodnika koji su takođe crni, oštećenje je poznato kao „mušičavost“ drveta.

Pri prenamnoženju može izazvati velike štete, jer obično napada najkvalitetnije trupce. Zbog toga se pri seči preporučuje obavezna hemijska zaštita, kao jedina efikasna mera.

***Xyloterus lineatus* O l i v.**

- prugasti drvenar -

***Bostrychus lineatus* O l i v.**

***B. cavifrons* M a n n.**

***Tr. vitiger* E r i c h.**

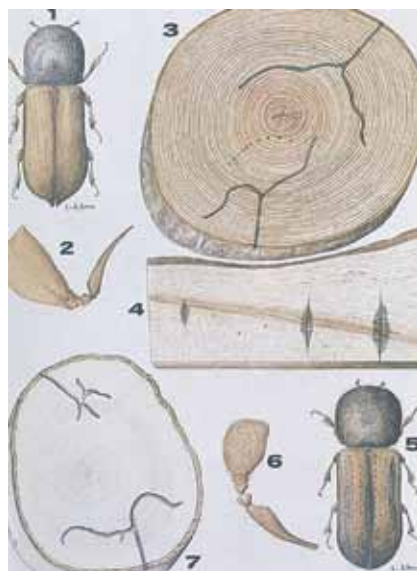
***Tr. meridionale* E g g.**

(Coleoptera - Scolytidae)

Prugasti, kao i drugi drvenari, malih je dimenzija (oko 3 mm). Prednji deo vratnog štita

ima zrnastu strukturu (površinu). Pokrioca su smeđe boje, sitno punktirana i na svakom se nalazi po jedna uzdužna tamnosmeđa pruga. Vrsta je dosta rasprostranjena na svim kontinentima. Napada samo sveže posečeno drvo četinaru. Odrasli insekti grade „lestvičasti“ sistem hodnika na dubini 5-10 cm.

Mere suzbijanja se sastoje u blagovremenom izvozu trupaca iz šume (sa sečišta) i prskanju hemijskim sredstvima. Radi sprečavanja završetka razvika i širenja zaraze, napadnute trupce treba odmah rezati. Pri tome se ubrzava sušenje drveta i zaustavlja razvoj simiotske gljive a time i larava.

Xyloterus domesticus L. - običan drvenar
1 - imago, 2 - glavica pipka, 3 - radijalni i tangencijalni materinski hodnici, 4 - lestvičasti hodnici

Xyloterus signatus F. - hrastov drvenar
5 - imago, 6 - glavica pipka, 7 - radijalni i tangencijalni materinski hodnici

***Xyloterus domesticus* L.**

- običan drvenar -

***Dermestes domesticus* L.**

***Apate limbata* F.**

(Coleoptera - Scolytidae)

Običan drvenar ima smeđežuto telo, izuzimajući crn vratni štit, dužine oko 3,5 mm. Glavice pipaka su na vrhu sužene. Obronak pokrioca je obrastao gustim kratkim dlakama. Vrsta je slabije istražena, iako se može naći u celoj Evropi i istočnoj Aziji. Najčešće napada sveže posečeno bukovo drvo. Gradi „lestvičaste“ hodnike u površinskim slojevima drveta. Mere suzbijanja su slične merama kod ostalih sipaca.

***Xybertus signatus* F.**

- hrastov drvenar -

***Apate signatus* F.**

***A. limbata* P a y.**

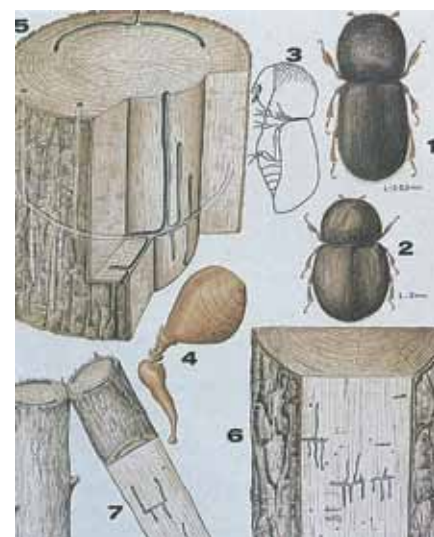
***Bostrychus quinquelineatus* A d a m s**

***Trypodendron quercus* E i c h.**

(Coleoptera - Scolytidae)

Ova vrsta drvenara dosta podseća na *X. domesticus*, ali su glavice pipaka ove vrste zaobljenje a obronak nije obrastao dlakama. Pored toga nema svetlih pruga na pokriocima.

Ostale karakteristike (vrsta drveta, razvika i dr.) su slične.

Anisandrus dispar F. - nejednaki drvenar
1 i 2 - imago (ženka i mužjak),
3 - postrani izgled tela ženke, 4 - glavica pipka, 5-7 - materinski hodnici

***Anisandrus dispar* F.**

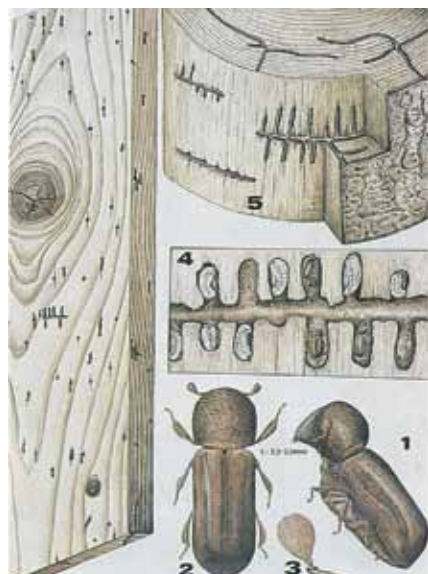
- nejednaki drvenar -

Xyleborus dispar F.; *Apate dispar* F.; *Bostrychus brevis* P a n.; *B. thoracicus* P a n.; *Scolytus pyri* P e c k.; *B. tachygraphus* S a h l.; *B. ratzeburgi* K o l. var. *rugulosus* E g g.

(Coleoptera - Scolytidae)

Ova vrsta sipca poznata je po polnom jasno i izraženom dimorfizmu. Mužjaci su dosta manji od ženki (2:3-3,5 mm). Pored toga javljaju se u dosta manjem broju (1:20). Telo mužjaka je loptasto a kod ženki cilindrično. Boja je ista (tamnomrka) kod oba pola. Ređa je od drugih sipaca drvenara.

Napada lišćare, a nešto ređe četinare i neke vočke. Ženke polažu jaja u sve delove oslabele stabala i posečeno drvo. One u drvetu grade lažno lestvičaste hodnike na dubini do 6 cm. ■

Xyloterus lineatus O l i v. - prugasti drvenar
1, 2 - imago, 3 - glavica pipka, 4 - larve u hodnicima, 5 - sistem lestvičastih hodnika, 6 - „mušičavost“

PIŠE: MSc Milka Zelić

ANESTEZIJA

jedno od sto najvećih otkrića dvadesetog veka

U proseku u svetu obolevanje dece od raka čini jedan odsto u strukturi oboljevanja od svih malignih bolesti, u Evropi 0,4 odsto, a u Srbiji čak 0,7 odsto. Lekari u Srbiji godišnje u proseku otkriju više od 300 dece sa nekom od malignih bolesti. Od tog broja više od 50 slučajeva završi se smrću. Od različitih oblika raka u Srbiji su 2016. godine obolela 334 deteta. To je za čak 75 odsto više nego deceniju ranije.

Kada je u pitanju smanjenje bola: od intenzivnog neuropatskog do smrtonosnog kancerskog bola najvažniju ulogu imaju anesteziolozi. Požrtvovan lekar je naš sagovornik: veliki profesionalac, dobar čovek, renomiran stručnjak, vrsni anesteziolog profesor dr Dušica Simić, specijalista anesteziologije sa reanimatologijom i specijalista medicine bola. Profesorka Simić je načelnik Službe za anesteziju i intenzivnu terapiju Dečje klinike u Tirsovoj, profesor Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, poznata po svom naučno-istraživačkom radu koji je publikovan u stručnim autorskim radovima od kojih je pet objavljeno u Pediatric anaesthesia. Autor je čuvene knjige „Osnovi dečje anestezije“, jer najteže je, ali i najlepše, po rečima profesorke Simić, biti dečiji anesteziolog.

Prof. dr Dušica Simić je do skoro predsedavala Komitetom za pedijatrijsku anesteziju u Svetskoj federaciji anestezioloških udruženja (WFSA). Sada je član ovog komiteta, član borda Evropskog udruženja za pedijatrijsku anesteziju (ESPA) i osnivač i predsednik Udruženja za dečiju anesteziju i intenzivnu terapiju Srbije (UDAIS). Bogat stručni opus profesorke dr Simić i zadovoljstvo pacijenata krunisani su brojnim domaćim i internacionalnim nagradama i priznanjima.

Podaci Instituta za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut“ su alarmantni: Srbija je prva u Evropi po broju dece obolele od raka. Najčešće maligne bolesti dece su leukemija, tumor mozga i limfom.

U 2019. godini Srbiji preči epidemija raka

Broj obolelih od karcinoma u Srbiji drastično će se povećati od 2019. godine jer osiromašeni uranijum iz NATO bombi posle 20 godina ima najjače dejstvo, već mesecima, upozoravaju onkolozi. Ogromna količina uranijuma koja je ostala posle bombardovanja, čije je vreme poluraspadanja čak 4,5 milijardi godina, tek će da stvara armiju bolesnih. Radijacija će početi masovno da ubija nas i našu decu. Porast obolevanja od karcinoma, kod celokupne populacije, stručnjaci povezuju sa biološkim i hemijskim posledicama NATO agresije. Naravno, direktan uticaj životne sredine na zdravlje utiče i na odrasle, ali mnogo više na najmlađe, na decu. Lekari u Srbiji godišnje u proseku otkriju više od 300 dece sa nekom od malignih bolesti od kojih umre oko 50 dece. Od različitih oblika raka u Srbiji su 2016. godine obolela 334 deteta. To je za čak 75 odsto više nego deceniju ranije.

BOL – svakodnevni životni pratilac

Rak kod dece je jedan od najčešćih uzroka smrtnosti dece, a po istraživanjima IARC (The International Agency for Research on Cancer – www.iarc.fr) iz 2015. dečiji rak je u porastu. U proseku u svetu oboljevanje dece od raka čini jedan odsto u strukturi oboljevanja od svih malignih bolesti, u Evropi 0,4 odsto, a u Srbiji čak 0,7 odsto.

Karcinom, kao što statistika pokazuje, zadaje brojne probleme svim uzrastima, ali i druge bolesti kao „pratioca“ imaju bol. Bol je subjektivni osećaj, odnosno neprijatno iskustvo. To je senzacija koju izaziva oštećenje dela tela, ali je i neprijatno emocionalno iskustvo. Bol je definisan od strane Međunarodne Asocijacije za bol (IASP) kao „neprijatno senzorno i emocionalno iskustvo udru-

ženo sa aktuelnim ili potencijalnim tkivnim oštećenjem koje ima i svoju kognitivnu i socijalnu komponentu“.

U Srbiji svaki stanovnik, u proseku, bar tri dana godišnje pati zbog neke vrste bola. Zabrinjavajuć je podatak da svaki drugi stanovnik Srbije kontinuirano pati od bola u lumbalnom i u vratnom delu kičme, što uzrokuje velike gubitke radnih časova kao i znatne finansijske troškove lečenja.

– Retko se govori o anesteziolozima, a njihova uloga je izuzetno važna jer anesteziolozi drže život pacijenta u rukama tokom intervencije i u danima intenzivnog lečenja sve dok se pacijent ne oporavi – kaže dr Dušica Simić.

– Anestezija je stanje u kojem pacijent ne oseća bol, a njegove životne funkcije su pod pažljivim nadzorom i kontrolom anesteziologa, podešene na takav način, da hirurrg može da izvede operaciju. Anesteziolog je doktor specijalista, koji je osposobljen za vođenje anestezije, lečenje životno ugroženih bolesnika u jedinicama za intenzivno lečenje, za lečenje bola, za respiratornu terapiju i za rad u urgentnoj medicini. Ta znanja omogućavaju anesteziologu da pacijentu obezbedi najkvalitetniju vrstu anestezije i da ga vodi i u toku preoperativne pripreme kao i u neposrednom postoperativnom oporavku – kaže prof. dr Dušica Simić, koja je zaslužna što je po prvi put u Srbiji u Univerzitetskog dečjoj klinici u Tirsovoj najmlađim pacijentima dostupan aparat-pumpa uz pomoć koje mali pacijent sam sebi reguliše terapiju bola nakon teških povreda, operacija ili kod malignih tumora.

– Pumpa olakšava deci-pacijentima bolničke dane, skraćuje vreme lečenja i smanjuje troškove. Pumpu mogu koristiti deca od pet godina pa naviše. Ovaj aparat je važan jer deca intenzivnije osećaju bol nego odrasli – ističe profesorke Simić i dodaje – Kada dete ne boli, onda su manje šanse da će doći do komplikacija, jer bol izaziva i teškoće u disanju, mogu da se jave infekcije, povećava se krvni pritisak, a mogu i da popucaju krvni sudovi u glavi.

U Beogradu je krajem novembra 2018. održan 13. Kongres udruženja anesteziologa i intenzivista Srbije na kojem su učestvovali stručnjaci iz Srbije, regiona, EU, Amerike, ali i naša sagovornica sa autorskim radovima o novim, kompleksnim medicinskim saznanjima iz oblasti anestezije.

Našu pažnju privukla je tema o terapiji otklananja bola koju sprovode anesteziolozi. Profesorka Simić objašnjava da je bol sveprisutna tegoba i skoro da nema medicinske grane u kojoj se ne pojavljuje kao jedan od glavnih simptoma, ili kao znak pogoršanja i napredovanja bolesti, ili pak kao komplikacija terapije. Uklanjanje bola, stoga je, jedan od važnih zadataka anesteziologa.

Naš sagovornik profesor dr Dušica Simić,
dečiji anesteziolog

– U današnje vreme – ističe profesorka Simić – s obzirom, na navedene bolesti koje su, nažalost, u stalnom porastu uloga anesteziologa je sve veća. Analgetici su u nekim slučajevima nezamjenjivi u smanjenju ili suzbijanju dugotrajnog bola koji prati osnovnu bolest. Naučnici, kod nas i u svetu, su jedinstveni u oceni da hronični bol iscrpljuje organizam obolelog. Hronični bol menja iz osnova način života ljudi koji imaju konstantan bol duže od tri meseca. Hronični bol u nekim medicinskim slučajevima moguće je smanjiti samo multidisciplinarnim, holističkim pristupom.

Ljudima koji pate od hroničnog bola smatraju se oni koji imaju konstantan bol duže od tri meseca.

U razgovoru sa profesorkom Simić razumeli smo da uobičajena terapija ne pomaže kod svih pacijenata sa hroničnim bolom. Ako je bol medicinski dobro i detaljno ispitano i ako je to neuropatski bol, bol zbog degenerativnih promena, a pacijentu nije bol otklonila terapija u skladu sa važećim protokolom, pristupa se multidisciplinarnom rešavanju problema.

Profesorka Simić naglašava da terapijska primena određenih lokalnih anestetika u lečenju intenzivnog bola koristiti bolesniku višestruko: ne mora da bude hospitalizovan, može da sprovodi fizikalne terapije, smanjuje upotrebu analgetika i ističe da zbog neuropatskog bola koji je intenzivan i koji traje godinama, bolesnik oboli od drugih bolesti, tačnije opšte stanje mu se stalno pogoršava, nema kvalitet života, gubi psihičke sposobnosti, a njegovi socijalni odnosi stagniraju.

Neophodno je naglasiti, kao i za sve druge lekove, i za ovu terapiju važi da može biti propisana samo od strane obučeni lekara specijalista.

– Ponekad lekovi koji se obično koriste u terapiji depresije ili epilepsije imaju nezamenljivo mesto i u terapiji hroničnog bola. Dokazano je da u određenim dozama koriste i kod pedijatrijskih i odraslih pacijenata – kaže naša sagovornica – a na naše insistiranje, koje su još terapijske mere koje se mogu primeniti, profesorka Simić je objasnila da posebno obučeni anesteziolozi mogu primenom lokalnih anestetika ili primenom nekih uslovno toksičnih supstanci u blizini nervnih čvorova ili spletova da trajno dovedu do analgezije. Profesorka Simić dodaje da u terapiji bola nezamenljivo mesto imaju i psiholozi, koji ponekad mogu otkriti poreklo bola i svojom terapijom uticati na njegovo smanjenje. Naravno da u dijagnostici i terapiji bola treba da učestvuju i neurolozi, a ponekad i neurohirurzi. ■

DRVO TEHNIKA

OSNOVANA 1962.

BiH – Republika Srpska
Telefon: 00387 65 87 01 12
Novo Naselje Branjevo bb, Zvornik

Republika Srbija
Telefon: 00381 65 878 67 12
Vojvode Stepe bb, Loznica

drvotehnika@gmail.com • www.drvotehnika.net

**Stolarska radionica
DRVO TEHNIKA**
iz Branjeva kod Zvornika
bavi se proizvodnjom
i izradom nameštaja,
sobnih vrata, drvenih
prozora (euro falc),
stepeništa, ograda i
opremanjem lokala,
ali su im primarni poslovi
proizvodnja sobnih
vrata, kreveta
i opremanje enterijera.

PIŠE: Snežana Marjanović, d.i.a.

Sejem pohištva, kako Slovenci nazivaju Sajam nameštaja je održan po 29. put protekle jeseni, od 7. do 11. novembra, istovremeno kad i *Sajam nameštaja* u Beogradu. Sa površinom hala od ukupno 8.000 m² znatno je manji od Beogradskog sajma, kao što je i Ljubljana sa svojih 289.000 stanovnika višestruko manja od Beograda. Inače, Slovenija ima ukupno oko 2.000.000 stanovnika.

Sajam je otvorio gradonačelnik Ljubljane, najmanje prestonice u Evropi, **Zoran Janković**, uz najavu izgradnje još jedne multifunkcionalne izložbene hale do 2021. godine što će znatno povećati Sajamski prostor. Gradonačelnik Janković, po obrazovanju ekonomista, inače rođen u okolini Smedereva i dugogodišnji direktor više uspešnih firmi, je nešto kasnije, 18. novembra izglasao po 5. put na tu funkciju, što je samo po sebi presedan, a jasno govori o njegovoj omiljenosti i uspešnosti na toj funkciji.

Ove godine, po treći put, Sajam nameštaja *Ambient* je održan zajedno sa sajmom *Dom plus* koji predstavlja opremu za objekte visokogradnje, sisteme grejanja i ventilacije, kao i izgradnju prefabrikovanih kuća. Svoje proizvode i usluge je predstavilo 234 izlagača iz 19 zemalja, a najviše izlagača je bilo iz Slovenije, zatim iz Italije, Austrije, Hrvatske... Upravo ta ponuda je zainteresovala učenike i profesore čačanske Tehničke škole da posete ovu manifestaciju na svom Studijskom putovanju na *Bijenale arhitekture* u Veneciji.

Vreme našeg dolaska u Ljubljanu je bilo ranije najavljeno, a ljubazni domaćin, gospodin **Stane Kavčič**, rukovodilac sajma, nas je dočekao i na odličnom srpsko-hrvatskom uputio u osnovne informacije i organizaciju sajma. Ulaz je bio besplatan za svih 66 učenika koji pohađaju drugi, treći i četvrti razred, smjera arhitektonski tehničar, kao i za njihovih šest profesora.

Studijsko putovanje učenika i profesora Tehničke škole iz Čačka

U poređenju sa sličnim manifestacijama, izlagači na ljubljanskom *Sajmu nameštaja* su manje okrenuti komercijalnom aspektu, iako se ne zanemaruje i taj sadržaj, ali se daleko više prikazuju nova dostignuća i dometi u tehnici obrade i dizajnu nameštaja. Manje eksponata, needukovanih hostesa i flajera nego na drugim sličnim manifestacijama, a više individualnog i direktnog kontakta sa proizvođačima i dizajnerima, daju humaniju notu celom dešavanju i želju da ih opet posetimo.

Odmah na početku razgovora gospodin Kavčič je rekao da se slovenačka drvoprerađivačka industrija sad već uspešno oporavlja nakon krize kroz koju je prošla pre par godina. Domaći kupci su verni domaćim proizvođačima, ali i italijanskom dizajnu. Iskustvo u obradi drveta neosporno postoji, ali i težnja da ga prerađuju i izvoze kao finalni proizvod visoke dodate vrednosti.

Prostor *Gospodarskog razstavišča* ima nekoliko hala i otvorene površine koje su uređene kao i plato za okupljanje ili predah u bašti kafea, ali i za razne prezentacije. Najpre smo posetili hale zvane *Kupola* i *Kocka*, u kojoj se održavaju i koncerti (pomenuše nam čačanina Boru Čorbu!), pa i izbor za pesmu *Evrovizije*. Učenicima je bilo interesantno da su za akustične panele u ovoj hali ulaganja bila u visini pola miliona evra! U ulaznom paviljonu, na samom početku izložbenog prostora, predstavio se **Biotehnički fakultet** Ljubljanskog univerziteta sa

ambicioznim timom mladih doktoranata i studenata, što simbolično govori o značaju koji se pridaje obrazovanju (veliki procenat radno aktivnog stanovništva je visoko kvalifikovan). Oni su prezentirali svoje prve preduzetničke korake kroz radove u drvetu, sirovini koju Slovenija ima u izobilju, posle Finske i Švedske ona je treća najpošumljenija zemlja u Evropi (oko 60 % ukupne površine je pod šumom).

Unutar sajamske hale nije bilo gužve, kako nam rekoše, još je bilo radno vreme, a gužvu i većinu od 32.000 posetilaca očekuju za vikend, pa smo uživali u razgledanju uglavnom minimalistički oblikovanog nameštaja. Pažnju su nam privukle stolice i ogledala od drveta, precizne izrade i pročišćenih linija na štandu firme **MITJA**, gde smo od vlasnice saznali da firma postoji već 84 godine i da su pre nekoliko godina izlagali u Beogradu, gde su bili divno prihvaćeni, ali komercijalno su im zanimljiviji sajmovi u Parizu, Kelnu,

Tokom svog studijskog putovanja na *Bijenale arhitekture* u Veneciji, učenici Tehničke škole iz Čačka obišli su i *Sajam nameštaja* u Ljubljani

Londonu. Angažuju dizajnere iz Slovenije, Danske, Francuske i Hrvatske, a materijal nabavljaju u Hrvatskoj i Bosni. Njihove stolice imaju cene od 500 eura na više, a drvo kombinuju sa mermerom, tako da ceo štand odaje utisak vrhunske ekskluzive. Pri pogledu na njihovu *Cockpit Chair* ili *Kalota table* zastaje dah, kao pred umetničkim delom.

Firma **VELANA LIVING** je izložila nameštaj od prirodnih materijala i posebno zanimljive naturalističke stolove od panjeva, minimalno oblikovanih i prilagođenih upotrebi. Lokalnim javorovim drvetom se inspirisao studio **Mashoni** pa je u saradnji sa proizvođačima koji ga ručno obrađuju stvorena linija **Ribrand**, geometrijski oblikovanih kuhinjskih pomoćnika: daski, noževa, varjača...

Pored dobro poznatih firmi kao što su **ALPLES** i **MURALES** kroz brojne štandove i prezentacije komadnog i ugradnog nameštaja stigli smo i do dela gde su izlagali mladi dizajneri, nazvanom **Top ideje**. Njih dvadeset je dobilo prostor od po 6 m² da predstave svoju viziju upotrebnog dizajna. I tu je jedan od zanimljivih eksponata bila opet stolica, *kraljica* mobilijara, u mladalačkom duhu projektovana sa rasklopivom konstrukcijom, izvedena u veselim bojama organskog porekla - to je model *Fitbull*. U blizini mladih nada, upoznali smo se sa gospodinom Jurijem Riharom, koji se više decenija bavi restauracijom Thonetovog nameštaja. Slavni klasik iz 19. veka, od ogibanog drveta, koji je i danas standard za opremu trpezarija, a posebno ugostiteljskih prostora, oživljava u rukama ovog majstora. Gospodin Rihar svoje iskustvo prenosi na svoje potomke, ali i sve zainteresovane za rad sa *bečkom*

slamom čijim prepletajem ispunjava elegantne forme stolica i naslonjača za lulanje. Majstor nam je poverio da godinama sarađuje sa prodavcima nameštaja iz Srbije od kojih dobija komade kojima treba stručna restauracija. Za svoje potrebe Rihar je konstruisao sprave za parenje i savijanje drveta.

Kao kontrast klasici, postavila se firma **SPINALIS** sa svojim izumom - radnom stolicom za *aktivno* sedenje! Navodno sprečava bolove u leđima uzrokovane kancelarijskim poslovima, a i jača muskulaturu. Probali smo je na kratko i delovala nam je vrlo udobno.

Specijalni gost sajma je bila italijanska firma **TWILS** a svoje predstavljanje je imala i poljska industrija nameštaja sa 40 firmi iz oblasti proizvodnje nameštaja, tekstila i industrijskog dizajna.

U istoj hali smo videli i interesantne eksponate nazvane **OBLIQUE** - prilagodljiv sistem polica, držača i drugih sitnih dodataka za kuhinju ili radni prostor. Simpatična devojka na štandu nam je objasnila da funkcionišu po principu magnetnih držača i konzolnih elemenata, u kombinaciji drveta i metala, na vertikalnoj podlozi. Osmislile su ih i proizvele u porodičnoj firmi **3S design** njena majka, inače arhitekta, sestra, primenjena umetnica i ona, takođe arhitekta. Prezivaju se Strle pa odatle i naziv firme. Veoma nas je obradovala informacija, koju smo naknadno čuli, da su upravo one dobile glavnu nagradu sajma.

Drugi nagrađeni eksponat, sto za stoni tenis od veštačkog kamena smo imali priliku da vidimo na platou između hala. Firma **Žurbi Teamje** uspešno rešila pitanje trajnosti, funkcionalnosti i

dizajna objekata namenjenih za otvorene prostore.

U *Marmornoj dvorani* smo se upoznali sa drugim delom sajma posvećenom montažnoj gradnji i tehničkoj opreми objekata. Izlagači kao što su **Jelovica hiše**, **Marles hiše** i drugi se oslanjaju na dugu tradiciju prerade drveta i izgradnje kuća od ovog najzdravijeg materijala. Posebno nas je zainteresovala prezentacija kuća firme **Riko hiše** koja tradiciju pretače u izuzetan, moderan i nadasve praktičan dizajn. Učenicima je bio zanimljiv topao doček koji smo imali gde god bismo zastali i pitali da nam objasne svoje eksponate. Mi, profesori smo mladima objasnili sa koliko interesovanja i danas proučavamo projekte takozvane *slovenačke kuće* koje su nam nekada bile uzor dobre organizacije prostora i racionalne estetike.

Slobodno vreme neki su iskoristili da vide i deo sajma u *Steklenoj dvorani* gde se izlagala oprema za kupatila i saune, kod kojih je opet prisutno drvo, omiljeni materijal ekološki osvešćenih Slovenaca. Drugi su posetili štandove gde su bile predstavljene geotermalne pumpe i sistemi za grejanje i hlađenje domova. Obišli smo i mobilne kancelarije gde su arhitekta davale besplatne savete posetiocima sa posebnim akcentom na pitanja vezana za obnovu i primenu niskoenergetskih standarda. Sajam je zaista u potpunosti opravdao svoj moto *Vse za dom*.

Završetak posete obeležilo je zajedničko fotografisanje sa domaćinima i izlagačima sa pojedinih štandova koji gaje neskrivene simpatije prema Srbiji i rado je posećuju i poslovno i privatno. Učenici su bili oduševljeni prijemom koji

su imali na ovoj manifestaciji, pa su potpuno uživali u obilasku Ljubljanskog grada, stare tvrđave, Tromostovlja i pešačke zone uz reku Ljubljanicu, koja je ovenčana baroknim zgradama i prefinjenim klasicizmom arhitekture slavnog slovenačkog arhitekta Plečnika iz perioda između dva svetska rata.

Studijska putovanja doprinose širenju kulture i upoznavanju sa drugim narodima, njihovim sistemom vrednosti i poslovnom etikom. Ovoga puta učenici i profesori **Tehničke škole iz Čačka** su dobili razne ideje na koji način se sve može baviti dizajnom i proizvodnjom nameštaja, a i gde smo u odnosu na evropske standarde u pogledu znanja i umešnosti.

Utisak u poređenju sa sličnim manifestacijama je da je *Ljubljanski sajam* manje okrenut komercijalnom, iako je to naravno prisutan sadržaj, a da se daleko više prikazuju nova dostignuća i dometi u tehnici obrade i dizajnu nameštaja. Manje eksponata, needucovanih hostesa i flajera nego drugde, a više individualnog i direktnog kontakta sa proizvođačima i dizajnerima, daju humaniju notu celom dešavanju i želju da ih opet posetimo.

Mala centralnoevropska, primorska i alpska zemlja, koja je od 2004. godine članica Evropske unije, beleži visok privredni rast i pored minimalnih stranih ulaganja i više kriza koje su je kao i ostak sveta potresale.

Slovenija sebi postavlja visoke ciljeve i angažuje se na njihovim ostvarenjima, pa je tako Ljubljana bila 2016. godine *Zelena prestonica Evrope*. BDP u Sloveniji iznosi 88% od proseka Evropske unije, a vrlo značajan prihod donosi joj turizam. Minimalna neto plata u Sloveniji iznosi 667 evra, a u 2020. godini će, planiraju, biti 700 evra. Upravo to, kao i nedostatak radne snage nižih kvalifikacija, je razlog što naši radnici rado odlaze u pečalbu u bivšu nam bratsku Republiku. Slovenija prima i naše mlade na svoje univerzitete po vrlo povoljnim uslovima, pa se tako iz Čačka 2018. godine dvadesetak studenata upisalo na tamošnje fakultete. ■

TRIMWEX

Trimwex d.o.o. • Pot k skakalnici 9a • 1210 Ljubljana-Šentvid • Slovenija
Telefon +386 1 512 93 60 • Mobilni +386 41 706 610
E-mail: info@trimwex.si • Web: www.trimwex.si

Presa za širinsko spajanje

Nanoslač lepila

Hidraulična presa za debljinsko spajanje

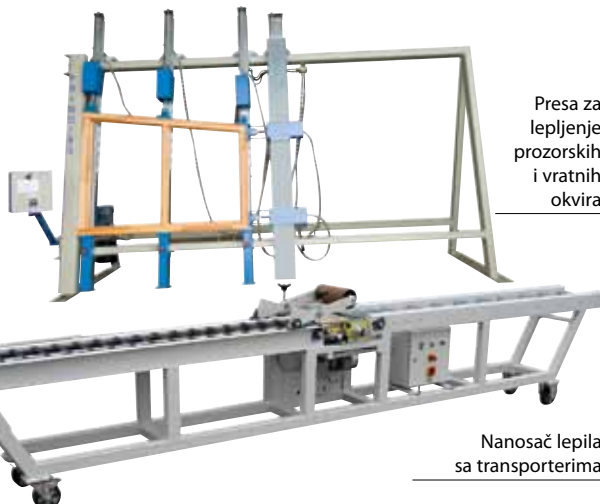
Linija za
nauljivanje

Nanoslač ulja

Presa za
lepljenje
prozorskih
i vratnih
okvira

Nanoslač lepila
sa transporterima

Beogradski srednjoškolci osvojili publiku svetske prestonice dizajna

Na Meksičkoj nedelji dizajna, održanoj od 10. do 14. oktobra u Meksiko sitiju, beogradska Tehnička škola „Drvo art“ učestvovala je kao jedina obrazovna institucija i jedini predstavnik Srbije. Škola je izlagala u okviru progama Expo Design Week. Predstavila je svoj projekat Međuнародne kreativne radionice „Dizajn igralište – Design Playground“, koju već deset godina realizuje u saradnji sa svojim partnerskim školama iz Evrope i prikazala najuspešnije proizvode nastale u okviru Projekta, poput stoličica za

poneti, stonih lampi i toaletnih stočića.

Ova škola, koja se već nekoliko godina pojavljuje na najprestižnijim inostranim sajmovima u oblasti industrije i dizajna nameštaja, ovoga puta osvojila je publiku zvanične svetske prestonice dizajna za 2018. godinu – Meksiko sitiju.

Poziv za učešće dobila je direktno od organizatora manifestacije, bez obaveze da prolazi kvalifikacije.

Među brojnim posetiocima štanda „Drvo art“ škole najviše je bilo dizajnera, pro-

Fotografije „Drvo art“

fesora i studenata dizajna od kojih su mnogi bili oduševljeni proizvodima beogradskih đaka, ali i iznenađeni činjenicom da su to radovi srednjoškolaca. Veliki broj njih izrazio je želju da se pridruži na „Dizajn igralište.“ Mnogi su dolazili više puta da vide „srpske“ proizvode, među kojima je bilo i nekoliko proizvoda partnerskih škola učesnica ovog kreativnog projekta.

Kuriozitet je da je celokupno osoblje Expo Design Weeka, od spremačica i čuvara do organizatora, toliko bilo oduševljeno proizvodima da su usmeravali publiku na ulazu da obavezno odu do štanda „škole iz Srbije“, dovodili i slali svoje rođake i prijatelje na štand i čak im sami pokazivali kako pojedini proizvodi funkcionišu. Dešavalo se da posetioci dođu na štand i sa-

mo kažu „Gde je ona stoličica...?“, „Hoću da vidim onaj ranač za šminku...“ Najčešći komentari publike bili su da su proizvodi drugačiji, inspirativni, različiti od svega drugog što su do sada videli i da je srpski dizajn multifunkcionalan. Bili su zainteresovani da kupe ne samo kreativne komade nameštaja već i kutije koje su korišćene kao postamenti! Raspitivali su se gde se nalazi škola i bivali razočarani kad bi saznali da je „tamo daleko“ u Evropi. A onda bi pitali da li „Drvo art“ namerava da otvori istu školu i u Meksiku!

Školu su predstavljale direktorka Zorica Đoković, nastavnica Jelena Obradov i učenica Jovana Aćimović.

Neki od radova iz Meksika mogli su biti viđeni i na poslednjem beogradskom Sajmu nameštaja. ■

www.drveloprometkula.rs

drveloprom@gmail.com

prodaja@drveloprometkula.rs

Pančevački put 80a
11000 Beograd

+381 11 299 49 50

+381 11 299 49 60

+381 11 271 24 78

+381 11 331 83 19

+381 11 331 83 29

DRVOPROMET-KULA

DELATNOST PREDUZEĆA

- SOBNA VRATA
- VRATNA KRILA
- FURNIRANE PLOČE (mdf, iverice šperploče, paneli)
- MDF (standardni, vodootporni, vatrootporni, bez formaldehida)
- HDF (sirovi i oplemenjeni)
- OPLEMENJENA IVERICA
- IVERICA SIROVA I EKSTRUDIRANA
- RADNE PLOČE
- PANEL PLOČE
- ŠPERPLOČE (bukva, breza, topola egzota)
- OPLATE (vodootporne šperploče sa tegofilmom i natur)
- OSB PLOČE
- OBLOGE ZA VRATA (razni modeli)
- FURNIRI (prirodni i fine line)
- REZANA GRAĐA (j/s, hrast, jasen, bukva, trešnja, lipa...)
- PAPIRNO SAČE
- LAMINATI (ultraplast)
- OKOV I GALANTERIJA ZA NAMEŠTAJ
- KANT TRAKE
- LEPAK

USLUGE:

- Pravolinijsko i krivolinijsko sečenje (CNC) i kantovanje pločastih materijala
- Projektovanje komada nameštaja u 3D programu i izrada njihovih elemenata

BUDUĆNOST GRADIMO SADA

MEĐUNARODNI SAJAM
GRAĐEVINARSTVA
SEEBE 2019

17 - 20. APRIL

simpo

Nameštaj sa dušom

www.simpors.rs

prerada drveta

MOCA d.o.o.

37222 Jablanica - Krusevac
037/ 658 222, 658 223, 658 224
e-mail: dragan.moca@gmail.com
www.moca.rs

tel: +381 15 470 470
fax: +381 63 470 480
e-mail: office@sand.rs
www.sand.rs

MicroTri

MicroTri d.o.o. :: Karadordeva 65 :: 11000 Beograd
Tel 011/2628-266; 2621-689 :: Fax 011/2632-297
Email: timber@microtri.rs :: www.microtri.rs

**PROIZVOĐAČ KANT TRAKE
ZA NAMEŠTAJ**

11000 Beograd
Mirjevski bulevar 18b
(Građevinski centar MERKUR)
Tel: +381 11 2994 779
+381 11 2992 753
Tel/fax: +381 11 2992 762
Email: poruke@kantex.eu
www.kantex.ro

**RADOVIĆ
ENTERIJER**
www.radovic-enterijer.com

Vilubice bb - 31210 Poljica - Šibenik
tel: +381 33 724 303
tel/fax: +381 33 724 110
e-mail: office@radovic-enterijer.com

STOLARNA PUNOG DRVETA

agroflora

Kozarska Dubica

PREDUZEĆE ZA PRERADU DRVETA

tel: +387 52 428 530 fax: +387 52 430 884
+387 52 428 531 mob: +387 65 525 089

agroflorakd@yahoo.com
www.agroflora.com

AT

Joze Šturije 13g
11080 Zemun
telefon: 011/7129 072
011/7129 354
011/7129 467
www.intergaga.co.rs

e-mail: intergaga.belgrade@gmail.com

Zastupnik turske firme za
boje i lakove GENC KAYALAR KIMYA

Kayalar

PAVLE

Stevana Šuplička 16
tel: 013/ 313-111
tel/fax: 013/ 310-934
e-mail: office@pavle.rs

fasadna stolarija

staklene fasade drvena stolarija
drvo-aluminijumska i aluminijumska stolarija

AGACIJA

SVE ZA VAŠ NAMEŠTAJ I ENTERIJER

Novi Beograd, Tošin bunar 232g
tel/fax: 011 319 0974, 319 2600

Batajnica, Majora Zorana Radosavljevića 370
tel/fax: 011 848 8218, 377 4699

MAŠINE I ALATI ZA OBRADU DRVETA

HEZO
mašine DOBOJ

tel. 00387-65-745-711, 00387-65-242-272

www.hezomasine.com
hezomasine@hotmail.com

**PREDUZEĆE ZA PROIZVODNJU
KANCELARIJSKOG NAMEŠTAJA**

KRAGUJEVAC, Avalska bb
tel: +381 (0) 34/ 300 895

BEOGRAD

Antifašističke borbe 30
tel: +381 (0) 11/3739 392
e-mail: salonbg@blazeks.rs

www.blazeks.rs, office@furnitura.rs

ALFATERM

Njegoševa 6
32103 Čačak,
radojica@alfaterm.rs

Specijalizovano
preduzeće za
termotehničke
uređaje i postrojenja
površinske zaštite

Tel: +381 32 320 645
Mob: +381 63 604 067
+381 64 40 40 750
Fax: +381 32 226 222

www.alfaterm.rs
www.graco.rs

InterLignum

d.o.o. Kninska 21 Teslić 74270

Tel/fax: +387 53 431-596, 431-597

E-mail: interlum@teol.net

www.interlignum.net

OPLEMENJENE UNIVER PLOČE • FURNIRANE
IVERICE • KUHINJSKE RADNE PLOČE
DHT LAJSNE • MELAMINSKE KANT TRAKE
ABS KANT TRAKE • MDF, HDF, OSB PLOČE
GRAĐEVINSKI PROGRAM • OKOVI AMERIČKIH
PLAKARA • KONFEKCIJA BRUSNIH TRAKA

MARIĆ
PROIZVODI OD DRVETA

www.mariccacak.co.rs

info@mariccacak.co.rs

www.woodmooddesign.rs

Čačak/Loznica bb. Beograd/Takovska 49a
+381 32 5373 588 +381 11 32 92 718

UVOZ NAMEŠTAJA, ZASTUPNIŠTVO, UVOZ, DISTRIBUCIJA
I VELEPRODAJA LEPROVA, VAKUUM PRESA,
MAŠINA I OSTALIH MATERIJALA ZA DRVNU INDUSTRIJU

FURNEX
TRADING Co. D.O.O.

Dubrovačka 4, 11000 Beograd
tel/fax: +381 11 2639 914, 2639 718
e-mail: furnex@ikomline.net, www.furnextrading.com

Ovlašćeni
zastupnik

KLEIBERIT
LEPKOVI

DEPROM

Prodaja lepkova i vezivnih sredstava

Rača KG 34 210

deprom@ptt.rs, www.deprom.rs
tlf 034 752 202, 063 88 53 453

012/643-630
012/710-0011
069/102-9750

- Radovi u šumarstvu
- Prerada drveta
- Trgovina građevinskim materijalom
- Ugostiteljstvo, **Hotel VRELO**, na izvoru Mlave

KLASIČAN PARKET, BRODSKI POD I LAMINAT
ugradnja po sistemu „ključ u ruke“

Porodična tradicija za Vaš siguran korak

NESTA
PARKETI

Beli Potok, Kružni put 20
tel/fax: 011/ 3943 255, mob: 063/334-735
nesta_doo@yahoo.com, nesta.laminati@yahoo.com
www.nestaparketi.co.rs

KOVAN INTERNATIONAL

www.kovaninternational.net

- DAJEMO GARANCIJU NA PROIZVODE 7 - 10 GODINA
- GARANTUJEMO SNABEŽIVANJE PELETOM ZA KUPCE NAŠIH KOTLOVA
- PELET A I PREMIUM KLASA 165 EUR
- BESKAMATNI KREDIT 24 MESECA

tel. 063/481-222

Beograd - Bulevar Kralja Aleksandra 548

FABBRICA

Najbolja rešenja za drvnu industriju

Fabbrica doo
Bosanska 65, Zemun, BG, Srbija
Tel: +381 11 316 99 77, 316 99 88
Email: office@fabbrica.co.rs
www.fabbrica.co.rs

VIR doo Velika Plana

Mika Jovanovića 5
+381 26 515 633, 515 646
e-mail: zoranvir@gmail.com
parketvir@open.telekom.rs

- Orahovi odresci
za automatsko oružje i za karabine
- Proizvodnja parketa i drugih elemenata
- Otkup građe

CROWN FOREST d.o.o.

Prilike bb, IVANJICA

Tel. 032/5462 071, Fax. 032/5462 070
Mob. 064/4333332, 064/4499993, 066/8770000
www.parket-crownforest.co.rs
doo.milutinovic@open.telekom.rs

PROIZVODNJA PARKETA I PELETA

FABRIKA

- tapacirani nameštaj
- dušeci u svim dimenzijama
- žičana jezgra
- rezanje sundera po meri
- proizvodnja rezane građe

Strojkovce • Vučje • Leskovac
016-794 507
www.namestajbata.com
office@namestajbata.com

promet • proizvodnja • kooperacija • usluge

TRGOPROMET

Ivanjica

32250 IVANJICA • V. Marinkovića 29
Tel. 032/ 660-195 • 660-196

PREDSTAVNIŠTVO I SKLADIŠTE BEOGRAD
Partizanska 205 (Dobanovska petlja) • tel. 011/84-08-611

Proizvodnja rezane građe,
masivnih ploča i nameštaja

DRVOPROMET

V. Marinkovića 306, 32250 Ivanjica
tel. 032 631 612, 063 287 650
info@drvopromet.rs
www.drvopromet.ivanjica.rs

prerada drveta i proizvodnja parketa

Beograd, Krunska 53
Tel/fax: 011-2438-904, 3443-647
E-mail: canimpex@eunet.rs
www.canimpex-cie.com

Bio-Therm d.o.o. Radaljevo b.b. 32252 Prilike

mob: 00 381 (0)63 651-907 065 64-63-353
pejovic.stanko@yahoo.com

proizvodnja rezane građe

Radaljevo b.b. 32252 Prilike Ivanjica

tel: 00 381 (0)63 651-907 065 64-63-353
pejovic.stanko@yahoo.com

PROIZVODNJA PARKETA

JAVORAC

BOGIŠE - BRUS

Put uspeha vodi do nas!

e-mail: javoracparket@gmail.com

tel. 037 839 022, 037 839 066

fax. 037 839 265

S.Z.T.R. PARKETI TOMOVIĆ

32212 Prilonica-Čačak

tel. +381 32 5485 000, 5485 001, 5485 002

parketit@eunet.rs | www.parketitomovic.com

Drvoprodukt Kocić

- kvalitet na prvom mestu -

Strojkovce • Leskovac
tel: 016/ 795 555 • 063/ 411 293
www.drvoiproduktkocić.com
e-mail: drvoproduktkocić@gmail.com

PROIZVODNJA KREVETA OD MASIVNOG DRVETA

PROIZVODI I PRODAJE:

- hrestov masivni pod
- hrestov klasični parket
- hrestovu građu
- briket i drvo za ogrev

GRAKOM SN

Batajnički put bb • Zemun, Beograd

011.7756.914 • 011.7756.915

e-mail: grakom_sn@mts.rs • www.grakomsn.com

fantoni group
špić iverica

Špić iverica d.o.o.
V. Marinkovića 139, 32250 Ivanjica
Centrala +381 32 66 11 66
fax +381 32 66 37 20

www.iverica.rs

- > proizvodnja svih vrsta rezane građe
- > sušenje rezane građe
- > proizvodnja montažnih objekata

Grada prevoz doo
Starovilaka 100, 32250 Ivanjica
tel: +381 32 64 02 05
e-mail: office@gradaprevoz.com

Grada prevoz

Wood World Trading

Marka Aurelija bb, 22000 Sremska Mitrovica
tel: +381 22 636 636, fax. +381 22 613 893
e-mail: office@chabros.rs

CHABROS

DRVNA INDUSTRIJA

Zaobilazni put bb - Industrijska zona

15300 Loznica, Srbija

tel: +381 15 811 668, +381 15 811 830

fax. +381 15 7100 191

e-mail: info@chabros.rs

PROIZVODNJA I PRODAJA TRACNIH TESTERA I USLUŽNO OŠTRENJE

PETERVARI

24430 ADA, Obiličeva 20

tel. 024 85 20 66

fax: 024 85 12 92

mob. 063 776 47 17

www.petervari.rs

MatVerder

Beograd

Zrenjaninski put 147a, 11211 Borča

REZANA ČAMOVA GRAĐA

Telefon: 011/33-29-515

ALATI ZA DRVO I PVC STOLARIJE

Tel: + 381 32 352 734
356 431, 356 439
e-mail: tmax@eunet.rs

Шербетовац

Бабине - ПРИЈЕПОЉЕ

Мобилни:

Телефон: 063/77 50 923
033/73 195 064/15 10 800

**bukove masivne ploče
bukove četvrtače,
bukova građa i parket**

RANDELLOVIĆ

Strojkovce, 16203 Vučje, Leskovac
tel. +381 (16) 794 407 - fax. +381 (16) 794 406
e-mail: info@randjelovic.co.rs - www.randjelovic.co.rs

QUERCUS
PROIZVODNJA I POSREDOVANJE U PROMETU
Ante Mijić
Bročice bb, NOVSKA, HRVATSKA
tel: + 385 (44) 691 951
fax: + 385 (44) 691 955
mob. +385 (98) 262 094
quercus@quercus-am.hr - www.quercus-am.hr

NIGOS
ELEKTRONIK - NIŠ
18000 Niš, Borislava Nikolića - Serjože 12
Tel/fax: +381 (0)18/ 211-212, 217-468
E-mail: office@nigos.rs
www.nigos.rs

DOO DEPROM
HAN PIJESAK
REZANA GRAĐA
tel: + 387 (0) 57/557-356
mob. + 387 (0) 65/581-214

Kordun
1916
Kordun grupa doo
Beograd
Maršala Tolbuhina 4
011/65 64 129
kordunalati@mts.rs - www.kordun.hr
• alati za obradu drveta (kružne, tračne
i gaterske testere, glodala, burgije, ručni alat)
• mašine za obradu drveta i oštrilice
• servis i oštrenje testera i grafičkih noževa

NIVAN KOMERC
www.nivan-komerc.co.rs
nivankomerc@gmail.com
proizvodnja bukovih elemenata
Strojkovce - 16203 Vučje - Leskovac
Tel. +381 16 794 445
Tel/fax. +381 16 794 446

STRUGARA UROŠ d.o.o.
Ulica Žikina 41, Radinac, Smederevo
telefon: 026/701-156, faks: 026/701-471
e-mail: strugarauros@sohosistem.net

DUGA pellet d.o.o.
• DRVENI PELET
• REZANA GRAĐA
• LEPLJENI ELEMENTI
71350 Sokolac, Bjelosavljevići bb, BiH
tel/fax: 00 387 57 448 432
e-mail: duga.sokolac@gmail.com

HAPEŠTAJ ENTERIJER STOLARIJA
3M
Smederevo, Šalinička 66
telefon: 026/621-626
mobitel: 063/210-238
e-mail: trimszr@gmail.com

TOP TECH **BIESSE**
TOP TECH WOODWORKING d.o.o.
Kneza Miloša 25 - 11000 Beograd - Republika Srbija
tel. +381 11 3065 614 - fax. +381 11 3065 616
e-mail: office@toptech.rs
BIESSE S.p.A.
Via della Meccanica, 16 - 61122 Pesaro - Italy
tel. +39 0721 439100
e-mail: biesse.marketing@biesse.com
www.biesse.com

BJELAKOVIĆ
HAN PIJESAK
SVE VRSTE REZANE GRAĐE
Suva stolarska daska - Elementi za stolariju
Brodski pod - Lamperija - Drveni briket
Tel: +387 (0)67/660-200, 660-201
Mob: +387 (0)66/626-006

KLANA
Ljepota prirode u Vašem domu!
Klana 264, 51217 Klana, Hrvatska
tel. +385 51 808 206 - fax. +385 51 808 150
www.diklana.hr

SISTEMI OTPRAŠIVANJA I LAKIRANJA
KIMEL-FILTRI
Siget 18 b, 10000 Zagreb, RH
tel: +385 1 6554 023, 385 1 6553 349
info@kimel-filtri.hr
www.kimel-filtri.hr

INČ STYLING d.o.o.
Beograd
Šljivarska 18
INČ STYLING
FABRIKA
Tel. Fax: +381 11 3945442
Mob: +381 63 210912
Mob: +381 63 8196509
Email: inchstyling@yahoo.com

CEDAR d.o.o.
TIMBER EXPORT
Kastav, Rubeši 163c, Rijeka, HR
Tel: +385(0)51 224-854, 223-912
E-mail: cedar@ri-t.com.hr
www.cedar.hr

**VRHUNSKI LEPKOVI RENOMIRANOG
NEMAČKOG PROIZVOĐAČA**
Jowat
Klebstoffe
marketing - distribution - support
Velvet
Velvet doo - Vrbnička 1b - BEOGRAD
tel/fax. +381 11 361 43 93 - 358 31 35 - 305 88 29
e-mail: office@velvet.co.rs

xilia
tel. 011 219 8516
022 349 254
022 340 931
mob. 063-213-549
063-428-562
www.xilia.rs / info@xilia.rs

interholz
export-import d.o.o.
• izvoz rezane građe i elemenata
• furniri, egzote, troslojnice
• konsalting - FSC
• otkup trupaca
tel: +381 11 3322 460 - tel/fax: +381 11 3322 182
cell: +381 63 204 305
e-mail: rajko@interholz.rs - www.interholz.rs

TERMO DRVO
ORAGO TERMO-T
HRTKOVIĆI 22427, Kraiška 14
Tel/fax 022 455 848, 455 810

DRVO TRADE NV
Beograd, Surčin, Vojvodanska 370
tel. 011 844 2449, tel. 011 844 2452
www.drivotrade.co.rs, office@drivotrade.co.rs

WEINIG
MW GROUP SCG DOO
Čupićeva 1/1 - 37000 Kruševac
Tel/fax: +381 37 445 070, 445 071, 445 075, 445 077
Mob: 063 622 906
e-mail: mwgroupscg@mts.rs
www.mwgroup.rs

www.interlignum.net
InterLignum

Sjedište firme i centralno skladište
 d.o.o. Kninska 21 Teslić 74270
 Tel.+387 53 431-596, fax.431-597
office@interlignum.net

Drveni centar
"DRVOMARKET"
 BANJA LUKA (u krugu INCELA)
 Tel.+387 51 450-211
drvomarket@interlignum.net

Drveni centar
"DRVOMARKET'S"
 SARAJEVO ul. Džemala Bijedića 162
 Tel.+387 33 450-012
drvomarkets@interlignum.net

Konfekcija brusnih materijala
"STIRAL"
 ŠAMAC ul. Jasenik bb
 Tel.+387 54 621-540
stiral@interlignum.net

Centar podova
"INTERDOM"
 TUZLA ul. 21 aprila br.7
 Tel.+387 35 349-765
interdom@interlignum.net

Centar podova
"INTERIO"
 BANJA LUKA ul. Branka Popovića 27
 Tel.+387 51 379-040
interiobi@interlignum.net

Centar podova
"INTERIO"
 SARAJEVO ul. Džemala Bijedića 162
 Tel.+387 33 546-083
interiosa@interlignum.net

Centar podova
"INTERMAX"
 TESLIĆ ul. Karađorđeva bb
 Tel.+387 53 430-733
intermax@interlignum.net

NAJVEĆI IZBOR PLOČA **InterLignum** **AGT**

UNIVER PLOČE, ABS KANT TRAKE, OKOV ZA AMERIČKE PLAKARE, RADNE PLOČE, MDF VISOKI SJAJ PLOČE, OSB, HDF, MDF PLOČE, PRIRODNI FURNIRI, FURNIRANE PLOČE, BRUSNI MATERIJALI, SVE VRSTE PODOVA, PROZORI I VRATA, KANCELARIJSKI NAMJEŠTAJ, NAMJEŠTAJ NA MJERU...

Salon namještaja
"INTERIO"

TESLIĆ ul. Karađorđeva bb
 Tel.+387 53 430-967
interio@interlignum.net

Robna kuća namještaja i podova
"INTERATENA"

BIJELJINA ul. Majevičkih brigada kv.52/16
 Tel.+387 55 355-966
interatena@interlignum.net

AUTOMATSKA LINIJA za dužinsko spajanje elemenata FL18

Potpuno automatsko dužinsko spajanje elemenata do dužine 6.200 mm. Izrada horizontalnog i vertikalnog spoja. Kapacitet stroja (poprečno 350 x 40 x 40 mm) i 80 % efektivnog rada u 1 izmeni (7,5 sati) je 12m³ u izmeni.

Ekskluzivno zastupništvo i servis:

Lestroj d.o.o. (Lestroj) Industrijska zona, Trzin, Slovenija

tel.:+386 (0)1 562 00 05, fax:+386 (0)1 561 05 33, info@lestroj.si

www.lestroj.si

Sve cene uključuju montažu i obuku. Prevoz plaća kupac.

Sušare za drvo

Automati za sušare

Vlagomeri za drvo, piljevinu i beton

NIGOS
ELEKTRONIK

www.nigos.rs / office@nigos.rs
+381 18 211-212, 217-468

SERVISNA

**TOP
TECH**[®]
SERVICE

APLIKACIJA

FUTURE
IS
HOW

DOSTUPNA NA ADROID I IOS PLATFORMAMA U 2019.

ARTech

Okov za prozore
100% Made in Italy

SISTEMI OKOVA ZA VRATA I PROZORE

www.agb.it

ARTech je novi AGB sistem okova za okretno nagibne prozore.

ARTech je projektovan po principu modularne logike koja omogućava multifunkcionalnost elemenata, dok proces ugradnje okova dobija na fleksibilnosti, sa daleko manjim zalihama okova na lageru.

ARTech, u skladu sa njegovim imenom, ističe dizajnerska i inovativna tehnička rešenja.

ARTech je plod kreativnosti i iskustva, italijanske proizvodne firme sa učešćem od 100%.

